

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

NÁRODOHOSPODÁŘSKÁ KATEDRA

Ekonomická motivace obyvatel České republiky pro vstup na trh práce
Economic Motivation of Czech Republic Population to Enter the Labour Market

Studentka:

Bc. Hana Vykopalová

Vedoucí diplomové práce:

prof. Ing. Jaromír Gottvald, CSc.

Ostrava 2011

Místopřísežně prohlašuji, že jsem celou práci, včetně všech příloh, vypracovala samostatně.

Datum:

Podpis:

Ráda bych poděkovala prof. Ing. Jaromíru Gottvaldovi, CSc. za vedení diplomové práce a také za jeho podporu, cenné rady, připomínky, trpělivost a věcné diskuze vedené nejen při vypracování této diplomové práce.

Obsah

1.	Úvod	6
2.	Teoretické vymezení základních faktorů pro vstup na trh práce	7
2.1.	Teoretické vymezení poptávky a nabídky na trhu práce	7
2.2.	Minimální mzda.....	9
2.2.1.	Účinky minimální mzdy	9
2.2.2.	Minimální mzda v České republice	10
2.3.	Životní minimum a existenční minimum	11
2.4.	Státní sociální podpora v ČR.....	12
2.4.1.	Přídavek na dítě	12
2.4.2.	Sociální příplatek.....	13
2.4.3.	Příspěvek na bydlení.....	14
2.5.	Podpora v nezaměstnanosti	16
2.6.	Pomoc v hmotné nouzi	17
2.6.1.	Příspěvek na živobytí	17
2.6.2.	Doplatek na bydlení.....	17
2.6.3.	Mimořádná okamžitá pomoc	18
2.7.	Daňový systém v ČR	18
3.	Analýza motivační hranice pro vstup na trh práce	20
3.1.	Mezní efektivní sazba daně	20
3.2.	Výběr modelových rodin	22
3.2.1.	Úroveň bydlení modelových rodin	24
3.3.	Výběr modelových situací pro analýzu	26
3.4.	Výběr dat pro analýzu.....	28
3.5.	Analýza motivační hranice pro zvýšení hrubého příjmu.....	28
3.5.1.	Analýza domácnosti jednotlivce.....	28
3.5.2.	Analýza domácností neúplných rodin	30
3.5.3.	Analýza domácností úplných rodin	34
3.6.	Analýza motivační hranice pro vstup na trh práce z nezaměstnanosti.....	49
3.6.1.	Analýza domácnosti jednotlivce.....	49
3.6.2.	Analýza domácnosti neúplných rodin	50
3.6.3.	Analýza domácností úplných rodin	52

4.	Dopady výsledků analýzy na trh práce a návrh řešení	59
4.1.	Vliv počtu dětí na motivaci pro zvýšení hrubého příjmu	59
4.2.	Dopady výsledků analýzy motivační hranice pro zvýšení hrubého příjmu a návrh možných řešení	64
4.3.	Dopady výsledků analýzy motivační hranice pro vstup na trh práce z nezaměstnanosti a návrh možných řešení	66
5.	Závěr	68
	Seznam použité literatury	70
	Seznam zkratk	
	Seznam tabulek	
	Seznam vzorců	
	Seznam grafů	
	Přílohy	

1. ÚVOD

Diplomová práce nese název „Ekonomická motivace obyvatel České republiky pro vstup na trh práce“. Jako studentku oboru Národní hospodářství mne velmi zajímá problematika trhu práce v České republice. Více jsem se o tuto problematiku začala zajímat nejen proto, že se brzy ocitnu na trhu práce, ale hlavně z důvodu různých velmi diskutovaných změn, které se na trhu práce udály k 1. lednu 2011.

Cílem diplomové práce je zjistit, zda a jaké ukazatele mají vliv na motivaci či demotivaci domácností v České republice pro zvýšení hrubého příjmu a také vstup na trh práce z nezaměstnanosti.

V první kapitole, ve které využiji deskriptivní metodu, vymezím základní faktory, které ovlivňují vstup na trh práce. Budu se zabývat minimální mzdou, ale také životním a existenčním minimem v České republice. Popíši fungování státní sociální podpory, podpory v nezaměstnanosti, pomoci v hmotné nouzi a daňový systém, který také ovlivňuje trh práce v České republice.

Druhá kapitola, jak vyplývá z názvu, se bude zabývat analýzou hranice, která motivuje či demotivuje obyvatele České republiky ke zvýšení hrubé mzdy, nebo ke vstupu na trh práce z nezaměstnanosti. V jednotlivých podkapitolách se budu zabývat modelem, který použiji pro výpočty, výběrem modelových domácností, modelových situací a modelových dat. Následně provedu obě analýzy a to pro rok 2010 i 2011. Použiji zde zejména analytickou metodu, která bude založena na mezní efektivní sazbě daně.

V poslední kapitole se budu zabývat výsledky obou analýz a zhodnotím, které ukazatele a proč mají vliv na motivaci či demotivaci domácností při zvýšení hrubého příjmu nebo při vstupu na trh práce z nezaměstnanosti. Rozeberu, zda a z jakých důvodů má vliv na celkový příjem domácností v současnosti tolik diskutovaný počet dětí. Na základě výsledků jednotlivých analýz navrhnou možná opatření.

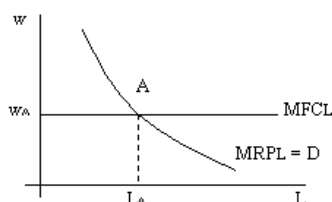
2. TEORETICKÉ VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH FAKTORŮ PRO VSTUP NA TRH PRÁCE

Trh práce je místo, kde se střetává nabídka a poptávka po práci. Stejně jako na ostatních trzích se i zde formuje do rovnováhy a to pomocí ceny práce. Mezi problematiku trhu práce řadíme kromě mezd také problémy s najímáním nových pracovníků, alokaci práce a mobilitu pracovníků mezi jednotlivými zaměstnavateli.

2.1. Teoretické vymezení poptávky a nabídky na trhu práce

Poptávka po práci vyjadřuje množství práce, které firma najímá při různých mzdových sazbách, přičemž součet poptávaných množství znázorňuje její celkové tržní množství. Je určována příjmem z mezního produktu práce, který je také křivkou poptávky po práci, viz Graf 2.1.1. Firma poptává takové množství práce, při kterém se příjem z mezního produktu práce (MRP_L) rovná mzdě, tedy mezním nákladům na práci (MFC_L). Poptávka po práci je ovlivňována mzdou, ale také technologiemi a cenou ostatních výrobních faktorů. Působí na ni dva efekty, substituční a produkční. Pokud dojde k poklesu mzdy a zlevní tak práce vzhledem ke kapitálu, firma bude substituovat kapitál prací a projeví se pozitivní substituční efekt. Díky snížení mzdy může však firma také zvýšit produkci, což ukazuje pozitivní produkční efekt. Současný účinek těchto efektů zvyšuje zaměstnanost.

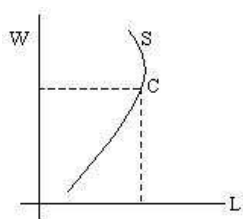
Graf 2.1.1 Poptávka po práci



Tržní nabídka práce je tvořena součtem všech individuálních nabídek na trhu práce, je tedy zřejmé, že se nejdříve budeme zabývat nabídkou jednotlivců na trhu. Každý jedinec se rozhoduje, zda bude či nebude pracovat, tedy jakou kombinaci volného času a práce zvolí tak, aby maximalizoval svůj užitek. Jeho rozhodování závisí na výši mzdy a na preferencích volného času ve vztahu k ostatním veličinám.

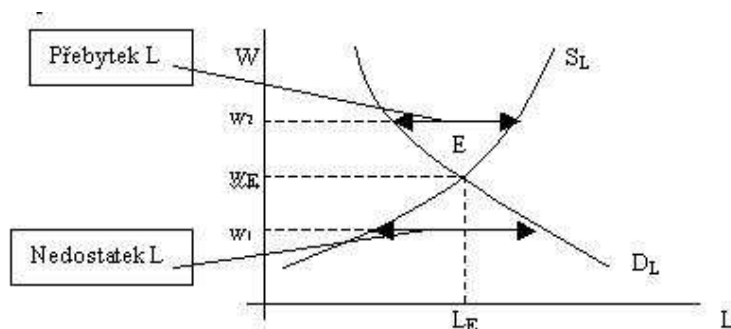
Na křivku nabídky práce (S) působí proti sobě dva efekty, substituční a důchodový. Pokud dojde ke zvýšení mzdy, zdrazí to volný čas jedince, což jej motivuje k substituování volného času jinými statky. Jedná se zde o substituční efekt, který je negativní, protože zvýšená cena volného času vede ke snížení počtu hodin volného času. Důchodový efekt je naopak pozitivní, protože zvýšení mzdové sazby znamená dosahování na více statků a to včetně volného času. Člověk je motivován, aby více využíval volný čas a méně pracoval. Tato situace je znázorněna na grafu 2.1.2., kde vidíme, že substituční efekt převládá do bodu C , kdy je člověk ochoten substituovat volný čas prací. Ale od tohoto bodu výše převládá efekt důchodový, kdy již jedinec preferuje volný čas před vyšší mzdou. Výsledek vždy závisí na tom, který efekt převážil, přičemž empirické studie dokazují, že substituční efekt převažuje u nižších mezd a důchodový u mezd vyšších, je to však velmi individuální. Tržní nabídka práce je tedy tvořena na základě rozhodnutí člověka mezi dvěma nejlepšími příležitostmi.

Graf 2.1.2 Individuální nabídka práce



Rovnováha na trhu práce nastává při střetnutí tržní nabídky s tržní poptávkou, kdy průsečík určuje rovnovážnou mzdovou sazbu (W_E) a rovnovážné množství práce (L_E), viz Graf 2.1.3. V situaci, kdy je na trhu mzda vyšší než mzda rovnovážná, dochází k přebytku pracovních sil, který vyvolá na trhu tlak na snížení mezd až do stavu W_E . Znamená to tedy, že se trh pročišťuje sám pomocí změn mzdové sazby, viz Mach (2001).

Graf 2.1.3 Rovnováha na trhu práce



2.2. Minimální mzda

Minimální mzda je zákonem stanovená minimální cena za práci. Může být stanovena za hodinu, den nebo měsíc práce. Tuto mzdu má zákonem vymezeno 22 z 34 zemí OECD, přičemž může být stanovena regionálně, jak je to v USA nebo Japonsku, celostátně, jak je to ve Francii či v České republice, dle průmyslového odvětví je tato mzda stanovena například v Německu a Irsku a posledním způsobem je dle kvalifikace, což je uzákoněno v Lucembursku. V každém státě je minimální mzda řízena jiným způsobem. Někde se vyvíjí dle inflace, jinde dle výše průměrné mzdy, ale také může být měněna pouze zákonem.

Pro mezinárodní srovnání těchto mezd nám slouží tzv. Kaitz index, který měří relativní poměr minimální mzdy k průměrné mzdě. Tento index z let 1993 – 1994 ukazuje, že minimální mzdy jsou vyšší v Evropě než v Americe. Například v Dánsku byl vyčíslen na hodnotu 0,54, ve Francii na 0,50, ale ve Spojených státech amerických na pouhých 0,39, viz Cahuc (2004).

2.2.1. Účinky minimální mzdy

Minimální mzda dělí na dva tábory i ty nejvýznamnější ekonomy a odborníky. Pro některé to je regulační opatření, které deformuje tržní prostředí, pro jiné nástroj zaměstnanosti. Je ovšem jisté, že ekonomiky zemí jsou někdy díky neodborným regulacím neefektivní a to přestože tyto regulace měly původně sloužit ke zvýšení efektivnosti dané země. Z tohoto důvodu jsou diskuze o minimální mzdě jedny z nejkonfliktnějších v hospodářské politice všech zemí.

Pozitivní a motivační účinky minimální mzdy

Ve všech státech má populace, která pobírá minimální mzdu, podobné znaky. Jsou to lidé bez středního či univerzitního vzdělání a to převážně ženy a mládež, ale také lidé, kteří pracují na poloviční úvazek. Vzhledem k tomu, že cenová elasticita poptávky po nekvalifikované pracovní síle se pohybuje od 0,1 do 0,3 – je tedy cenově neelastická – rostou těmto lidem příjmy díky zvyšování minimální mzdy. Studie ukazují, že pokud dojde ke zvýšení minimální mzdy o 10 %, tak to při daných elasticitách vyvolá nárůst příjmů o 7 až 9 %, což určitě motivuje nízkopříjmové skupiny obyvatelstva, aby si hledaly práci, ale také aby bojovaly za zvýšení minimální mzdy.

Negativní a demotivační účinky minimální mzdy

Jiné výzkumy dokazují, že nárůst minimální mzdy o 10 % má za následek zvýšení nezaměstnanosti o 1 – 3 %. Je to z toho důvodu, že na trhu práce dojde ke zvýšení nabídky práce a současně ke snížení poptávky po práci. Růst minimální mzdy totiž zvyšuje náklady na práci zaměstnavatelům a ti potom propouští zaměstnance.

Vlády přistupují ke zvyšování minimální mzdy s cílem uspořit na sociálních dávkách, výsledkem jsou ale větší náklady na dávky z důvodu zvýšení nezaměstnanosti.

Minimální mzda má tedy jak negativní, tak pozitivní účinky, a je na každém tvůrci hospodářské politiky, který z těchto dvou efektů převáží, viz Holman (2007).

2.2.2. Minimální mzda v České republice

Česká republika patří mezi první země Evropy, které zavedly minimální mzdu pro méně placené pracovní pozice v roce 1919. V socialismu byla minimální mzda spojena s tarifními třídami a v roce 1991 byla zavedena všeobecně zákonná úprava této mzdy. V současné době je minimální mzda v České republice stanovena zákoníkem práce - zákon č. 262/2006 Sb., a její výše je vymezena nařízením vlády o minimální mzdě.

Tabulka 2.2.1 Vývoj minimální, průměrné a mediánu mzdy v České republice

Rok	Minimální mzda*	Medián mzdy	Průměrná mzda
2002	5 700 Kč	15 542 Kč	18 133 Kč
2003	6 200 Kč	16 707 Kč	19 520 Kč
2004	6 700 Kč	17 706 Kč	20 545 Kč
2005	7 185 Kč	18 589 Kč	21 674 Kč
2006	7 570 Kč	19 512 Kč	22 908 Kč
2007	8 000 Kč	20 908 Kč	24 604 Kč
2008	8 000 Kč	22 217 Kč	26 349 Kč
2009	8 000 Kč	22 229 Kč	26 667 Kč
2010	8 000 Kč	-	-
2011	8 000 Kč	-	-

* minimální mzda je uvedena vždy k lednu daného roku

Zdroj: Český statistický úřad, MPSV, vlastní úprava

Pokud bychom chtěli porovnat minimální mzdu s průměrnou mzdou, viz Tab. 2.2.1., tak vidíme, že minimální mzda dosahuje cca 30 % mzdy průměrné. Mzdy uvádím od roku 2002 do současnosti z důvodu celistvosti údajů. Pro lepší srovnání uvádím také medián

mzdy, který má lepší vypovídací schopnost. Jak vidíme, minimální mzda v České republice tvoří téměř 40 % mzdy mediánu. Můžeme také pozorovat současný růst průměrné mzdy, mediánu i minimální mzdy, přestože k jejímu zvýšení nedošlo od roku 2007, viz Informace o minimální mzdě (2010).

2.3. Životní minimum a existenční minimum

Životní minimum je minimální společensky uznaná hranice peněžních příjmů fyzických osob k zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb. Existenční minimum je minimální hranicí peněžních příjmů, která se považuje za nezbytnou k zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb na úrovni umožňující přežití, viz Zákon č. 110/2006 Sb.

Životní i existenční minimum je vymezeno měsíční částkou na reálné úrovni, která je zvyšována nařízením vlády. Ta přistupuje ke zvýšení těchto minim vždy od 1. ledna, pokud vývoj spotřebitelských cen přesáhne 5 %, ale k valorizaci může přistoupit i za jiných mimořádných okolností. Jak můžeme vidět, viz Tab. 2.3.1., tak se existenční minimum zvyšovalo do roku 2006 přibližně každé dva roky.

Tabulka 2.3.1 Měsíční částky životního minima v letech 1998 – 2006

Osoba, domácnost	od 1.4.1998	od 1.4.2000	od 1.10.2001	od 1.1.2005	od 1.1.2006
Částka potřebná k zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb					
Dítě do 6 let	1 560 Kč	1 600 Kč	1 690 Kč	1 720 Kč	1 750 Kč
Dítě od 6 do 10 let	1 730 Kč	1 780 Kč	1 890 Kč	1 920 Kč	1 950 Kč
Dítě od 10 do 15 let	2 050 Kč	2 110 Kč	2 230 Kč	2 270 Kč	2 310 Kč
Dítě od 15 do 26 let (nez.)	2 250 Kč	2 310 Kč	2 450 Kč	2 490 Kč	2 530 Kč
Ostatní občané	2 130 Kč	2 190 Kč	2 320 Kč	2 360 Kč	2 400 Kč
Částka potřebná k zajištění nezbytných nákladů na domácnost					
Jednotlivec	1 300 Kč	1 580 Kč	1 780 Kč	1 940 Kč	2 020 Kč
Dvoučlenná domácnost	1 700 Kč	2 060 Kč	2 320 Kč	2 530 Kč	2 630 Kč
Tří nebo čtyřčlenná dom.	2 110 Kč	2 560 Kč	2 880 Kč	3 140 Kč	3 260 Kč
Pět a vícečlenná dom.	2 370 Kč	2 870 Kč	3 230 Kč	3 520 Kč	3 660 Kč

Zdroj: Český statistický úřad, vlastní úprava

V roce 2007 došlo v České republice ke změně existenčního i životního minima a to jak v jejich hodnotách, viz Tab. 2.3.2., tak ve vymezení dosažitelnosti, přičemž se výše těchto částek do současné doby nezměnila.

Tabulka 2.3.2 Měsíční částky životního a existenčního minima od 1. 1. 2007 v Kč

Životní minimum	Částka v Kč
Jednotlivec	3 126 Kč
Pro první osobu v domácnosti	2 880 Kč
Druhá a další os. v domácnosti, která není nezaopatřeným dítětem	2 600 Kč
Pro nezaopatřené dítě ve věku – do 6 let	1 600 Kč
Pro nezaopatřené dítě ve věku – 6 až 15 let	1 960 Kč
Pro nezaopatřené dítě ve věku – 15 až 26 let	2 250 Kč
Existenční minimum	2 020 Kč

Zdroj: Český statistický úřad, vlastní úprava

2.4. Státní sociální podpora v ČR

V České republice je systém státní sociální podpory upraven zákonem o státní sociální podpoře č. 117/1995 Sb. Dle zákona se poskytují přídavky na dítě, rodičovský příspěvek, sociální příplatek, příspěvek na bydlení, dávky pěstounské péče, porodné a pohřebné. Vzhledem k tématu a faktu, že v závislosti na příjmu rodiny je poskytován přídavek na dítě, sociální příplatek a příspěvek na bydlení, se budu podrobněji zabývat pouze těmito dávkami a jejich novelami.

2.4.1. Přídavek na dítě

Tato dávka patří mezi základní, které jsou poskytovány rodinám s dětmi. Jedná se o dávku na delší období, která je vyplácena rodinám, jejichž příjem nepřesáhne 2,4 násobek životního minima. O výše dávky rozhoduje také věk dítěte, viz Tab. 2.4.1.

Tabulka 2.4.1 Měsíční výše přídavku na dítě dle věku dítěte v Kč v roce 2010 a 2011

Nezaopatřené dítě	Částka v Kč
- ve věku do 6 let	500 Kč
- ve věku od 6 do 15 let	610 Kč
- ve věku od 15 do 26 let	700 Kč

Zdroj: MPSV, vlastní úprava

2.4.2. Sociální příplatek

Podobně jako je cílem přídatku na dítě pomáhat rodinám, bylo cílem sociálního příplatku v roce 2010 pomáhat nízkopříjmovým rodinám s náklady na zabezpečení základních potřeb. Tento příplatek byl přiznán rodinám, jejichž příjmy nepřesáhly 1,6 nebo 2,0 násobku životního minima, a v určitých individuálních případech bylo možné jej zvýšit. Mezi tyto případy patřily například situace, kdy bylo dítě těžce zdravotně postižené či nemocné, kdy se v rodině narodilo současně více dětí nebo kdy dítě studovalo na střední či vysoké škole.

Tabulka 2.4.2 Měsíční výše sociálního příplatku v Kč v roce 2010

Sociální příplatek při příjmu rodiny v předchozím čtvrtletí do 1,0 násobku životního minima	
Nezaopatřené dítě ve věku do 6 let	800 Kč
Nezaopatřené dítě ve věku od 6 do 15 let	980 Kč
Nezaopatřené dítě ve věku od 15 do 26 let	1 125 Kč
Sociální příplatek při příjmu rodiny v předchozím čtvrtletí do 1,6 násobku životního minima	
Nezaopatřené dítě ve věku do 6 let	320 Kč
Nezaopatřené dítě ve věku od 6 do 15 let	392 Kč
Nezaopatřené dítě ve věku od 15 do 26 let	450 Kč

Zdroj: MPSV, vlastní úprava

Od 1. ledna 2011 je sociální příplatek zacílen hlavně na rodiny se zdravotně postiženými dětmi, aby jim pomohl s pokrytím nákladů na základní potřeby. Příplatek je odstupňován nejen podle věku nezaopatřeného dítěte, ale také podle toho, zda je dítě dlouhodobě nemocné, dlouhodobě zdravotně postižené nebo dlouhodobě těžce zdravotně postižené, viz Tab. 2.4.3. Nárok na příplatek mají rodiny, jejichž příjmy nepřesáhly za předchozí kalendářní čtvrtletí 2,0 životního minima, přičemž do příjmu se započítává i rodičovský příspěvek a přídavek na dítě.

Tabulka 2.4.3 Měsíční výše sociálního příplatku v Kč v roce 2011

Sociální příplatek při příjmu rodiny v předchozím čtvrtletí do 2,0 násobku životního minima	
Dítě dlouhodobě nemocné	
Nezaopatřené dítě ve věku do 6 let	1 006 Kč*; 1 072 Kč**
Nezaopatřené dítě ve věku od 6 do 15 let	1 314 Kč
Nezaopatřené dítě ve věku od 15 do 26 let	1 508 Kč
Dítě dlouhodobě zdravotně postižené	
Nezaopatřené dítě ve věku do 6 let	2 136 Kč
Nezaopatřené dítě ve věku od 6 do 15 let	2 617 Kč
Nezaopatřené dítě ve věku od 15 do 26 let	3 004 Kč
Dítě dlouhodobě těžce zdravotně postižené	
Nezaopatřené dítě ve věku do 6 let	2 400 Kč
Nezaopatřené dítě ve věku od 6 do 15 let	2 940 Kč
Nezaopatřené dítě ve věku od 15 do 26 let	3 375 Kč

* rodina má nárok na rodičovský příspěvek do 3 let věku dítěte ve výši 7 600 Kč

** rodina bez nároku na rodičovský příspěvek (dítě starší 4 let věku)

Zdroj: MPSV, vlastní úprava

2.4.3. Příspěvek na bydlení

Jedná se o dávku státní sociální podpory, kterou stát pomáhá jednotlivcům či rodinám s náklady na bydlení. Pro přiznání této dávky musí žadatel, vlastník nebo nájemce bytu, který je přihlášený k trvalému pobytu v daném bytě, splnit dvě podmínky. Když k pokrytí skutečných nákladů na bydlení nestačí 30 % příjmu rodiny a těchto 30 % je nižších než náklady dané zákonem, na příspěvek dosáhne. Pro Prahu je výjimka, která hranici pro přiznání příspěvku zvyšuje u obou podmínek na 35 %.

Mezi příjmy rodiny se narodil od jiných dávek státní sociální podpory započítávají i přídavky na děti a rodičovské příspěvky, přičemž se testují příjmy rodiny za předchozí kalendářní čtvrtletí. Náklady na bydlení tvoří jen nájemné, ale také náklady na energie, vytápění, odpady, vodné a stočné.

Náklady dané zákonem jsou vypočítány jako průměrné a to podle počtu členů v domácnosti a také dle velikosti obce. Velikost příspěvku na bydlení je poté stanovena jako rozdíl mezi náklady na bydlení, které jsou stanoveny zákonem, a násobkem rozhodného příjmu a daného koeficientu (pro Prahu 0,35, pro zbytek ČR 0,3).

Normativní náklady na bydlení se stanovují každý rok, podle různých ukazatelů. Jak vidíme, náklady stanovené zákonem se od 1. ledna 2011 zvýšily, viz Tab. 2.4.5., oproti nákladům stanoveným v roce 2010, viz Tab. 2.4.4. Znamená to tedy, že v roce 2011 dosáhne na příspěvek na bydlení více lidí, než tomu bylo v roce 2010.

Tabulka 2.4.4 Zákonem stanovené normativní náklady na bydlení dle kritérií v Kč

Normativní náklady na bydlení pro nájemní byty platné od 1. 1. 2010 do 31. 12. 2010					
Počet osob rodině	Počet obyvatel obce				
	Praha	nad 100 tis.	50 000 – 99 999	10 000 – 49 999	do 9 999
1	5 877 Kč	4 816 Kč	4 597 Kč	4 309 Kč	4 016 Kč
2	8 489 Kč	7 037 Kč	6 738 Kč	6 344 Kč	5 943 Kč
3	11 638 Kč	9 739 Kč	9 348 Kč	8 832 Kč	8 309 Kč
4 a více	14 597 Kč	12 307 Kč	11 835 Kč	11 213 Kč	10 582 Kč
Normativní náklady na bydlení pro družstvní byty a byty vlastníků platné od 1. 1. 2010 do 31. 12. 2010					
Počet osob rodině	Počet obyvatel obce				
	Praha	Nad 100 tis.	50 000 – 99 999	10 000 – 49 999	Do 9 999
1	3 356 Kč	3 356 Kč	3 356 Kč	3 356 Kč	3 356 Kč
2	5 062 Kč	5 062 Kč	5 062 Kč	5 062 Kč	5 062 Kč
3	7 124 Kč	7 124 Kč	7 124 Kč	7 124 Kč	7 124 Kč
4 a více	9 078 Kč	9 078 Kč	9 078 Kč	9 078 Kč	9 078 Kč

Zdroj: MPSV, vlastní úprava

Tabulka 2.4.5 Zákonem stanovené normativní náklady na bydlení dle kritérií v Kč

Normativní náklady na bydlení pro nájemní byty platné od 1. 1. 2011 do 31. 12. 2011					
Počet osob v rodině	Počet obyvatel obce				
	Praha	Nad 100 tis.	50 000 – 99 999	10 000 – 49 999	Do 9 999
1	6 363 Kč	5 117 Kč	4 863 Kč	4 406 Kč	4 293 Kč
2	9 183 Kč	7 478 Kč	7 130 Kč	6 505 Kč	6 350 Kč
3	12 557 Kč	10 328 Kč	9 872 Kč	9 056 Kč	8 852 Kč
4 a více	15 774 Kč	13 055 Kč	12 506 Kč	11 521 Kč	11 276 Kč
Normativní náklady na bydlení pro družstvní byty a byty vlastníků platné od 1. 1. 2011 do 31. 12. 2011					
Počet osob v rodině	Počet obyvatel obce				
	Praha	Nad 100 tis.	50 000 – 99 999	10 000 – 49 999	Do 9 999
1	3 723 Kč	3 723 Kč	3 723 Kč	3 723 Kč	3 723 Kč
2	5 584 Kč	5 584 Kč	5 584 Kč	5 584 Kč	5 584 Kč
3	7 818 Kč	7 818 Kč	7 818 Kč	7 818 Kč	7 818 Kč
4 a více	9 950 Kč	9 950 Kč	9 950 Kč	9 950 Kč	9 950 Kč

Zdroj: MPSV, vlastní úprava

2.5. Podpora v nezaměstnanosti

V případě ztráty zaměstnání a tím finančního příjmu stát poskytuje, při splnění určitých podmínek, podporu v nezaměstnanosti. Občan, který ztratil zaměstnání, může prostřednictvím úřadu práce o podporu požádat nejpozději do tří pracovních dnů po skončení práce, podpora mu poté bude přiznána ode dne následujícího po dni, kdy skončil v zaměstnání.

Podpora v nezaměstnanosti v roce 2010

Občan České republiky evidovaný na úřadu práce mohl pobírat podporu v nezaměstnanosti po tzv. podpůrčí dobu. Tato doba se odvíjela od věku uchazeče o zaměstnání. U lidí do 50 let činila 5 měsíců, ve věku 50 až 55 let trvala 8 měsíců a u uchazečů starších 55 let to bylo 11 měsíců.

Podpora se stanovovala jako procento z průměrné měsíční čisté mzdy v posledním zaměstnání za poslední tři roky. První dva měsíce sazba činila 65 %, další dva měsíce 50 % a zbylou část podpůrčí doby 45 %, přičemž podpora nesměla přesáhnout 0,58 násobek průměrné mzdy za první a třetí čtvrtletí předcházejícího kalendářního roku. Každý občan si k podpoře mohl přivydělat maximálně 4 000 Kč, tedy právě polovinu minimální mzdy.

Podpora v nezaměstnanosti v roce 2011

Stejně jako jsou změny od 1. ledna 2011 ve státní podpoře, jsou také u podpory v nezaměstnanosti. Došlo ke snížení sazby na 45 % u lidí, kteří se rozhodli ze zaměstnání sami odejít a podpora není poskytována občanům, kteří dostali odstupné, odchodné nebo odbytné. V tomto případě nedochází ke krácení podpůrčí doby, ale posouvá se její začátek na zákonem stanovenou dobu. Od 1. ledna 2011 si také uchazeči o zaměstnání, kteří jsou evidováni na úřadě práce, nemohou k podpoře v nezaměstnanosti přivydělat.

Podpůrčí doba u jednotlivých věkových skupin zůstala stejná jako v roce 2010 a procentní sazby se také nezměnily, viz Podpora v nezaměstnanosti (2011).

2.6. Pomoc v hmotné nouzi

Pomoc v hmotné nouzi je upravena zákonem č. 111/2006 Sb. a je to prostředek, kterým se v České republice bojuje proti sociálnímu vyloučení. Představuje pomoc osobám, které nemají dostatečné příjmy. Cílem této pomoci je také motivovat tyto osoby k samostanému zajištění příjmů, které uspokojí jejich životní potřeby. Celý systém pomoci v hmotné nouzi je založen na předpokladu, že každý, kdo pracuje, se musí mít lépe než každý, kdo nepracuje.

Osoba či rodina, která je v hmotné nouzi, je v situaci, kdy nedokáže uspokojit své základní životní potřeby, protože nemá dostatečné příjmy a navíc jí to neumožňují ani její poměry a to jak sociální, tak majetkové. Svou situaci není schopna sama vyřešit a také není schopna dosáhnout vyšších příjmů. Stát tak pomáhá osobám vyřešit určité neočekávané životní situace pomocí informování, poskytování dávek a sociální péče.

Mezi dávky, které se vyplácejí v hmotné nouzi, patří příspěvek na živobytí, doplatek na bydlení a mimořádná okamžitá pomoc. Tyto dávky vyplácejí obecní úřady, které jsou tímto pověřené a které také rozhodují o přiznání či nepřiznání té které dávky.

2.6.1. Příspěvek na živobytí

Tato dávka je základní pomocí pro osoby či rodiny s nedostatečným příjmem, které po odečtení přiměřených nákladů na bydlení nedosahují ani příjmu, který by se shodoval s částkou na živobytí. Částka na živobytí je určena každému jednotlivě dle klasifikace jeho úsilí a příležitostí, přičemž je odvozena od částek životního a existenčního minima. Živobytí rodiny je součtem živobytí jednotlivců a v zákoně jsou dále vymezeny jednotlivé extrémní situace pro určení částky na živobytí.

Výše tohoto příspěvku se určuje tak, že od příjmu rodiny se odečtou přiměřené náklady na bydlení, což je maximálně 30 % příjmu rodiny, v Praze 35 %. Následně se dávka vypočítá jako rozdíl mezi touto částkou a živobytím rodiny.

2.6.2. Doplatek na bydlení

Další dávka pomoci v hmotné nouzi řeší také situaci, ve které osoba nemá dostatečný příjem na náklady spojené s bydlením. Tato dávka je udělena osobám, které mají nárok jak na příspěvek na živobytí, tak na příspěvek na bydlení ze systému státní sociální podpory.

V zákoně jsou vymezeny speciální situace, ve kterých lze doplatek na bydlení přiznat osobám, které nemají nárok ani na příspěvek na živobytí ani na příspěvek na bydlení.

Doplatek na bydlení je dávkou v takové výši, která po uhrazení výdajů na bydlení a to jak nájmu, tak energií, umožní dané osobě mít zůstatek ve výši částky na živobytí.

2.6.3. Mimořádná okamžitá pomoc

Poslední dávkou pomoci v hmotné nouzi je mimořádná okamžitá pomoc, která je přiznávána osobám, které se ocitnou ve stavu, který se musí naléhavě vyřešit. V zákoně je stanoveno pět takovýchto situací a patří mezi ně například případ, kdy osoba ztratí osobní doklady a musí si za poplatek vyřídit nové nebo situace, kdy rodina nemá dostatek financí na vzdělání či zájmovou činnost nezaopatřených dětí, viz Pomoc v hmotné nouzi.

Dle informací v zákoně je pomoc v hmotné nouzi moderní formou pomoci pro osoby s nedostatečnými příjmy. Přestože jsou dávky, které patří do tohoto systému důležité a to obzvláště pro nízkopříjmové skupiny obyvatelstva, nebudu s nimi dále pracovat. Je to z toho důvodu, že jejich výpočet je prováděn individuálně u každé osoby na základě hodnocení jejich možností a námahy, a proto nejsem schopna správně určit jejich výši.

2.7. Daňový systém v ČR

Daňový systém je ve svém základu podobný systémům ve většině zemí Evropy. Vzhledem k tématu diplomové práce se budu zabývat pouze daní z příjmu fyzických osob, kterou řeší zákon č. 586/1992 Sb. o daních z příjmů ve znění pozdějších předpisů.

Daň z příjmu platí každá fyzická osoba, která má bydliště na území ČR nebo se zde zdržuje. Platí ji z příjmů ze závislé činnosti a funkčních požitků, z podnikání a jiné samostatné výdělečné činnosti, z kapitálového majetku, z pronájmu a z ostatních příjmů.

Výpočet daně z příjmu fyzických osob

Daň z příjmu FO se počítá ze základu daně sníženého o odečitatelné položky, jako je například daňová ztráta. Odečitatelné položky jsou specifikovány v zákoně o daních z příjmů v § 34.

Základ daně z příjmu vypočítáme, když k hrubé mzdě (HM) připočteme 34 % HM, což za rok 2010 i 2011 odpovídá zdravotnímu (9 %) a sociálnímu (25 %) pojištění, které

odvádí zaměstnavatel za zaměstnance. Vzniklá částka je tzv. superhrubá mzda, kterou zaokrouhlíme na stokoruny nahoru, čímž dostaneme základ daně.

Daňová sazba

Daňová sazba je v České republice stanovena ve výši 15 % a od roku 2010 se do současné doby nezměnila. Tato sazba se vypočítává ze základu daně.

Slevy na dani

Poplatníkům platícím daň z příjmu je možné tuto daň snížit o slevy na dani. Všechny slevy jsou specifikovány v § 35 zákona o daních z příjmů, přičemž zde zmíním jen ty nejdůležitější, se kterými budu dále pracovat.

Sleva na poplatníka je základní slevou daně z příjmu, která se odčítá od vypočtené daně z příjmu. Pro rok 2010 činila 24 840 Kč, což je 2 070 Kč za měsíc, pro rok 2011 byla tato sleva snížena na 23 640 Kč, což je 1 970 Kč měsíčně. Sleva byla snížena o tzv. povodňovou stokorunu, která má být použita na úhradu nákladů spojených s povodněmi v roce 2010.

Sleva na dítě byla v roce 2010 stejná jako je nyní a to 11 604 Kč ročně, tedy 967 Kč měsíčně na jedno dítě. Sleva se odečítá, stejně jako sleva na poplatníka, z daně z příjmu. Když má poplatník nízké příjmy a tím i nízkou daň z příjmu a slevu nevyčerpá celou, dostane přebytek slevy jako daňový bonus. Slevu na dítě je možné uplatnit na každé dítě, které žije s poplatníkem v domácnosti, je nezletilé a neukončilo ještě povinnou školní docházku, nebo je zletilé ve věku do 26 let připravující se soustavně na budoucí povolání studiem, a je to zároveň dítě vlastní, osvojené nebo v jiném vztahu, uvedeném v zákoně o daních z příjmu v § 35c.

Výpočet čisté mzdy

Čistou mzdu vypočítáme tak, že od hrubé mzdy odečteme daň z příjmu poníženou o slevy na dani a zdravotní a sociální pojištění placené za zaměstnance ve výši 11 %. Sociální pojištění činí 6,5 % a zdravotní pojištění 4,5 % v obou sledovaných letech.

V zákoně o daních z příjmů je uvedeno mnoho dalších výjimek a specifik, ale pro potřeby mé diplomové práce je toto shrnutí dostačující, a proto se nebudu daňovým systémem ani daní z příjmu fyzických osob dále zabývat.

3. ANALÝZA MOTIVAČNÍ HRANICE PRO VSTUP NA TRH PRÁCE

V další kapitole diplomové práce zanalyzuji hranici, která motivuje či demotivuje obyvatele České republiky pro zvýšení hrubé mzdy nebo pro vstup na trh práce z nezaměstnanosti. Nejdříve definuji model, na jehož základě analýzu provedu, dále modelové rodiny a jednotlivé situace, ve kterých analýzu budu provádět. Motivační hranici budu studovat jak s daty za rok 2010, tak se změnami od 1. ledna 2011, a zhodnotím, co tyto změny přinesly.

3.1. *Mezní efektivní sazba daně*

Podle Galuščáka a Pavla mezní efektivní daňová sazba (marginal effective tax rate, METR) sleduje, jak se mění čistý příjem domácnosti v závislosti na změně hrubého příjmu. Mezní efektivní sazba daně nám umožňuje měřit vzájemné působení sociálního a daňového systému na rozhodování jednotlivce při vstupu na trh práce.

„Zvýšení hrubého pracovního příjmu jedince o jednotku obvykle znamená zvýšení čistého příjmu domácnosti o menší částku než o jednotku.“ Viz Jahoda (2004, str. 4). Je to dáno tím, že hrubý příjem je následně zdaněn daní z příjmů a snížen o zdravotní a sociální pojištění. Jednotlivec či rodina také může přijít o některé dávky státní sociální podpory a ve výsledku tak zvýšení hrubého příjmu může znamenat snížení příjmu čistého. METR nám tedy ukazuje, co je vzájemným působením daní a příjmů státní sociální podpory z hrubého pracovního příjmu zdaněno či odebráno.

Jahoda uvádí příklad, kdy se rodině o 100 Kč zvedne hrubý pracovní příjem. O částku 30 Kč rodina přijde na dani a sociálním a zdravotním pojištění, díky zvýšení příjmu také přichází o státní sociální podporu ve výši 50 Kč. Ve výsledku se tak rodině zvýší čistý příjem o pouhých 20 Kč, přestože se pracovní příjmy zvedly o 100 Kč. METR je tedy 80 %, přičemž můžeme konkretizovat, že z 50 % se na tom podílí systém sociálních dávek a z 30 % daň z příjmu a zdravotní a sociální pojištění.

Pokud bychom tedy chtěli vypočítat METR, musíme nejdříve znát hrubý a čistý pracovní příjem. Čistý pracovní příjem (CP) získáme, viz Vzorec 3.1.1, když od hrubého pracovního příjmu (HPP) odečteme sociální a zdravotní pojištění (SZP) a daň z příjmu

(DP), přičemž budeme počítat pouze s odečitatelnými položkami na poplatníka a na dítě, protože další odečitatelné položky výsledek nijak významně nezmění. Dále přičteme příspěvek na dítě (PD), sociální příspěvek (SP), příspěvek na bydlení (PB) a dávky sociální pomoci (SA). Je nutné upřesnit, že z důvodu dostupnosti údajů, nebudu počítat s dávkami sociální pomoci, jak jsem již uvedla dříve.

Vzorec 3.1.1 Vzorec pro výpočet čistého pracovního příjmu

$$CP = HPP - SZP - DP + PD + SP + PB + SA$$

Jestliže známe čistý pracovní příjem, a označíme změnu, tedy situaci kdy rodina zvýší hrubý pracovní příjem, indexem *, tak jsme schopni vypočítat mezní efektivní sazbu daně dle následujícího vzorce 3.1.2. Tuto rovnici je možné dále upravovat, ale pro naše účely je tento vzorec nejvhodnější.

Vzorec 3.1.2 Vzorec pro výpočet mezní efektivní sazby daně

$$METR = \frac{(HPP^* - HPP) - (CP^* - CP)}{(HPP^* - HPP)} = 1 - \frac{(CP^* - CP)}{(HPP^* - HPP)}$$

Jak jsem již uvedla, tak mezní efektivní sazba daně nám vyjadřuje změnu daní a sociálních dávek, kterou vyvolá změna hrubého pracovního příjmu o jednotku. Při výpočtech můžeme pracovat jak s procentuálními změnami, tak se změnami reálnými. Pokud bychom za jednu jednotku považovali například 1 Kč, tak bychom ve škále od nulového příjmu až k příjmu 35 000 Kč dostali 35 tis. výsledků, což je v práci takového charakteru nerealizovatelný počín. Dalším argumentem proti realizaci tak podrobného zkoumání je, že pokud vůbec nějaká domácnost uvažuje tímto způsobem a používá k rozhodování o zvýšení či snížení hrubého domácího příjmu METR, těžko by jej používala například při rozhodování o příjmu z 15 678 Kč na 15 679 Kč. Viz Jahoda (2004).

Z těchto praktických důvodů jsem se tedy rozhodla za jednu jednotku považovat 1 000 Kč. Pokud tedy dojde ke zvýšení mzdy o jednu jednotku, tak to bude znamenat zvýšení mzdy o 1 000 Kč.

3.2. Výběr modelových rodin

Abychom mohli posoudit mezní efektivní sazbu daně v České republice, musíme nejdříve vybrat modelové případy, pro které METR budeme počítat. Vzhledem k tomu že jedním z požadavků je mít reprezentativní vzorek domácností, který by reálně odpovídal rozložení domácností v ČR, využila jsem data ze Sčítání lidu, domů a bytů (SLDB) z roku 2001.

Z celkového počtu 4 270 717 domácností je více než polovina úplných rodin, viz Tab. 3.2.1. Podrobněji dále rozeberu domácnosti úplných i neúplných rodin a také domácnosti jednotlivců, protože ti tvoří v celkovém počtu domácností téměř 30 %. Dále nebudu uvažovat s vícečlennými nerodinnými domácnostmi, protože ty tvoří z celkového počtu pouze zanedbatelná 2 %. Z tabulky dále můžeme vyčíst, že 33,5 % rodinných domácností je se závislými dětmi a 34,6 % rodinných domácností je bez závislých dětí.

Tabulka 3.2.1 Druhy cenзовých domácností

Druh domácností	absolutně	relativně
Domácnosti rodinné úplné	2 333 592	54,6 %
- z toho domácnosti bez závislých dětí	1 242 822	29,1 %
- z toho domácnosti se závislými dětmi	1 090 770	25,5 %
Domácnosti rodinné neúplné	576 421	13,5 %
- z toho domácnosti bez závislých dětí	233 016	5,5 %
- z toho domácnosti se závislými dětmi	343 405	8,0 %
Vícečlenné nerodinné domácnosti	84 528	2,0 %
Domácnosti jednotlivců	1 276 176	29,9 %
Domácnosti celkem	4 270 717	100,0 %

Zdroj: Český statistický úřad, vlastní úprava

Pro naši analýzu je důležité, zda jsou členové, hlavně přednosta domácnosti, ekonomicky aktivní. Jak vidíme, tak z 2 319 582 sledovaných domácností je v 93,6 % přednosta domácností ekonomicky aktivní, viz Tab. 3.2.2. Ostatní domácnosti, přesně 6,4 % nemají osobu v čele domácnosti ekonomicky aktivní, nebo se ekonomickou aktivitu nepodařilo zjisit. Vzhledem k tomu, že se jedná o malé procento domácností, nebudeme se těmito případy dále v analýze zabývat.

Tabulka 3.2.2 Typ domácnosti se závislými dětmi dle eko. aktivity

Typ domácnosti se závislými dětmi	absolutně	relativně
Ekonomicky aktivní domácnost	2 170 743	93,6 %
- úplná rodina	1 777 604	76,6 %
- neúplná rodina	393 139	17,0 %
Ekonomicky neaktivní domácnost	133 750	5,8 %
- úplná rodina	45 413	2,0 %
- neúplná rodina	88 337	3,8 %
Nezjištěná ekonomická aktivita	15 089	0,6 %
- úplná rodina	8 346	5,5 %
- neúplná rodina	6 743	8,0 %
Domácnosti celkem	2 319 582	100 %

Zdroj: Český statistický úřad, vlastní úprava

Dalším důležitým ukazatelem v námi sledovaných domácnostech je počet závislých dětí viz Tab. 3.2.3.. Jak vidíme, tak v neúplných rodinách je jedno závislé dítě v 64,6 % domácností a dvě děti v 29,8 % případů, takže s těmito modely budeme určitě dále počítat. Je třeba také říci, že vzhledem ke zvyklostem v České republice, budeme počítat, že s dětmi žije matka, nikoliv otec. Co se týče úplných rodin, tak největší zastoupení mají dvě děti a to v 47,4 % domácností. V 43,4 % sledovaných úplných domácností je jedno dítě a v 7,7 % jsou děti tři. Další případy jsou pod hranicí 5 % a dále se jimi zabývat nebudu, protože je to zanedbatelná část domácností, která nám analýzu nijak výrazně neovlivní. Vzhledem k tomu, že sleduji počet závislých dětí, budu v analýze pracovat s dětmi ve věku čtyři, sedm a devět let.

Tabulka 3.2.3 Počet závislých dětí v cenových domácnostech

Počet dětí	Úplné rodiny		Neúplné rodiny	
	absolutně	relativně	absolutně	relativně
1	473 680	43,4 %	221 974	64,6 %
2	516 536	47,4 %	102 369	29,8 %
3	83 726	7,7 %	15 781	4,6 %
4	12 698	1,2 %	2 573	0,7 %
5+	4 130	0,4 %	708	0,2 %
Celkem	1 090 770	100,0 %	343 405	100,0 %

Zdroj: Český statistický úřad, vlastní úprava

Co se týče jednotlivců, jichž je v celkovém počtu domácností celých 29,9 %, tak je do své analýzy také samozřejmě zahrnu. Pro svou analýzu jsem se rozhodla pracovat s jednotlivcem mužem. Je to z toho důvodu, že žena jednatlivec je v 54,8 % ovdovělá, tedy můžeme předpokládat, že je ve věku, kdy není ekonomicky aktivní, viz Tab. 3.2.4. Naopak muž, jednatlivec, je v 69,7 % svobodný či rozvedený, tedy předpokládáme, že je ještě ekonomicky aktivní.

Tabulka 3.2.4 Domácnosti jednotlivců dle rodinného stavu

Rodinný stav	Ženy		Muži	
	absolutně	relativně	absolutně	relativně
Svobodná/ý	120 694	17,0 %	205 694	36,6 %
Vdaná/ženatý	46 710	6,6 %	83 650	14,8 %
Rozvedená/ý	143 494	20,2 %	187 666	33,1 %
Ovdovělá/ý	389 069	54,8 %	71 127	12,6 %
Nezjištěno	10 232	1,4 %	18 152	3,2 %
Celkem	709 887	100,0 %	566 289	100,0 %

Zdroj: Český statistický úřad, vlastní úprava

Jako modelové případy jsem pro analýzu vybrala následující domácnosti:

- 1+0, muž jednatlivec,
- 1+1, neúplná rodina s jedním závislým dítětem,
- 1+2, neúplná se dvěma závislými dětmi,
- 2+1, úplná rodina s jedním závislým dítětem,
- 2+2, úplná rodina se dvěma závislými dětmi,
- 2+3, úplná rodina se třemi závislými dětmi.

3.2.1. Úroveň bydlení modelových rodin

Dle SLDB z roku 2001 žije v 90-ti % bytů jedna domácnost. V jedné zkoumané domácnosti připadá v průměru 19,5 m² na 1 osobu, a 0,93 osob na jednu místnost, která je obytná. Tato čísla se samozřejmě mění podle toho, zda se jedná o domácnost úplnou, neúplnou, se závislými dětmi nebo bez závislých dětí.

Jak můžeme vidět, tak v roce 2001 byla obytná plocha na 1 osobu u úplných rodin se třemi dětmi o 4,2 m² menší, než u úplných rodin s jedním dítětem, v rodině se čtyřmi dětmi byl tento rozdíl dokonce 7 m², viz Tab. 3.2.5. Také si všimněme, že na osobu v úplné rodině bez závislých dětí připadá 20,5 m², což je dvojnásobně více než připadá

na osobu v úplné rodině se 4 a více závislými dětmi. Zajímavé také je, že přestože je úroveň bydlení úplných rodin s jedním dítětem, ve srovnání s jinými úplnými rodinami, na nejvyšší úrovni, je velikost obytné plochy o 3,3 m² menší, než je celkový průměr.

Tabulka 3.2.5 Úroveň bydlení domácností úplných a neúplných rodin

Úplné rodiny	Byty celkem		Rodinné domy		Bytové domy	
	Obytná plocha m ² /osoba	Osob na obytnou plochu	Obytná plocha m ² /osoba	Osob na obytnou plochu	Obytná plocha m ² /osoba	Osob na obytnou plochu
- bez závislých dětí	20,5	0,88	24,0	0,79	17,2	0,98
- se závislými dětmi	14,5	1,26	17,6	1,11	12,0	1,41
- s 1 dítětem	16,2	1,13	19,7	0,99	13,6	1,25
- se 2 dětmi	14,1	1,29	17,3	1,14	11,4	1,47
- se 3 dětmi	12,0	1,54	14,3	1,36	9,3	1,82
- se 4+ dětmi	9,2	2,04	11,2	1,73	7,0	2,52
Neúplné rodiny	Byty celkem		Rodinné domy		Bytové domy	
	Obytná plocha m ² /osoba	Osob na obytnou plochu	Obytná plocha m ² /osoba	Osob na obytnou plochu	Obytná plocha m ² /osoba	Osob na obytnou plochu
- bez závislých dětí	21,4	0,85	26,4	0,72	18,1	0,95
- se závislými dětmi	17,2	1,05	22,8	0,87	15,2	1,15
- s 1 dítětem	19,3	0,94	25,8	0,77	17,0	1,02
- se 2 dětmi	15,7	1,16	20,9	0,96	13,5	1,27
- se 3+ dětmi	11,4	1,60	15,2	1,31	9,7	1,80

Zdroj: Český statistický úřad, vlastní úprava

Úroveň bydlení v neúplných rodinách je na lepší úrovni, než v rodinách úplných. Neúplná rodina s jedním dítětem je v bydlení téměř na stejné úrovni, jako průměrná domácnost v ČR v roce 2001.

Obecně můžeme konstatovat, že úroveň bydlení je lepší v rodinných domech, než v domech bytových. Pro úplné i neúplné rodiny zde připadá téměř o polovinu více obytné plochy na jednu osobu.

Dle SLDB z roku 2001 žije většina obyvatel České republiky v bytech. Nejvíce obyvatel, přesně 52,9 %, žije v bytech v bytových domech. Kolem 46 % obyvatel žije v bytech v domech rodinných a necelé 1 % žije v bytech v ostatních budovách.

Z hlediska právního užívání je většina osob v bytech vlastních, z toho více než 4 mil. ve vlastním domě a více než 1 mil. obyvatel v bytech v osobním vlastnictví. Další

nejpočetnější skupinou jsou obyvatelé v nájemních bytech, jejichž počet se snižoval stejným tempem, jakým rostlo osobní vlastnictví bytů.

Pro komplexnost informací je třeba zmínit i velikost obce, ve které jednotlivé sledované domácnosti žijí. Jak můžeme vidět, viz Tab. 3.2.6., tak téměř polovina úplných rodin se závislými dětmi, bez ohledu na jejich počet, žije v obci do 9 999 obyvatel.

Neúplné rodiny se závislými dětmi žijí také výhradně v obcích do 9 999 obyvatel. Můžeme si všimnout, že mnoho z nich bydlí také v obci nad 100 tis. obyvatel, přičemž nejvíce znatelné je to u neúplné rodiny se dvěma závislými dětmi.

Tabulka 3.2.6 Domácnosti úplných a neúplných rodin dle velikosti obce

Úplné rodiny s počtem závislých dětí	Počet obyvatel obce				
	Nad 100 tis.	50 000 – 99 999	10 000 – 49 999	Do 9 999	Celkem
0	251 776	150 950	258 034	582 062	1 242 822
1	95 771	59 713	106 234	211 962	473 680
2	86 770	57 103	115 642	257 021	516 536
3+	12 748	9 065	19 748	58 693	100 554
Neúplné rodiny s počtem závislých dětí	Počet obyvatel obce				
	Nad 100 tis.	50 000 – 99 999	10 000 – 49 999	Do 9 999	Celkem
0	62 552	28 821	47 084	94 559	233 016
1	62 372	32 707	51 053	75 842	221 974
2	25 786	14 119	24 466	37 998	102 369
3+	3 797	2 466	4 506	8 293	19 062

Zdroj: Český statistický úřad, vlastní úprava

Modelová domácnost v této analýze žije samostatně ve svém bytě, jehož velikost je dána tabulkou 3.2.5. Tyto domácnosti jsou také charakteristické tím, že žijí v bytových domech v bytech, které mají v osobním vlastnictví a to v obci do 9 999 obyvatel. Předpokládám také, že jejich celkové náklady na bydlení včetně energií jsou vyšší než 30 % příjmů domácnosti.

3.3. Výběr modelových situací pro analýzu

Poslední věcí, kterou je třeba upřesnit, než začneme analyzovat jednotlivé rodiny, je to, v jaké situaci a za jakých okolností budeme modely analyzovat. Stejně jako Jahoda, budu METR rozebírat v jedné situaci a další upravím dle dostupných dat.

Analýza motivační hranice pro zvýšení hrubého příjmu

V první situaci nás bude zajímat mezní efektivní sazba daně v případě, že se rodině zvýší hrubý pracovní příjem o jednu jednotku, tedy o 1 000 Kč. V domácnosti, kde jsou dvě ekonomicky aktivní osoby, může ke zvýšení příjmu dojít několika různými způsoby, a to jak zvýšením mzdy, tak třeba zvýšením počtu odpracovaných hodin, viz Jahoda (2004).

U první osoby v domácnosti budeme uvažovat příjem na úrovních 0 %, 67 % nebo 100 % mediánu mzdy, u druhé osoby budeme počítat se zvyšováním HM o jednotku od 0 Kč až do 30 000 Kč. 0 % a 100 % MW jsem zvolila z důvodu extrémů, 67 % je dáno tím, že s touto úrovní mzdy počítají všechny modelové statistiky OECD. Další důvod je ten, že spíše budeme uvažovat s nízkopříjmovými domácnostmi a mzda roku 2009 mezi 1. decilem a 1. kvartilem je právě 14 893 Kč, tedy zmíněných 67 % MW, viz Tab. 3.3.1. Také budu předpokládat, že slevu na dítě bude uplatňovat osoba s vyšší hrubou mzdou.

Tabulka 3.3.1 Distribuce hrubých mezd zaměstnanců v ČR v roce 2009

5. percentil	1. decil	1. kvartil	Medián	3. kvartil	9. decil	95. percentil
10 927 Kč	12 792 Kč	16 793 Kč	22 229 Kč	29 538 Kč	40 851 Kč	52 817 Kč

Zdroj: Český statistický úřad, vlastní úprava

Analýza motivační hranice pro vstup na trh práce

Další situací, kterou budeme zkoumat, je návrat osoby z nezaměstnanosti na trh práce. První osoba v domácnosti bude mít opět příjem ve výši 0 %, 67 % či 100 % MW a druhá osoba bude zkoumána. V tomto případě budeme sledovat, jak domácnost reaguje na ztrátu dávek v nezaměstnanosti při současném získání příjmu z práce.

Zkoumaná osoba bude mít mzdu ve výši 67 %, nebo 100 % MW před dobou, než bude nezaměstnaná. Následně budeme sledovat příjem domácnosti z podpory v nezaměstnanosti, sociálních dávek a odstupného v letech 2010 i 2011. Budeme předpokládat, že odstupné v hodnotě tří čistých měsíčních mezd bude spotřebovávat postupně během celých tří měsíců. Námi sledované období bude 1., 3. a 5. měsíc nezaměstnanosti, přičemž předpokládáme, že osoba je mladší 50 let. Dále uvedu mzdy na úrovni mzdy před nezaměstnaností (mzda, za kterou je osoba ochotna nastoupit do práce po UNE) a budu uvažovat, zda se osobě vyplatí pracovat například za mzdu nižší než měla dříve.

3.4. Výběr dat pro analýzu

V minulých podkapitolách jsem shrnula jaké modelové rodiny, a v jakých situacích budu analyzovat. Nyní zrekapituluji všechna konkrétní data uvedená souhrnně již v předchozích kapitolách, která v analýze použiji, viz Příloha 1 a 2.

Jak jsem uvedla, tak budu vycházet ze mzdy ve výši 100 %, 67 % a 0 % mediánu mzdy. Částky životního minima i přídavky na děti jsou uvedeny konkrétně pro modelové rodiny v obou letech. SP jsem uvedla pouze za rok 2010, protože od 1. ledna 2011 je tato dávka poskytována pouze rodinám se zdravotně postiženými dětmi.

Podpora v nezaměstnanosti je pro rok 2010 ve výši 65 %, 50 % a 45 % předchozí mzdy. Pro rok 2011 počítáme pouze s 65 % díky změně zákona.

Daňový systém se také jako většina dat v letech 2010 a 2011 příliš neliší. Jedinou změnou je sleva na poplatníka, která je od 1. ledna 2011 o 100 Kč nižší.

Příspěvek na bydlení bude počítán z normativních nákladů uvedených v tabulce a to vždy pro každou modelovou rodinu podle počtu jejích členů.

3.5. Analýza motivační hranice pro zvýšení hrubého příjmu

Analýzu motivační hranice pro zvýšení hrubého příjmu začnu domácnostmi jednotlivce, následovat budou neúplné rodiny a poté rodiny úplné. Vždy hned srovnám situace v roce 2010 a 2011. Popíši jak vývoj mezní efektivní sazby daně, tak srovnání hrubých a čistých příjmů. Všechny případy budou znázorněny graficky.¹

3.5.1. Analýza domácnosti jednotlivce

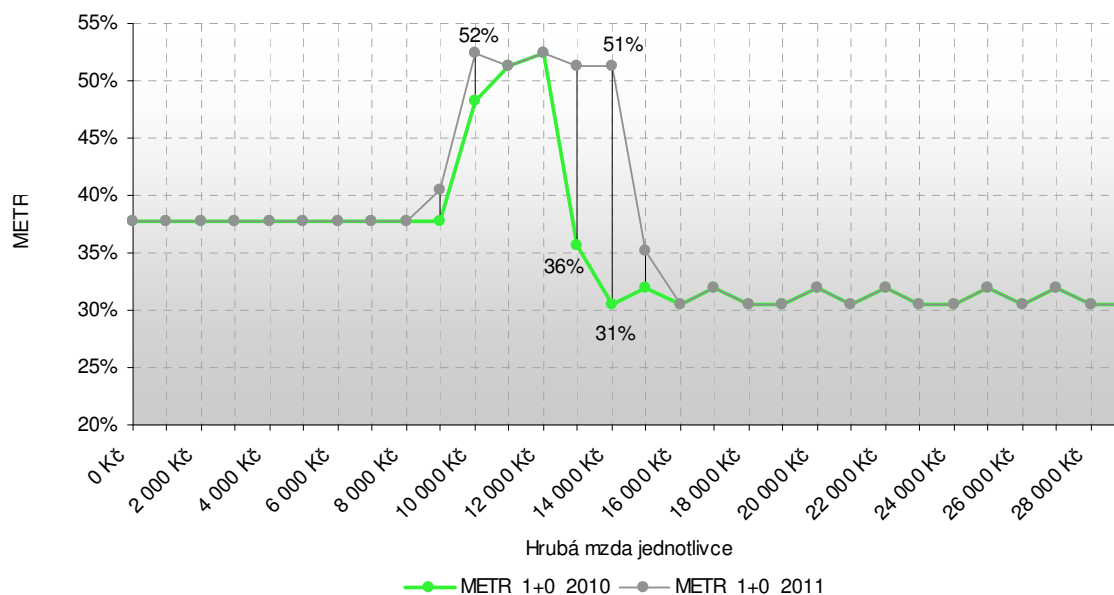
METR se v domácnostech, kde žije samostatně jednatel, pohybuje okolo 40 % při příjmu hrubé mzdy do 10 000 Kč v obou letech. Následně skokově roste, a to až na hodnoty okolo 50 % což je způsobeno tím, že osoba začne platit daň z příjmu, a tato daň je vyšší než sleva na poplatníka. Také je současně snížen příspěvek na bydlení, viz Graf 3.5.1.

Vysoké procento METR v roce 2011 je u většího rozmezí mezd, než v roce 2010. Znamená to tedy, že změny, které byly provedeny nejsou příliš pozitivní. V roce 2010

¹ Vzhledem k obrovskému rozsahu výpočtů na 80 stran, nebylo možné tyto výpočty umístit ani do příloh. Je možné je poskytnout na vyžádání.

i 2011 se od hrubé mzdy 15 000 Kč výše METR pohybuje okolo 30 %, což znamená, že jednotlivec od této výše hrubé mzdy je více motivován zvyšovat si hrubý příjem.

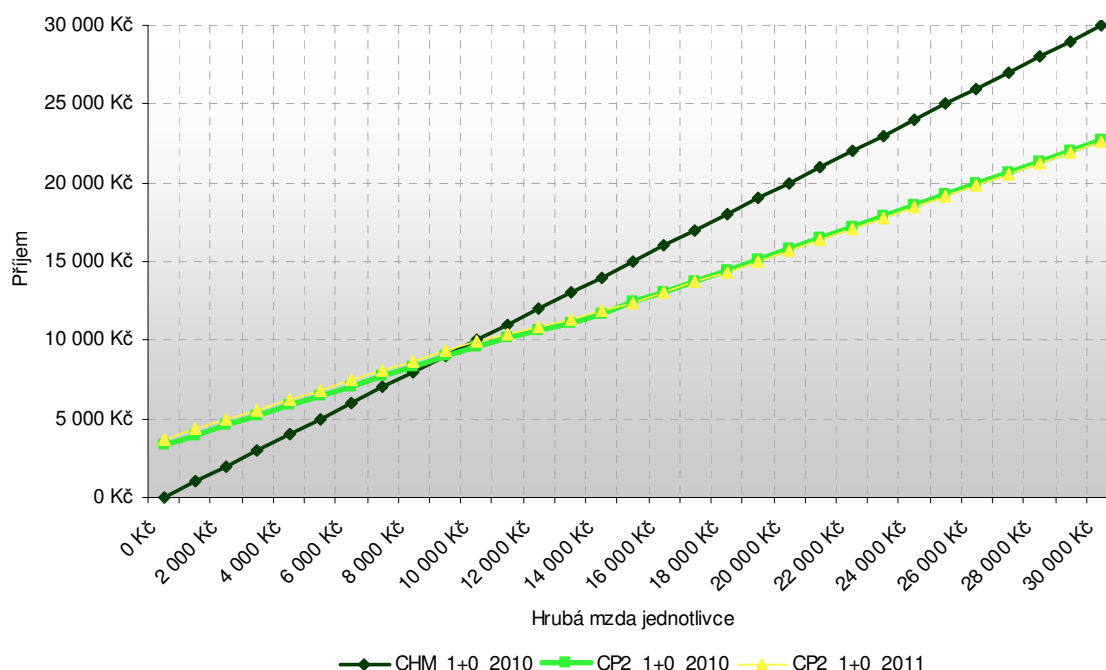
Graf 3.5.1 METR domácnosti jednotlivce v roce 2010 a 2011



Zdroj: vlastní zpracování

Pro komplexní analýzu uvádím také grafické vyjádření celkové hrubé mzdy (CHM) a celkového čistého příjmu (CP2) u domácnosti jednotlivců opět v obou letech. Jak vidíme, čistý příjem má jednotlivec vyšší než hrubý až do příjmu 9 000 Kč, což je dáno snižujícím se příspěvkem na bydlení, viz Graf 3.5.2. Pokud chceme srovnat čistý příjem jednotlivce v roce 2010 a 2011, tak vidíme, že čistý příjem v roce 2011 je o něco málo vyšší než čistý příjem v roce 2010 až do hrubého příjmu 14 000 Kč. Přestože byla snížena sleva na poplatníka, v domácnosti jednotlivce se to projevilo zvýšením čistého příjmu z důvodu nároku na vyšší příspěvek na bydlení. Od hrubého příjmu 15 000 Kč je čistý příjem pro jednotlivce nižší než v roce 2010.

Graf 3.5.2 CHM a CP2 domácnosti jednotlivců v letech 2010 a 2011



Zdroj: vlastní zpracování

3.5.2. Analýza domácností neúplných rodin

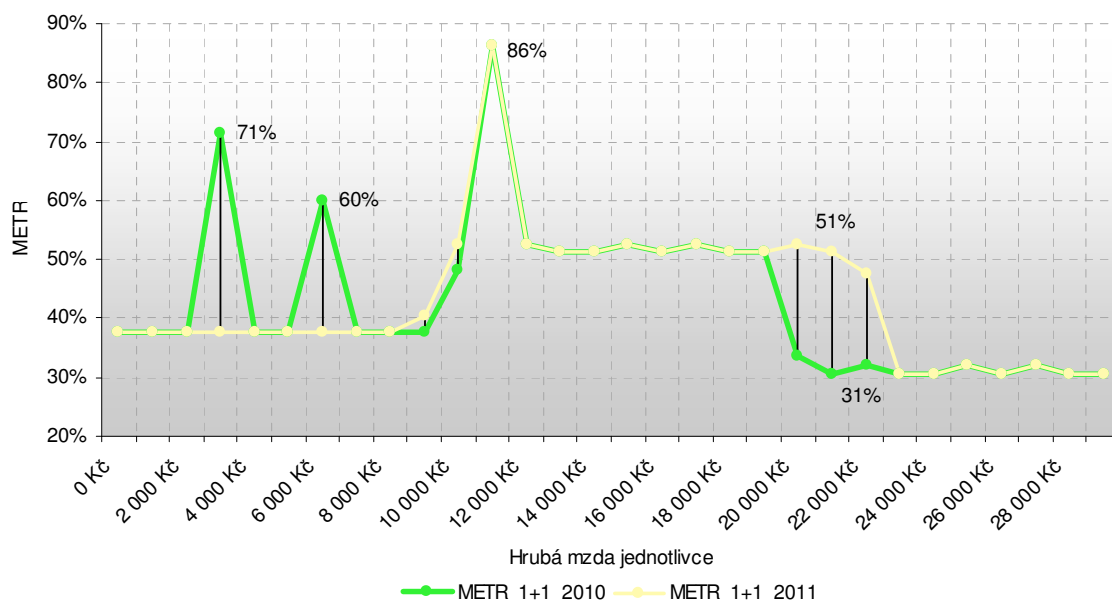
Domácnost 1+1

Při hodnocení domácností neúplných rodin začneme modelem 1+1. Jak vidíme, tak mezní efektivní sazba daně v roce 2011 víceméně kopíruje křivku roku 2010, viz Graf 3.5.3. Pozitivní je, že zmizely dva extrémy, kdy se domácnosti zvyšoval hrubý příjem z 3 000 Kč na 4 000 Kč a také z 6 000 Kč na 7 000 Kč. Čistý příjem se pak vinou snížení sociálního příplatku zvýšil jen minimálně. Vzhledem k tomu, že v roce 2011 byl sociální příspěvek zrušen, nemůže tato situace již nastat.

Až na hodnotu 86 % se dostane METR při zvýšení hrubého příjmu z 11 000 Kč na 12 000 Kč, protože čistá mzda se zvýší pouze o rovných 136 Kč a to v roce 2010 i 2011. Tato změna je způsobena nepřiznáním přídatku na dítě ve výši 500 Kč.

Dále je METR v roce 2010 na úrovni kolem 50 % a na příznivých 30 % se dostává až při hrubém příjmu vyšším než 21 000 Kč. V roce 2011 je tato hranice zvýšena až na 24 000 Kč, což působí negativně. Tyto situace jsou dány nepřiznáním příspěvku na bydlení.

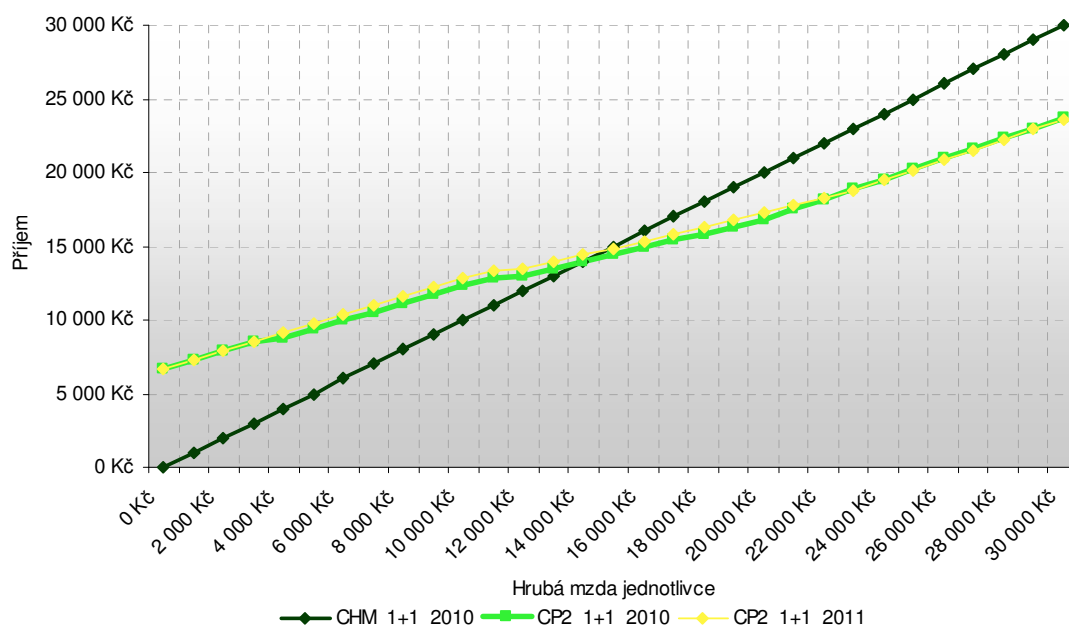
Graf 3.5.3 METR pro domácnosti 1+1 v letech 2010 a 2011



Zdroj: vlastní zpracování

Také pro domácnost 1+1 srovnám v obou sledovaných letech hrubé a čisté příjmy. Jak můžeme vidět, čistý příjem pro oba roky je vyšší než hrubá mzda až do výše 15 000 Kč hrubé mzdy. Od této částky je růst čistého příjmu pomalejší. Také můžeme konstatovat, že čistý příjem v roce 2011 je pro neúplnou domácnost s jedním dítětem vyšší než tomu bylo v roce 2010 až do hrubého příjmu 22 000 Kč, viz Graf 3.5.4.

Graf 3.5.4 CHM a CP2 pro domácnost 1+1 v letech 2010 a 2011



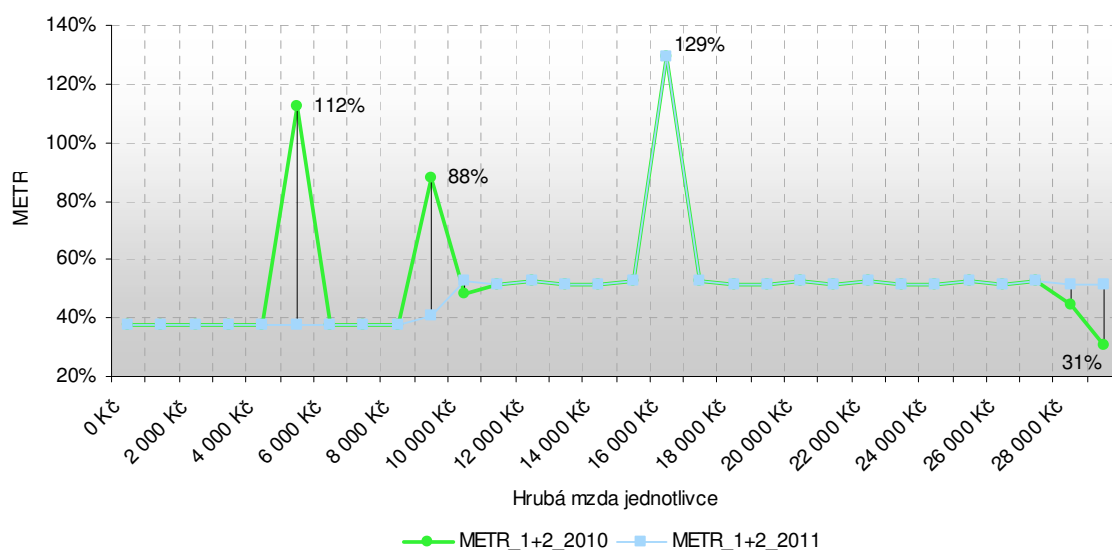
Zdroj: vlastní zpracování

Domácnost 1+2

Neúplná domácnost se dvěma závislými dětmi má celkově METR na vyšší úrovni než domácnost s jedním závislým dítětem. Výkyvy METR přes 100 % nastávají v roce 2010 v případě zvýšení hrubé mzdy z 5 000 Kč na 6 000 Kč, kdy čistý příjem klesne z 13 616 Kč na 13 491 Kč, což je dáno snížením sociálního příplatku. Stejná demotivující situace nastává při růstu hrubé mzdy z 16 000 Kč na 17 000 Kč, kdy dojde ke snížení čistého příjmu z 18 414 Kč na 18 124 Kč, a to je dáno odebráním přídatku na děti. K prvnímu případu došlo pouze v roce 2010, protože následně byl sociální příplatek zrušen. K druhému výkyvu dochází i nyní z důvodu zmíněného přídatku na děti, viz Graf 3.5.5.

Od hrubého příjmu 18 000 Kč je METR po oba sledované roky na úrovni kolem 50 %, což není nikterak příznivé. Pouze v minulém roce ještě klesla na úroveň 30 % díky tomu, že domácnost přišla o příspěvek na bydlení.

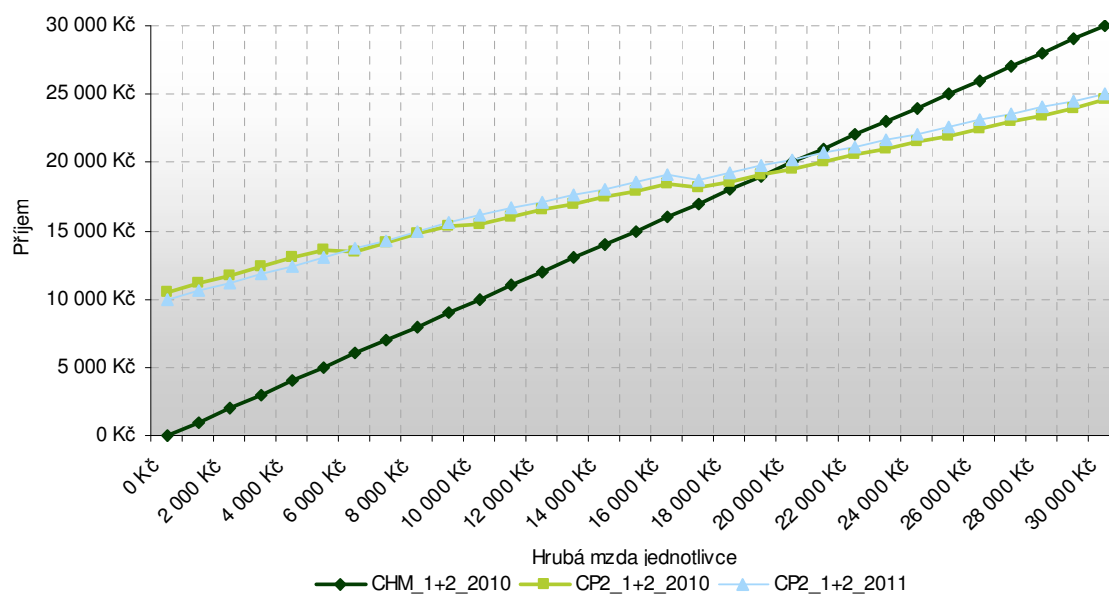
Graf 3.5.5 METR pro domácnosti 1+2 v letech 2010 a 2011



Zdroj: vlastní zpracování

Při srovnání čistého a hrubého příjmu domácnosti 1+2 vidíme, že ke křížení příjmů dochází až ve výši 20 000 Kč hrubé mzdy, viz Graf 3.5.6. Přestože všechny křivky rostou lineárně, křivka hrubé mzdy opět roste nejrychlejším tempem. Můžeme si všimnout, že na rozdíl od předchozích případů je čistý příjem v roce 2010 nejdříve vyšší než v roce 2011 a to až do hrubého příjmu 6 000 Kč. Od této sumy je vyšší čistá příjem v roce 2011.

Graf 3.5.6 CHM a CP2 pro domácnost 1+2 v letech 2010 i 2011



Zdroj: vlastní zpracování

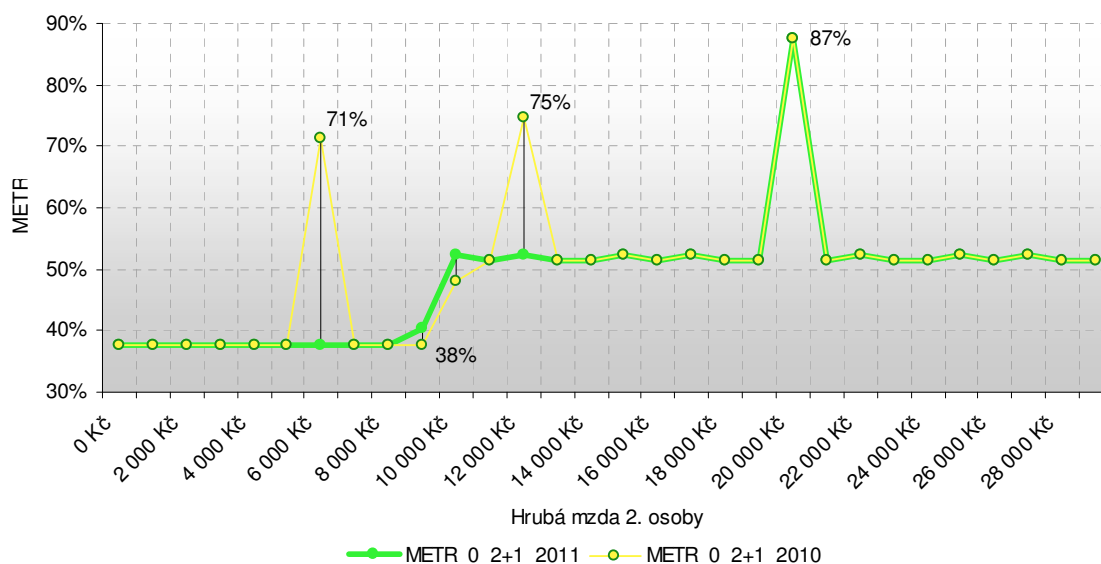
3.5.3. Analýza domácností úplných rodin

Modelové domácnosti úplných rodin mají jedno, dvě nebo tři děti, přičemž jedna dospělá osoba má vždy příjem ve výši 0 %, 67 % nebo 100 % MW a druhá osoba má příjem od 0 Kč do 30 000 Kč.

Domácnosti 2+1

Jak vidíme, hodnota METR se v letech 2010 a 2011 v těchto domácnostech příliš nezměnila. V domácnosti, kde má jedna osoba příjem na úrovni 0 % MW, se hodnota mezní efektivní sazby daně pohybuje okolo 50 %, viz Graf 3.5.7. Značné výkyvy nastaly v roce 2010 u zvýšení hrubého příjmu z 6 000 Kč na 7 000 Kč, kdy čistý příjem vzrostl z 12 449 Kč pouze na 12 736 Kč, a METR tak dosáhla hodnoty 71 %. Další takový extrém nastává u zvýšení hrubého příjmu z 12 000 Kč na 13 000 Kč, kdy je METR 75 %. Tyto výkyvy byly v roce 2011 eliminovány, protože byl zrušen sociální příplatek. Další odchylka je ve výši 87 % pro oba roky při zvýšení hrubé mzdy z 20 000 Kč na 21 000 Kč, kdy se čistý příjem zvýší jen nepatrně, což je dáno nepřiznáním přídatku na dítě. METR okolo 50 % může působit negativně na motivaci zvyšování hrubých příjmů.

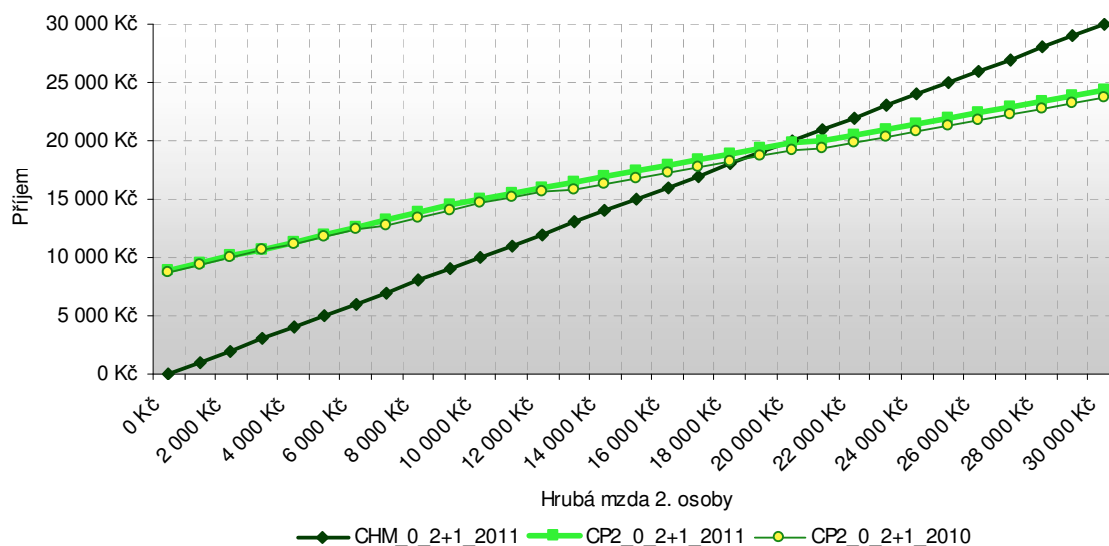
Graf 3.5.7 METR domácností 2+1 v letech 2010 a 2011 (1. os. 0 % MW)



Zdroj: vlastní zpracování

Při srovnání čistých a hrubých příjmů domácností 2+1 vidíme, že v případě rodiny, kde jedna osoba má příjem ve výši 0 % MW je CP2 vyšší než CHM až do výše 18 000 Kč hrubé mzdy v roce 2010 a 19 000 Kč v roce 2011. Také si všimneme, že čistý příjem v roce 2011 je pro všechny mzdy nepatrně vyšší než v roce předchozím, viz Graf 3.5.8.

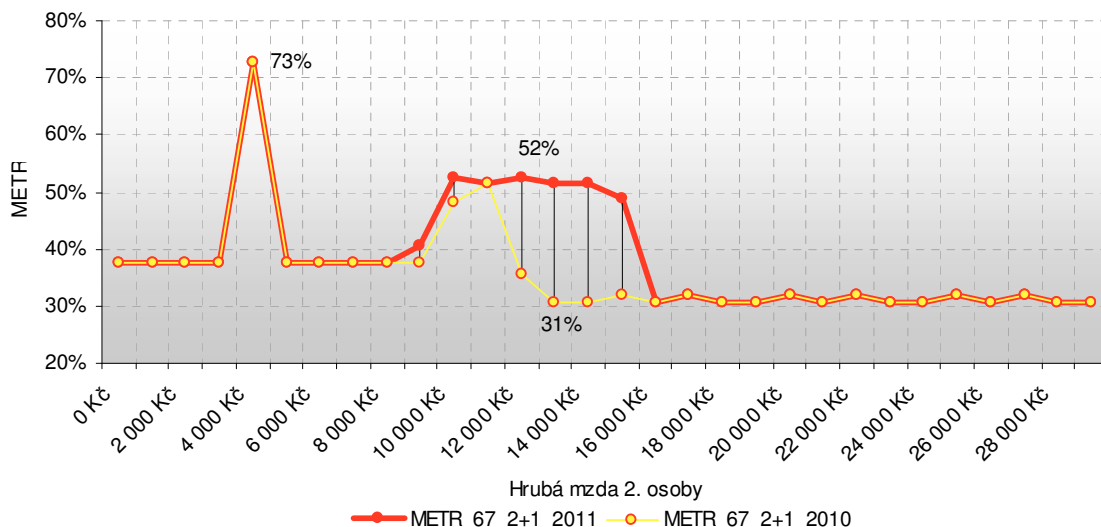
Graf 3.5.8 CHM a CP2 domácností 2+1 v letech 2010 a 2011 (1. os. 0 % MW)



Zdroj: vlastní zpracování

V domácnosti 2+1, kde jedna osoba má příjem ve výši 67 % MW, tedy hrubý příjem 14 893 Kč, METR kolísá s výjimkou jedné odchylky okolo 38 % až do celkového hrubého příjmu 24 893 Kč v obou letech. Tato odchylka ve výši 73 % je dána odebráním přídatku na dítě, v případě zvýšení HM u druhé osoby z 4 000 Kč na 5 000 Kč. Křivka roku 2010 nám poté ukazuje, že METR se vychýlila na 50 % díky zahájení placení daně z příjmu u druhé osoby a následně klesla na 30 %, což je způsobeno ztrátou příspěvku na bydlení. V roce 2011 je odchylka okolo 50 % až do hrubého příjmu 16 000 Kč u druhé osoby z důvodu nároku na příspěvek na bydlení. Až nad CHM 30 893 Kč dávka není domácnosti přiznána.

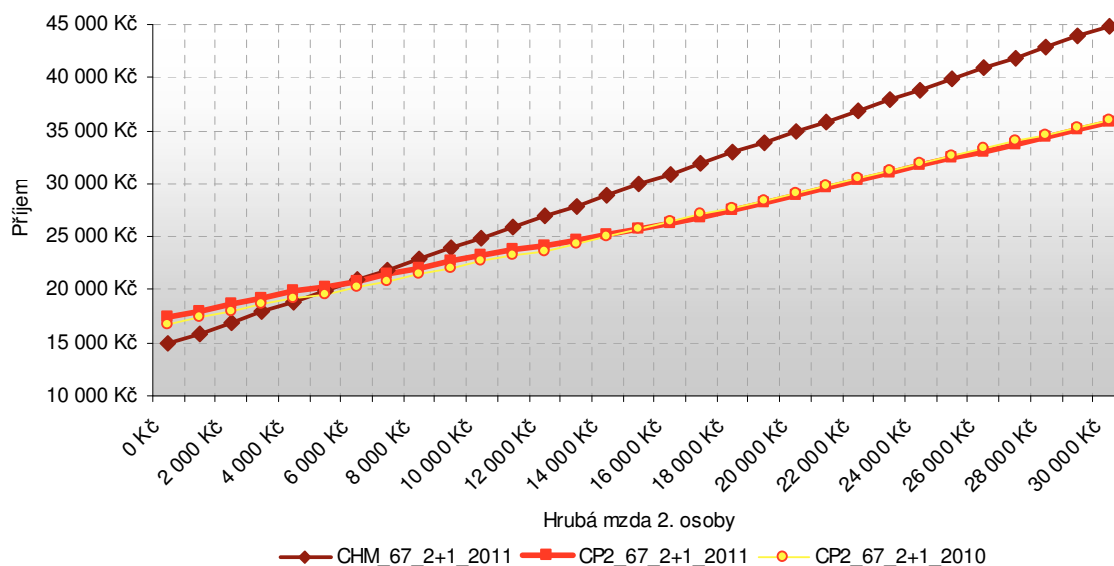
Graf 3.5.9 METR domácností 2+1 v letech 2010 a 2011 (1. os. 67 % MW)



Zdroj: vlastní zpracování

Jestliže má jedna osoba hrubý příjem ve výši 67 % MW, ke křížení mezd dochází u hrubého příjmu druhé osoby ve výši 5 000 Kč v roce 2010 a 6 000 Kč v roce 2011, viz Graf 3.5.10. Vidíme také, že čistý příjem domácnosti je v roce 2011 vyšší než v roce 2010 až do HM ve výši 14 000 Kč u druhé osoby.

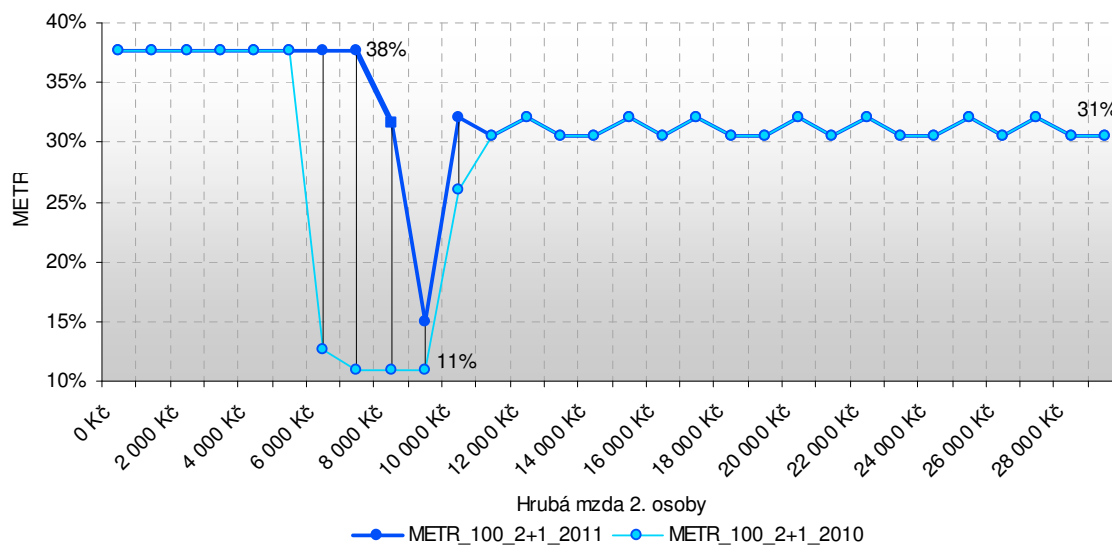
Graf 3.5.10 CHM a CP2 domácností 2+1 v letech 2010 a 2011 (1. os. 67 % MW)



Zdroj: vlastní zpracování

Také u domácnosti, kde má jedna osoba hrubý příjem ve výši 100 % MW, se METR zpočátku drží na 40 %, viz Graf 3.5.11. Následně v roce 2010 klesá až na hodnoty kolem 10 % díky nemožnosti dosáhnout na příspěvek na bydlení. V roce 2011 je pokles podobný, ale ne tak hluboký, protože na příspěvek na bydlení mají domácnosti větší nárok. Od hrubého příjmu 11 000 Kč u druhé osoby v domácnosti se METR pohybuje na 30 %.

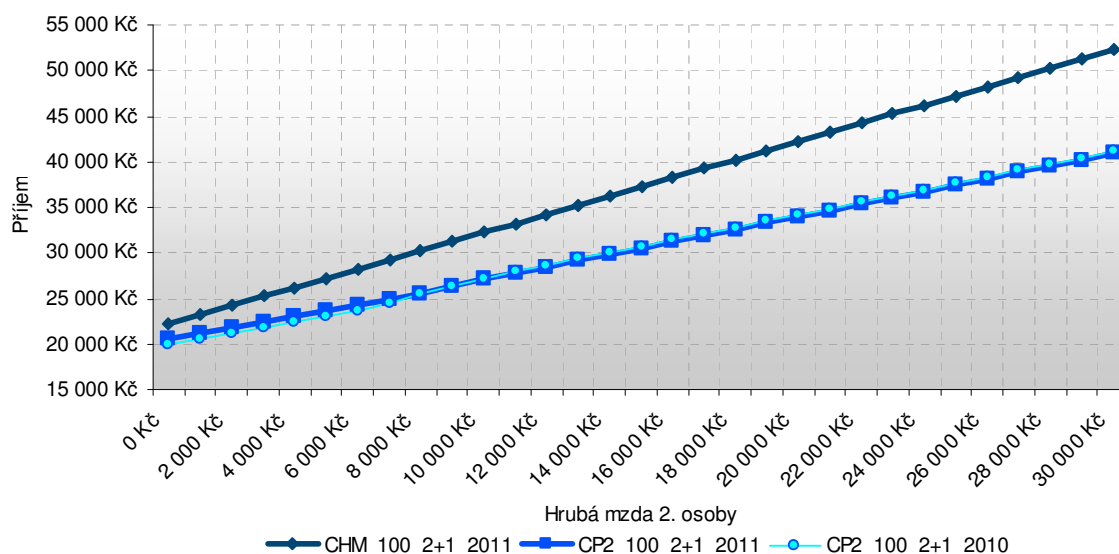
Graf 3.5.11 METR domácností 2+1 v letech 2010 a 2011 (1. os. 100 % MW)



Zdroj: vlastní zpracování

U domácnosti, ve které jedna osoba vydělává 100 % MW, ke křížení nedochází a tato domácnost má tedy vždy čistý příjem nižší než hrubý, viz Graf 3.5.12. V roce 2011 je celkový čistý příjem vyšší než v roce 2010 do hrubé mzdy 8 000 Kč u druhé osoby, nadále je vždy nižší o částku kolem 200 Kč.

Graf 3.5.12 CHM a CP2 domácností 2+1 v letech 2010 a 2011 (1. os. 100 % MW)

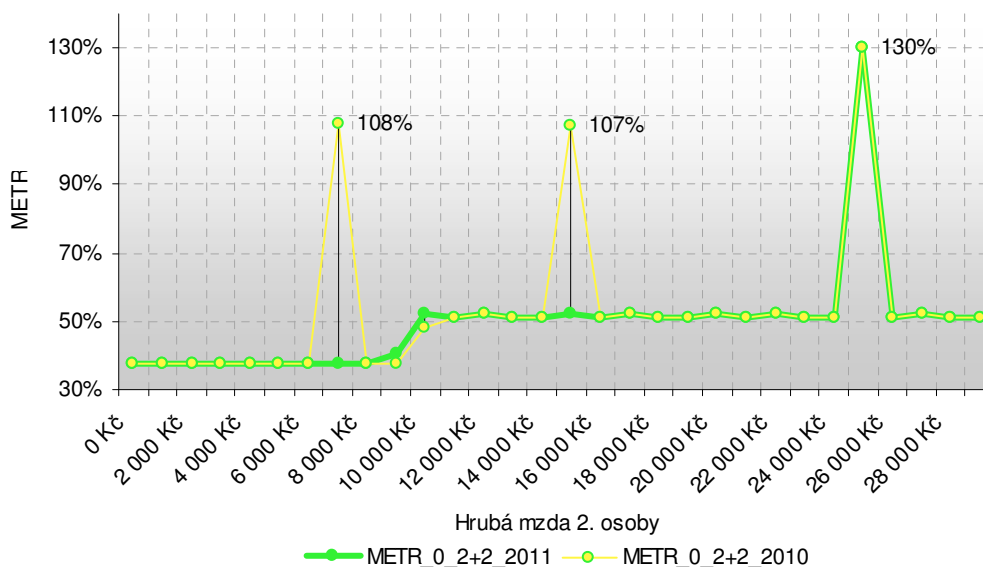


Zdroj: vlastní zpracování

Domácnosti 2+2

Mezní efektivní sazba daně se v obou letech pohybuje u domácnosti, kde jedna osoba nemá příjem nejdříve okolo 40 % a od hrubého příjmu 12 000 Kč ve výši 50 %, viz Graf 3.5.13. Významná odchylka nad 100 % je při změně CHM v roce 2010 ze 7 000 Kč na 8 000 Kč, kdy dojde ke snížení čistého příjmu z 16 816 Kč na 16 740 Kč, což je dáno snížením sociálního příplatku. K obdobnému výkyvu nad 100 % způsobeném odebráním sociálního příplatku dochází při zvýšení CHM z 15 000 Kč na 16 000 Kč – zde je vidět demotivační účinek sociálního příplatku zvyšovat příjmy. Vzhledem ke zrušení příplatku tyto situace v roce 2011 nenastaly. Jedinou významnou fluktuací je hodnota na úrovni 130 % v obou letech při růstu CHM z 25 000 Kč na 26 000 Kč, což v roce 2010 znamenalo pokles CP2 z 24 715 Kč na 24 414 Kč a v roce 2011 z 25 517 Kč na 25 216 Kč, což je způsobeno ztrátou nároku na přídatky na děti. Tato situace má jasný demotivující charakter na usílí rodiny zvyšovat hrubý příjem.

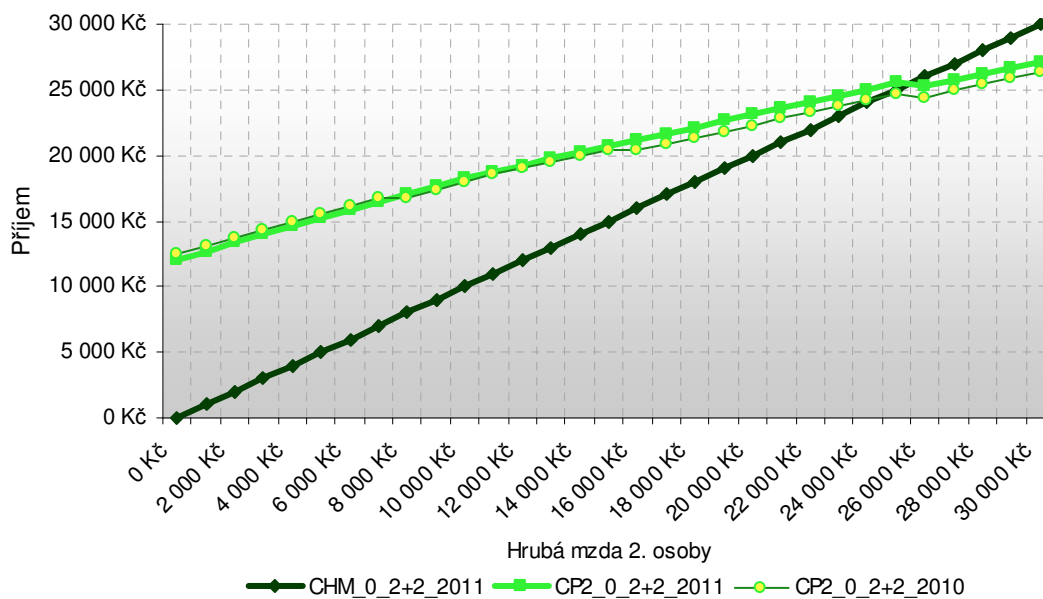
Graf 3.5.13 METR domácností 2+2 v letech 2010 a 2011 (1. os. 0 % MW)



Zdroj: vlastní zpracování

Čistý příjem je u domácnosti pouze s jednou mzdou vyšší než příjem hrubý až do hrubého příjmu 25 000 Kč v roce 2010 a 26 000 Kč v roce 2011, viz Graf 3.5.14. Také můžeme konstatovat, že čistý příjem v roce 2011 je o trochu vyšší než v roce 2010 od hrubé mzdy 8 000 Kč.

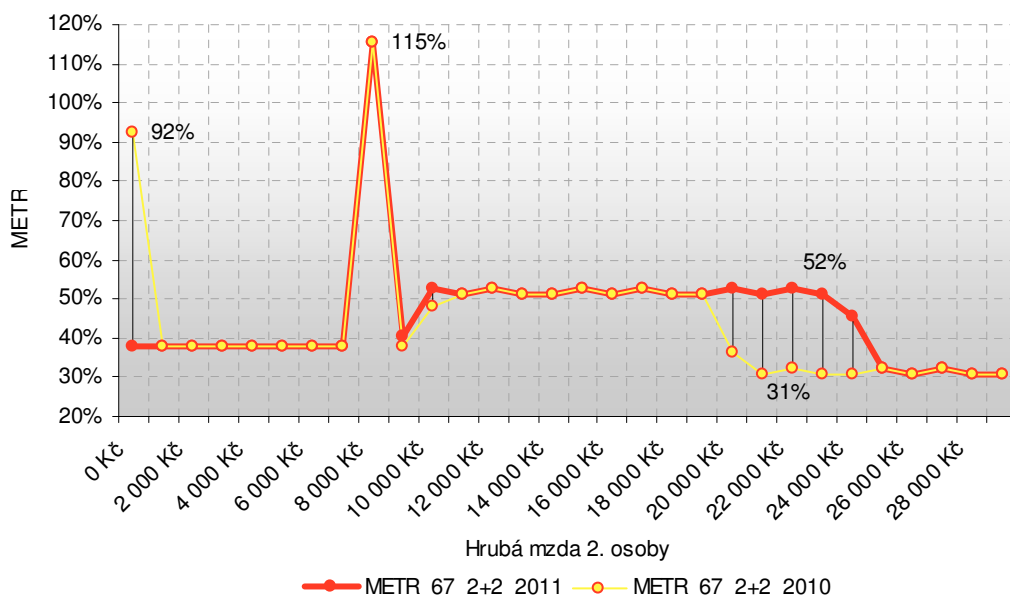
Graf 3.5.14 CHM a CP2 domácností 2+2 v letech 2010 a 2011 (1. os. 0 % MW)



Zdroj: vlastní zpracování

Jestliže v domácnosti pracuje jedna osoba, která má hrubý příjem ve výši 14 893 Kč a hrubý příjem druhé osoby sledujeme od 0 Kč do 30 000 Kč, vidíme, že je METR v obou letech pod 40 % při příjmu druhé osoby do 10 000 Kč. Následně vzroste na úroveň 50 %, kde zůstává pro situaci v roce 2010 až do příjmu 20 000 Kč a v roce 2011 do příjmu 24 000 Kč, což je dáno ztrátou příspěvku na bydlení. Od této úrovně dále klesá na 30 %, kde se stabilizuje. První výrazná odchylka je pouze pro METR roku 2010, kdy domácnost ztratí nárok na sociální příplatek. Druhá odchylka ve výši 115 % je pro oba sledované roky, kdy přes zvýšení CHM z 8 000 Kč na 9 000 Kč má domácnost následně nižší čistý příjem z důvodu nepřiznání přídatku na děti. Opět se zde nachází stav, kdy je domácnost negativně motivována ke zvyšování hrubých příjmů.

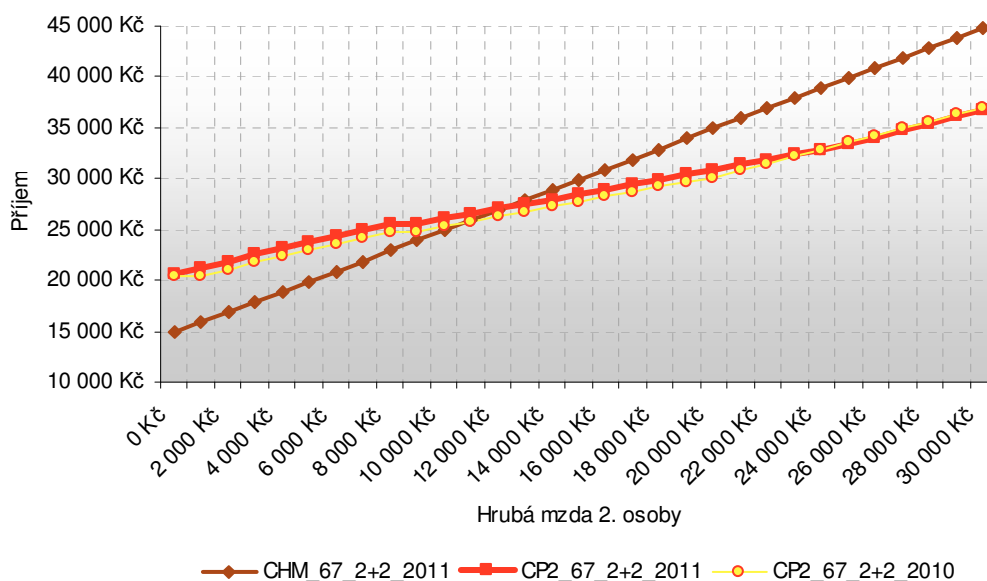
Graf 3.5.15 METR domácností 2+2 v letech 2010 a 2011 (1. os. 67 % MW)



Zdroj: vlastní zpracování

K protnutí hrubého a čistého příjmu dochází také u domácností, kde pracují obě osoby. U domácnosti 2+2 s jedním příjmem ve výši 67 % MW můžeme pozorovat vyšší celkový čistý příjem v roce 2011 oproti roku 2010 až do HM 23 000 Kč u druhé osoby.

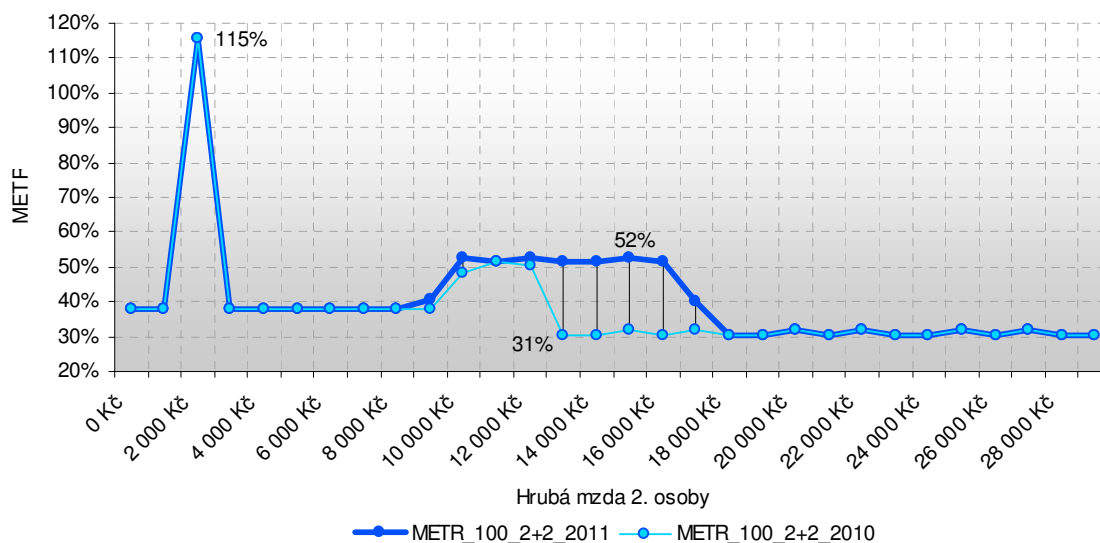
Graf 3.5.16 CHM a CP2 domácností 2+2 v letech 2010 a 2011 (1. os. 67 % MW)



Zdroj: vlastní zpracování

METR pro domácnost 2+2, kde jedna osoba pracuje za hrubou mzdu 22 229 Kč se příliš neliší pro jednotlivé roky. V průměru je na úrovni do 40 % a ke zvýšení na 50 % dochází od hrubého příjmu 11 000 Kč pro druhou osobu, což způsobí povinnost placení daně z příjmu, která nebyla do 10 000 Kč hrazena díky slevě na poplatníka. V roce 2010 klesla METR na 30 % již u hrubého příjmu 14 000 Kč pro druhou osobu, kdy domácnost ztratila nárok na příspěvek na bydlení. V roce 2011 k tomuto poklesu došlo až u příjmu 19 000 Kč ze stejného důvodu. Jedinou odchylkou, která je shodná pro oba roky, je METR na úrovni 115 % v situaci, kdy se hrubý příjem druhé osoby zvýší z 2 000 Kč na 3 000 Kč, ale celkový čistý příjem je následně nižší. Tento případ také není motivace pro zvyšování hrubého příjmu, ale jinak je METR na příznivé hodnotě 30 %.

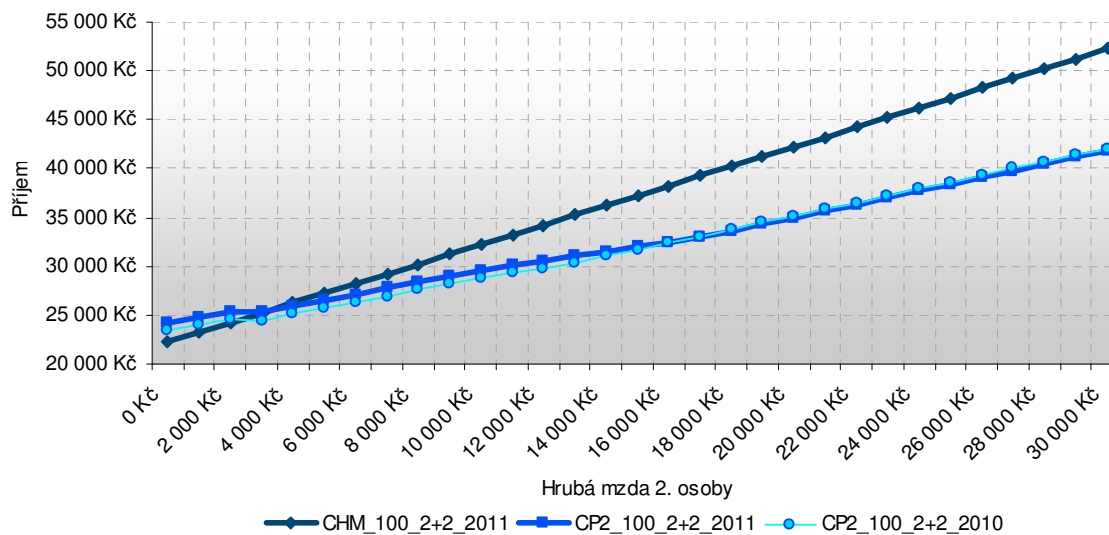
Graf 3.5.17 METR domácností 2+2 v letech 2010 a 2011 (1. os. 100 % MW)



Zdroj: vlastní zpracování

U domácnosti 2+2, kde jedna osoba pracuje za HM 22 229 Kč dochází k protnutí čistého a hrubého příjmu ve výši 3 000 Kč HM u druhé osoby. Od jejího příjmu 16 000 Kč je čistý příjem domácnosti v roce 2011 nižší než tomu bylo v roce 2010.

Graf 3.5.18 CHM a CP2 domácností 2+2 v letech 2010 a 2011 (1. os. 100 % MW)

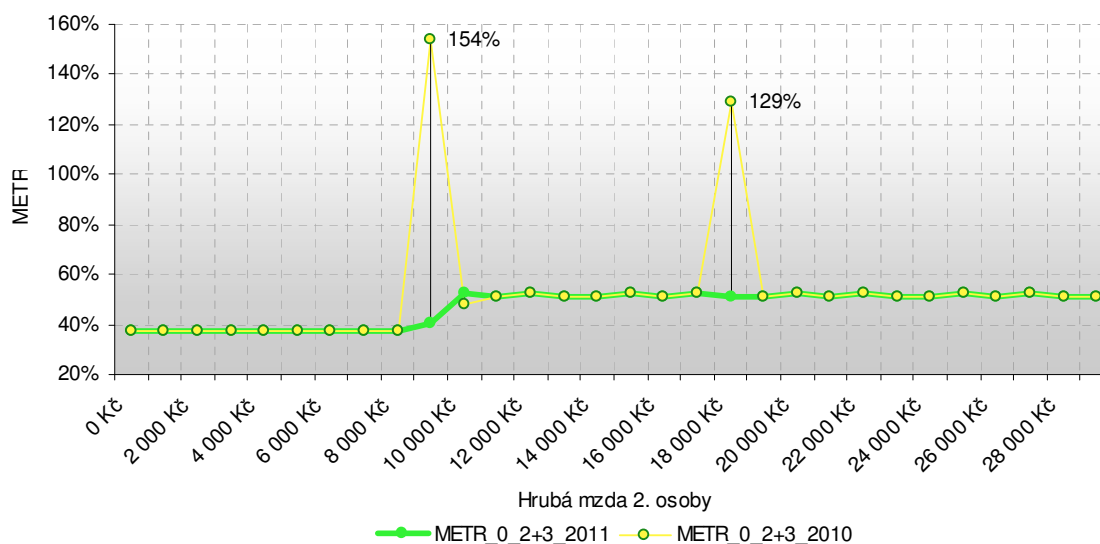


Zdroj: vlastní zpracování

Domácnosti 2+3

V roce 2010 je mezní ekonomická sazba daně v domácnosti 2+3, kde jedna osoba nepracuje, na úrovni 40 % následována významnou odchylkou 154 % při zvýšení CHM z 9 000 Kč na 10 000 Kč. Způsobí to pokles čistého příjmu z 19 852 Kč na 19 316 Kč díky snížení sociálního příplatku, viz Graf 3.5.19. Další snížení této dávky se projeví mezi HM 18 000 Kč a 19 000 Kč, kdy METR vystoupí 129 %. K těmto situacím nedochází v roce 2011. Následně se sazba zvýší na 50 %, kde kolísá až do konce námi sledovaného příjmu a to v obou letech, což příliš pozitivní není.

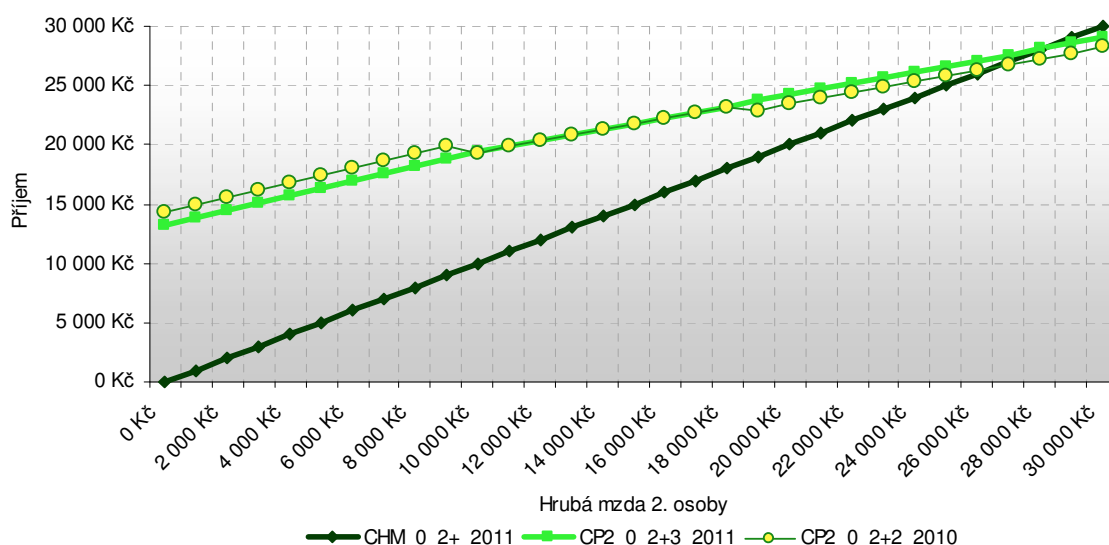
Graf 3.5.19 METR domácností 2+3 v letech 2010 a 2011 (1. os. 0 % MW)



Zdroj: vlastní zpracování

Při hodnocení hrubých a čistých příjmů, viz Graf 3.5.20, vidíme, že jejich křížení je velmi podobné domácnostem se dvěma dětmi. U domácností, kde má příjem pouze jedna osoba, je čistý příjem vyšší než hrubý až od výše 27 000 Kč HM v roce 2010 a 28 000 Kč v roce 2011. Čistý příjem v domácnosti byl vyšší v roce 2010 než v roce 2011 až do HM 9 000 Kč.

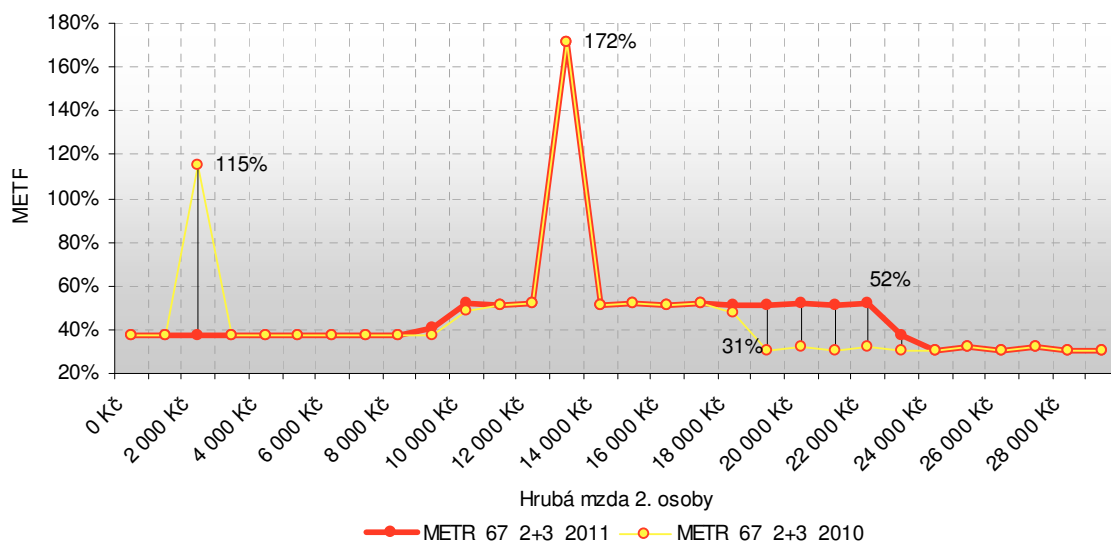
Graf 3.5.20 CHM a CP2 domácností 2+3 v letech 2010 a 2011 (1. os. 0 % MW)



Zdroj: vlastní zpracování

METR pro domácnost, kde jedna osoba pracuje za HM ve výši 67 % MW jemně fluktuuje kolem 40 % až do HM ve výši 10 000 Kč pro druhou osobu, viz Graf 3.5.21. Od 11 000 Kč se METR zvedá na 50 % díky placení daně z příjmu druhé osoby, na jejíž pokrytí dříve stačila sleva na poplatníka. Tato situace je shodná v letech 2010 i 2011. V roce 2010 dochází ke dvěma výrazným odchylkám. První je METR 115 % díky snížení sociálního příplatku při zvýšení HM z 2 000 Kč na 3 000 Kč u druhé osoby. Druhá je ve výši 172 %, kdy domácnost přijde o přídavky na děti díky tomu, že druhá osoba zvýšila HM z 13 000 Kč na 14 000 Kč a domácnost tak snížila svůj celkový čistý příjem z 28 651 Kč na 27 933 Kč. Stejná situace a také odchylka 172 % nastává i v roce 2011. METR klesla v roce 2010 na 31 % od HM 20 000 Kč pro druhou osobu v domácnosti, což je dáno nepříznáním příspěvku na bydlení. V roce 2011 k tomuto poklesu došlo až od HM 25 000 Kč, díky zvýšení normativních nákladů u příspěvku na bydlení.

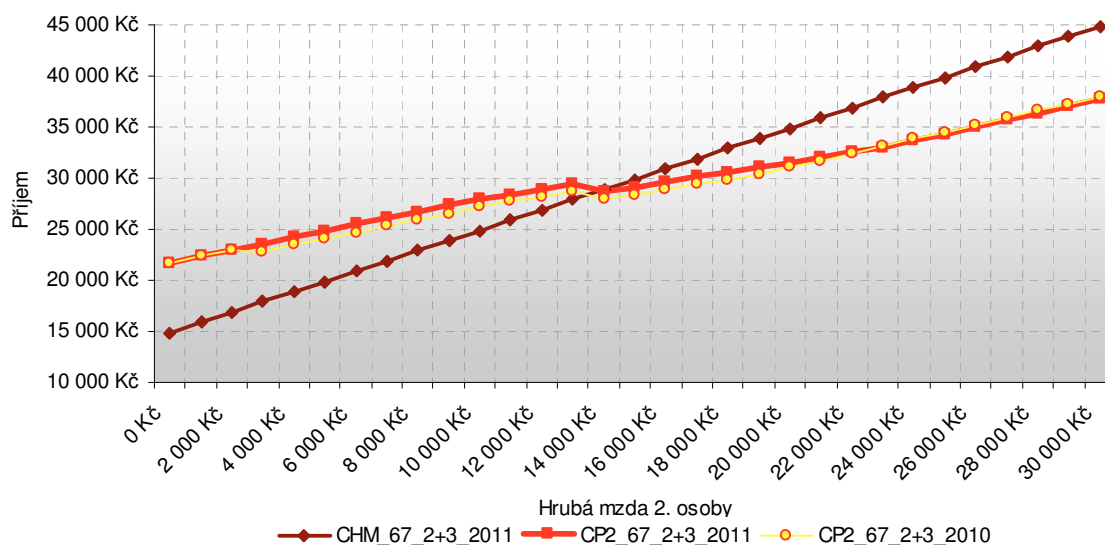
Graf 3.5.21 METR domácností 2+3 v letech 2010 a 2011 (1. os. 67 % MW)



Zdroj: vlastní zpracování

Při srovnání čistých a hrubých příjmů domácnosti 2+3, kde jedna osoba má příjem ve výši 67 % MW vidíme, že čistý příjem je vyšší než hrubý až do HM 14 000 Kč pro druhou osobu a to v obou letech, viz Graf 3.5.22. Až do HM 22 000 Kč pro druhou osobu je celkový čistý příjem vyšší v roce 2011 než tomu bylo v roce 2010.

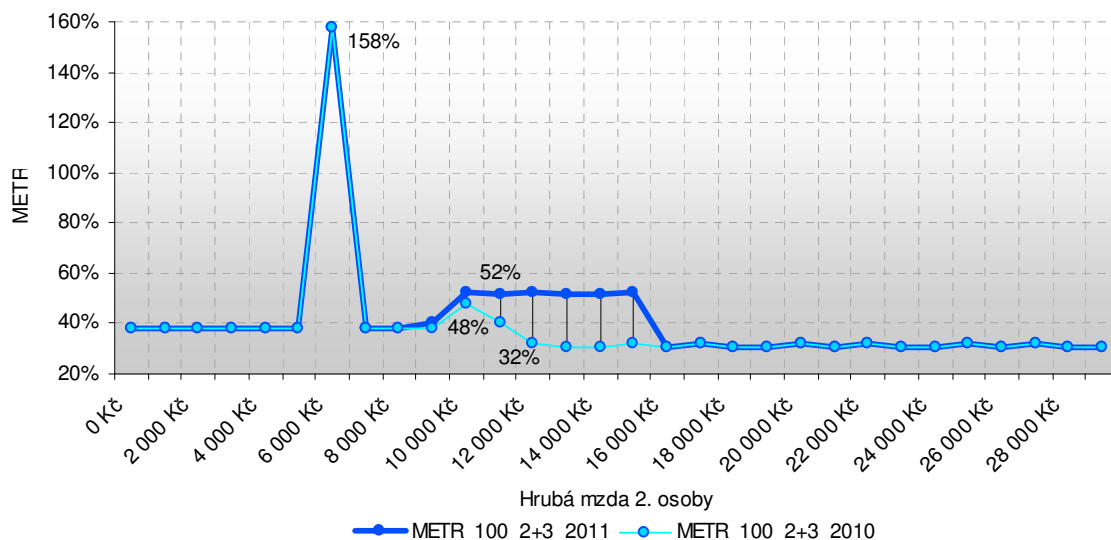
Graf 3.5.22 CHM a CP2 domácností 2+3 v letech 2010 a 2011 (1. os. 67 % MW)



Zdroj: vlastní zpracování

Domácnost s jednou HM 22 229 Kč a druhou od 0 Kč do 30 000 Kč má zpočátku METR na 40 % a přes různé fluktuace se dostává na 30 % shodně v obou letech od HM 17 000 Kč u druhé osoby. Významnou a shodnou odchylku ve výši 158 % v obou letech vidíme při zvýšení HM z 6 000 Kč na 7 000 Kč u druhé osoby, což má za následek ztrátu nároku na přídatky na děti. V roce 2010 se METR dostane na téměř 50 % při HM 11 000 Kč u druhé osoby díky tomu, že zároveň začne platit daň z příjmu a přijde o příspěvek na bydlení. V roce 2011 METR hranici 50 % překročí a kolísá na ní až do HM 16 000 Kč, kdy domácnost teprve přijde o příspěvek na bydlení. V roce 2010 přišla domácnost o příspěvek na bydlení už u HM 12 000 Kč pro druhou osobu, kdy METR začala klesat na úroveň 30 %.

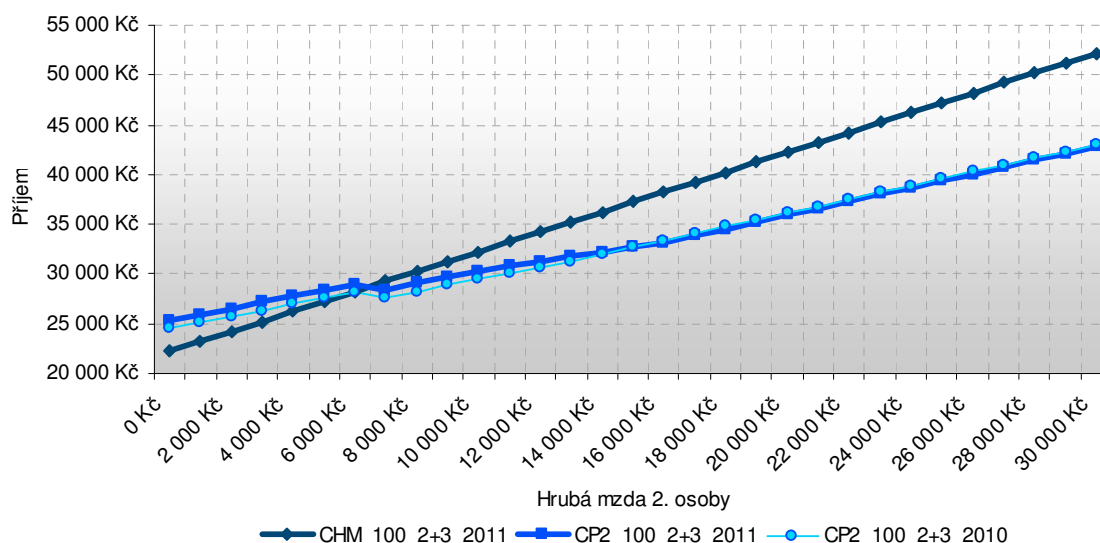
Graf 3.5.23 METR domácností 2+3 v letech 2010 a 2011 (1. os. 100 % MW)



Zdroj: vlastní zpracování

Můžeme vidět, že CP2 domácnosti s prvním hrubým příjmem 22 229 Kč je v roce 2010 vyšší než hrubý příjem až do HM 5 000 Kč pro druhou osobu. V roce 2011 k tomu dochází u hrubé mzdy ve výši 6 000 Kč, viz Graf 3.5.24. Čisté příjmy v domácnostech, kde jedna osoba má příjem ve výši 100 % MW, jsou téměř shodné pro oba sledované roky, přičemž je čistý příjem vyšší v roce 2011 od HM 16 000 Kč pro druhou osobu.

Graf 3.5.24 CHM a CP2 domácností 2+3 v letech 2010 a 2011 (1. os. 100 % MW)



Zdroj: vlastní zpracování

Shrnutí analýzy motivační hranice pro zvýšení hrubého příjmu

Dle výsledků naší analýzy má jednotlivec s nižšími příjmy METR na vyšší úrovni než jednotlivec s vyššími příjmy a to v obou letech. Jednotlivec s HM do 15 000 Kč není příliš motivován si zvyšovat hrubý příjem. Čistý příjem má vyšší než hrubý do HM ve výši 9 000 Kč.

Neúplná domácnost s jedním dítětem má METR na příznivých 30 % až od HM 21 000 Kč, při mzdách nižších se pohybuje převážně na 40 – 50 %. Neúplná domácnost se dvěma dětmi má METR téměř v celém rozsahu HM na úrovni 50 %, což příznivé není.

U neúplné domácnosti s jedním závislým dítětem je čistý příjem vyšší než hrubý až do HM 15 000 Kč. U neúplné domácnosti se dvěma dětmi ke křížení dochází až u HM ve výši 20 000 Kč.

Úplná domácnost s jedním dítětem má METR různorodou dle toho, zda má první osoba příjem ve výši 0 %, 67 % nebo 100 % MW. V situaci, kdy první osoba nepracuje je METR na hodnotách 50 %, v případě, že první osoba pracuje za 67 % nebo 100 % MW, se METR pohybuje spíše na 30 %. Můžeme tedy konstatovat, že domácnost 2+1 s vyššími příjmy má větší motivaci zvyšovat si tyto příjmy, než domácnost, která má příjmy nižší.

Při srovnávání hrubých a čistých příjmů jsme došli k tomu, že domácnost, kde jedna osoba nepracuje, má vyšší čistý příjem než hrubý až do výše HM 18 000 Kč

či 19 000 Kč, dle roku. V situaci, kdy první osoba pracuje za 67 % MW ke křížení dochází již u HM ve výši 5 000 Kč nebo 6 000 Kč, což se liší opět v jednotlivých letech. V domácnosti, kde jedna osoba pracuje za 100 % MW, je čistý příjem vždy nižší než příjem hrubý.

Domácnost, která je úplná a má dvě závislé děti, má METR opět dle příjmu první osoby. V případě, že první osoba nemá příjem, se METR v největším rozmezí pohybuje okolo 50 %. Při příjmu první osoby na úrovni 67 % MW se METR dostane postupně z 40 % na 50 % a tam setrvá až do HM ve výši 20 000 Kč u druhé osoby, kdy teprve klesá na 30 %. Domácnost, kde má první osoba příjem 100 % MW, se METR na hranici 30 % dostává už od hrubé mzdy 14 000 Kč pro druhou osobu.

Při srovnávání hrubých a čistých příjmů v domácnosti 2+2 můžeme konstatovat, že ke křížení mezd dochází u domácnosti, kde jedna osoba nepracuje, mnohem později než tam, kde pracují oba. V domácnosti, kde jedna osoba nepracuje dochází ke křížení u HM 25 000 Kč či 26 000 Kč, dle roku. Příjmy domácnosti, kde jedna osoba má HM 67 % MW, se kříží u HM 12 000 Kč či 13 000 Kč pro druhou osobu. Zajímavé je, že přestože u domácnosti 2+1, kde jedna osoba měla HM ve výši 100 % MW, byl celkový čistý příjem vždy nižší než hrubý, u domácnosti 2+2 k tomu nedochází ihned, ale i zde dochází ke křížení a to na úrovni HM 3 000 Kč pro druhou osobu.

Úplná domácnost se třemi závislými dětmi má METR také dle výše příjmů první osoby v domácnosti. V domácnosti, kde jedna osoba nepracuje, je METR spíše na úrovni 50 %. Na stejné úrovni je METR pro domácnost, kde první osoba pracuje za HM 67 % MW, ale se zvyšující se HM pro druhou osobu klesá na úroveň kolem 30 %. Domácnost, kde jedna osoba pracuje za 100 % MW, má METR v největším rozmezí mezd na 30 %.

Křížení mezd domácností se třemi dětmi je velmi podobné křížení mezd domácností se dvěma dětmi. U domácnosti s jedním příjmem je celkový čistý příjem vyšší než hrubý až do výše 27 000 Kč či 29 000 Kč HM. Domácnosti, kde má jedna osoba příjem ve výši 67 % MW, se kříží čisté a hrubé příjmy u 14 000 Kč nebo 15 000 Kč HM pro druhou osobu. V domácnosti, kde má první osoba příjem 100 % MW, ke křížení dochází již u 7 000 Kč HM pro druhou osobu.

3.6. Analýza motivační hranice pro vstup na trh práce z nezaměstnanosti

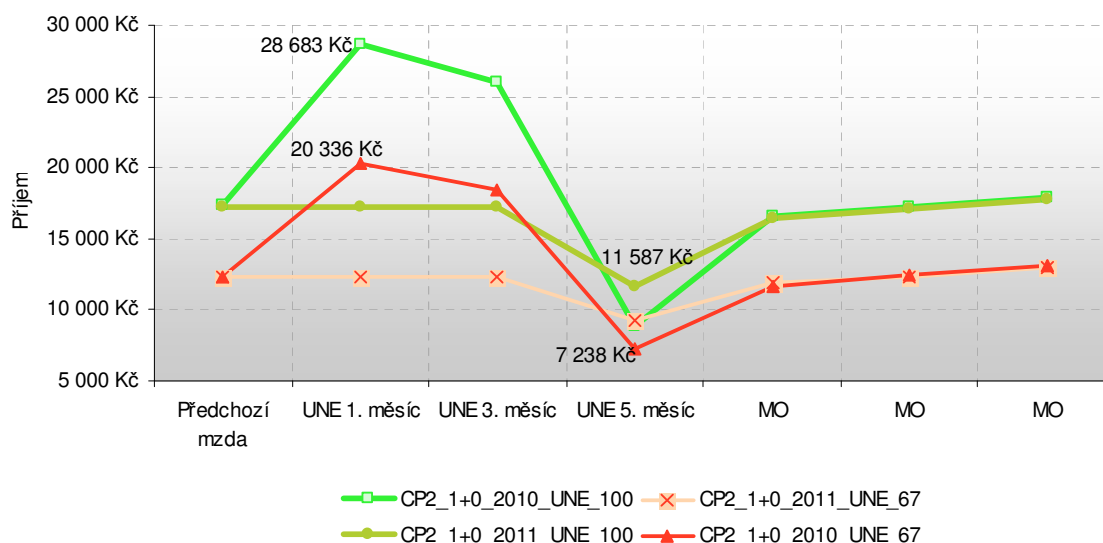
V této části analýzy budu hodnotit motivační hranici pro vstup na trh práce. Ukazatelem nebude mezní efektivní sazba daně, ale celkový čistý příjem v domácnosti za jednotlivé roky. Stejně jako v předchozí podkapitole budu i zde hodnotit nejdříve domácnosti jednotlivců, neúplné rodiny a na závěr rodiny úplné.

Pro úplnost informací je třeba zdůraznit, že z celkového počtu 561 551 uchazečů o práci, kteří byli registrovaní v ČR k 31. 12. 2010, mělo nárok na podporu v nezaměstnanosti pouze 178 962 evidovaných. Tato čísla odpovídají 30 % nezaměstnaných, pro které bude platit následující analýza. Také jsem se pokusila zjistit podíl uchazečů o zaměstnání, kteří mají příznak odstupného – bohužel nejsou tyto údaje sledovány celistvě. Pro hrubý odhad uvádím, že v okrese Ostrava počet uchazečů o zaměstnání, kteří se zaregistrovali po 1. lednu 2011 a byli stále zaregistrovaní i 11. dubna 2011 byl 5 263. Z tohoto počtu má 257 uchazečů příznak, že mají odstupné. Můžeme tedy odvodit, že změny v legislativě platné od 1. ledna 2011 se v okrese Ostrava týkají necelých 5 % uchazečů o zaměstnání, viz Račko (2011).

3.6.1. Analýza domácnosti jednotlivce

Jednotlivec v této analýze pracoval před nezaměstnaností za 100 % MW nebo 67 % MW a to v letech 2010 i 2011. Jak vidíme, viz Graf 3.6.1, v roce 2010 celkový čistý příjem jednotlivce v prvních měsících nezaměstnanosti velmi stoupl a to až na 28 683 Kč při předchozí čisté mzdě 17 384 Kč. Osoba tedy neměla nejmenší motivaci vstupovat na trh práce. Až v pátém měsíci nezaměstnanosti její příjem klesl na 8 832 Kč, a proto by nejspíše byla ochotna přijmout i práci za nižší příjem, než měla předchozí. V roce 2011 se motivační hranice posunula v prvních měsících díky změně zákona na lepší úroveň. Při předchozí mzdě jednotlivce ve výši 67 % MW je situace stejná.

Graf 3.6.1 CP2 domácnosti 1+0 při UNE v letech 2010 i 2011



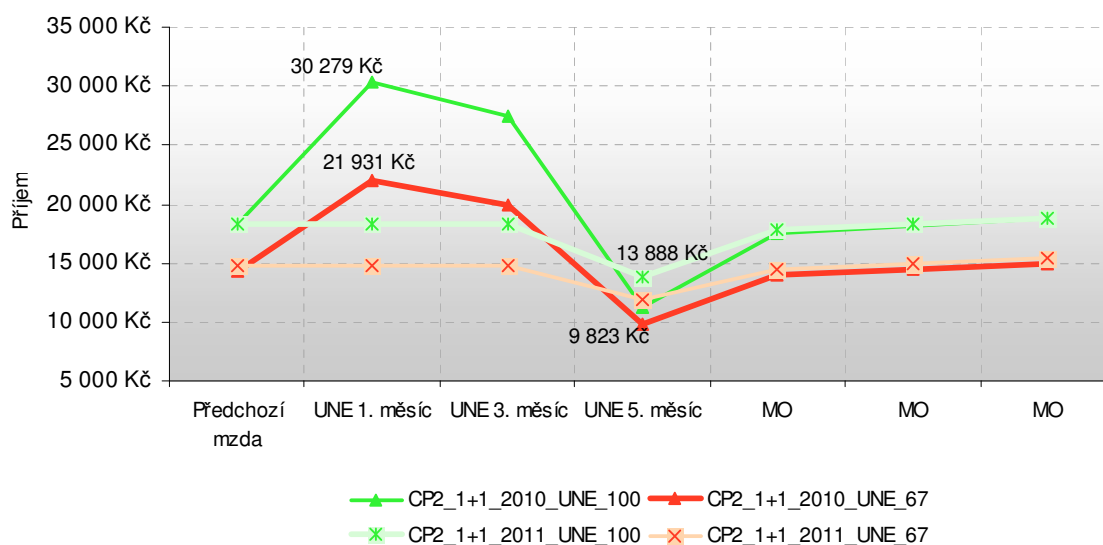
Zdroj: vlastní zpracování

3.6.2. Analýza domácnosti neúplných rodin

Domácnost 1+1

Hodnocení neúplných domácností začneme opět domácností s jedním závislým dítětem. Dospělý zde měl před UNE hrubou mzdu 67 % nebo 100 % MW a nyní sledujeme, viz Graf 3.6.2, že v roce 2010 měl minimální motivaci vrátit se na trh práce ihned po propuštění ze zaměstnání oproti roku 2011 a to v obou případech. V pátém měsíci je ale motivace rozhodně vyšší v roce 2010, protože například příjem osoby s předchozí hrubou mzdou ve výši 100 % MW klesl na 11 193 Kč, včetně sociálních dávek, kdežto v roce 2011 je tento příjem 13 888 Kč.

Graf 3.6.2 CP2 domácnosti 1+1 při UNE v letech 2010 i 2011

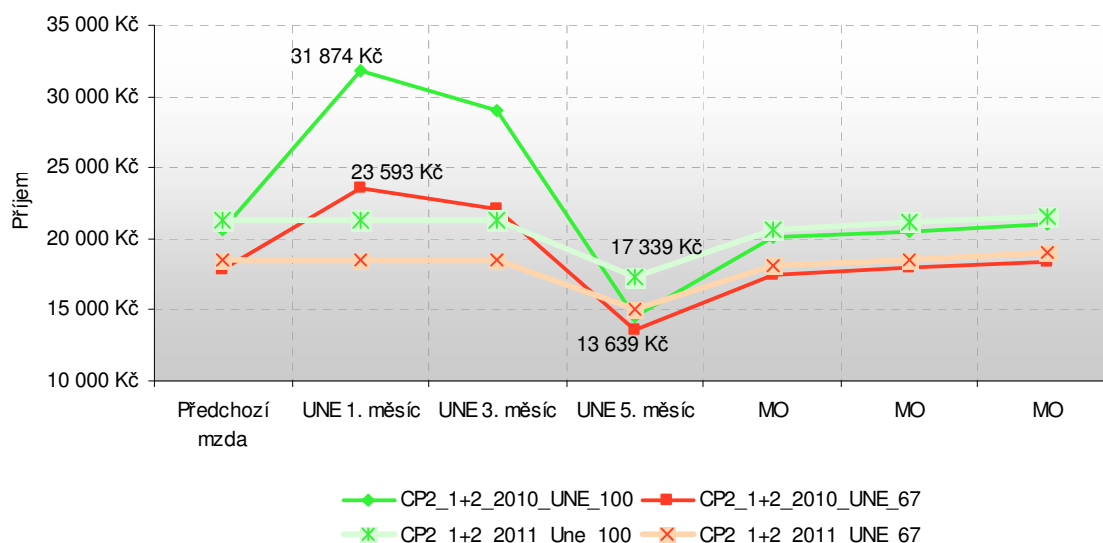


Zdroj: vlastní zpracování

Domácnost 2+1

Stejně jako v předchozích dvou případech, i v neúplné domácnosti se dvěma závislými dětmi byl celkový čistý příjem v prvních měsících nezaměstnanosti demotivační pro vstup na trh práce, viz Graf 3.6.3. Všimněme si ale, že zatímco příjem v pátém měsíci v roce 2010 klesl osobě s předchozí HM ve výši 67 % MW na 13 639 Kč, osobě s předchozí mzdou 100 % MW klesl až na 14 485 Kč, což je jen o 846 Kč více. Proto má osoba s předchozí vyšší mzdou větší motivaci získat zaměstnání a to v obou letech, protože její příjem klesá rychleji.

Graf 3.6.3 CP2 domácnosti 1+2 při UNE v letech 2010 i 2011



Zdroj: vlastní zpracování

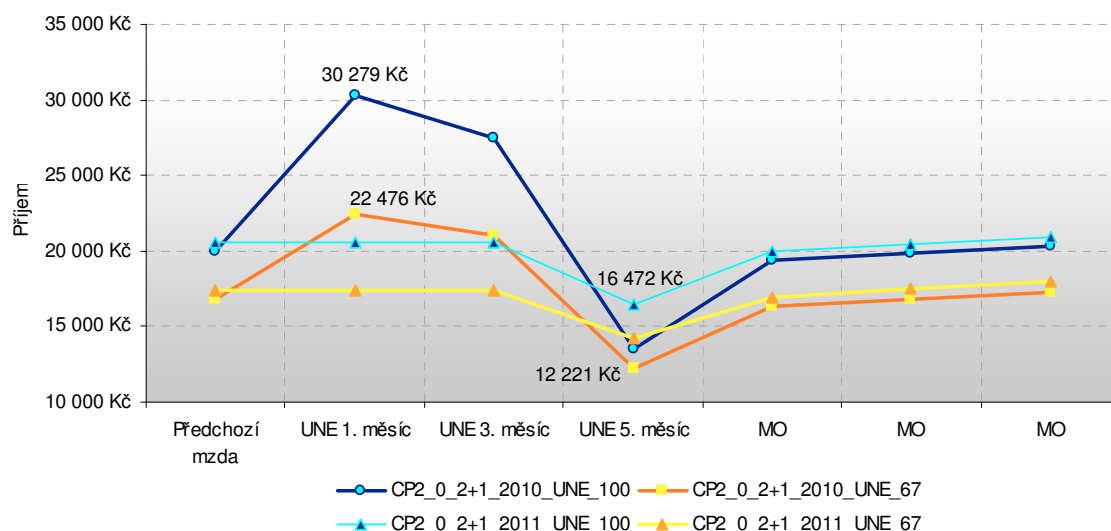
3.6.3. Analýza domácností úplných rodin

Domácnosti úplných rodin jsem analyzovala opět postupně, nejdříve rodinu s jedním, se dvěma a naposledy se třemi závislými dětmi. Analýza je provedena opět za rok 2010 i 2011.

Domácnost 2+1

V úplné domácnosti s jedním závislým dítětem jsem rozebrala několik možných modelových situací. Nejdříve se podíváme na případ, kdy jedna osoba vydělává 0 % MW a předchozí mzda druhé osoby je 67 % nebo 100 % MW, viz Graf 3.6.4. V těchto případech domácnost v roce 2010 nebyla z ekonomických důvodů motivována hledat si nové zaměstnání ihned v prvních měsících nezaměstnanosti. Všimněme si, že příjem v pátém měsíci nezaměstnanosti pro osobu s předchozím příjmem 67 % MW klesl v roce 2010 na 12 221 Kč. V roce 2011 klesl na 14 170 Kč, což je srovnatelné s částkou 13 479 Kč, na kterou klesl v pátém měsíci příjem osoby s předchozí mzdou 100 % MW v roce 2010. V roce 2011 se pro tuto osobu zastavil pokles příjmu na 16 472 Kč.

Graf 3.6.4 CP2 domácnosti 1+2 při UNE v letech 2010 i 2011

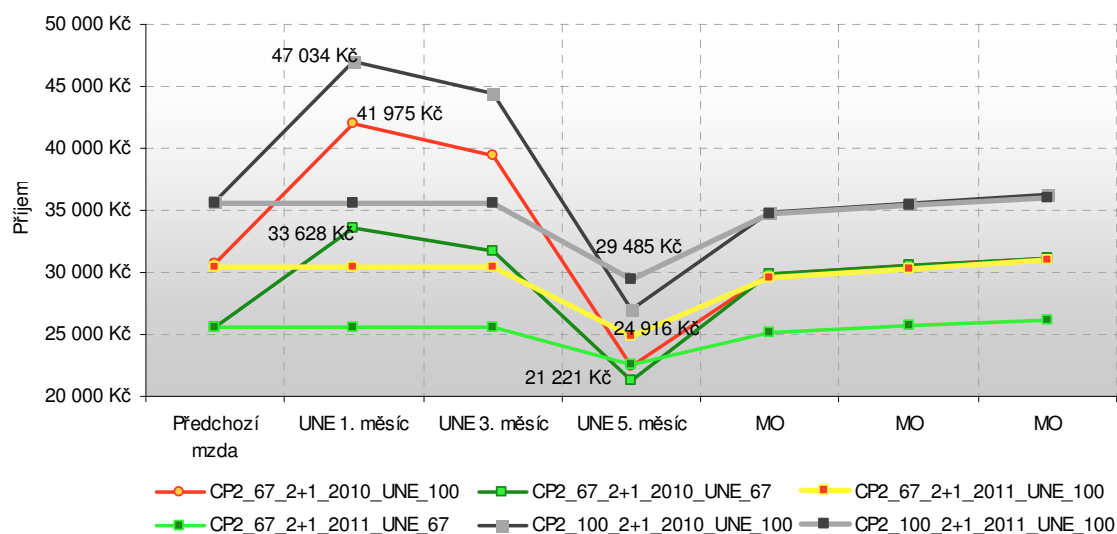


Zdroj: vlastní zpracování

Jestliže má první osoba v domácnosti hrubou mzdu 67 % MW, tak můžeme sledovat výkyvy v příjmech v případě druhé osoby s předchozím příjmem 67 % MW a také se 100 % MW, viz Graf 3.6.5. Zajímavé je, že příjmy domácnosti v roce 2010, kdy předchozí příjem druhé osoby je 100 % MW, činí v pátém měsíci nezaměstnanosti 22 478 Kč, což je téměř shodné s 22 615 Kč, které dostane v tu samou dobu domácnost v roce 2011, kde druhá osoba měla předchozí příjem ve výši 67 % MW.

Při hrubém příjmu první osoby ve výši 100 % MW jsem testovala fluktuaci celkových příjmů pouze při hrubé mzdě druhé osoby ve výši 100 % MW. Můžeme vidět, že tato domácnost v prvním měsíci nezaměstnanosti v roce 2010 dosáhla na celkový příjem 50 912 Kč, což je o 15 177 Kč více, než si vydělala v zaměstnání. Je tedy možné říci, že bylo zbytečné si hledat zaměstnání již v prvním měsíci nezaměstnanosti a osoba mohla využívat podpory v nezaměstnanosti ke svému prospěchu. Naopak v pátém měsíci CP2 klesl na 26 174 Kč, což bylo jistě velkou motivací pro nalezení nového pracovního místa. Je ovšem zřejmé, že motivace v roce 2011 pro toto jednání je mnohem větší, přestože CP2 v pátém měsíci je 29 485 Kč.

Graf 3.6.5 CP2 domácnosti 2+1 při UNE v letech 2010 i 2011

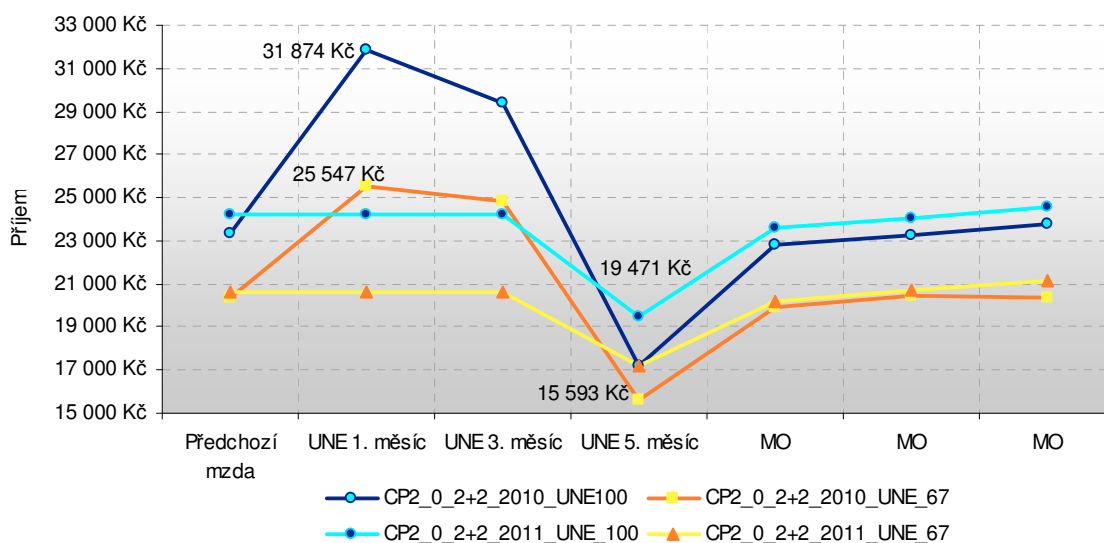


Zdroj: vlastní zpracování

Domácnost 2+2

U domácnosti, která je úplná a má dvě závislé děti, se nejdříve opět podívejme na situaci, kdy jedna osoba nepracuje, viz Graf 3.6.6. Jestliže má druhá osoba v domácnosti předchozí hrubý příjem 67 % nebo 100 % MW, v roce 2010 si nejspíše nehledala ihned nové zaměstnání v prvních měsících nezaměstnanosti, protože se celkový příjem rodiny velmi zvýšil. Až v pátém měsíci nezaměstnanosti CP2 domácnosti velmi klesl a to až na 15 593 Kč, kde druhá osoba měla v roce 2010 příjem ve výši 67 % MW. V roce 2011 CP2 této domácnosti klesl na 17 169 Kč, což je opět srovnatelné s částkou 17 186 Kč, na kterou klesl CP2 domácnosti s předchozím příjmem druhé osoby 100 % MW v roce 2010.

Graf 3.6.6 CP2 domácnosti 2+2 při UNE v letech 2010 i 2011

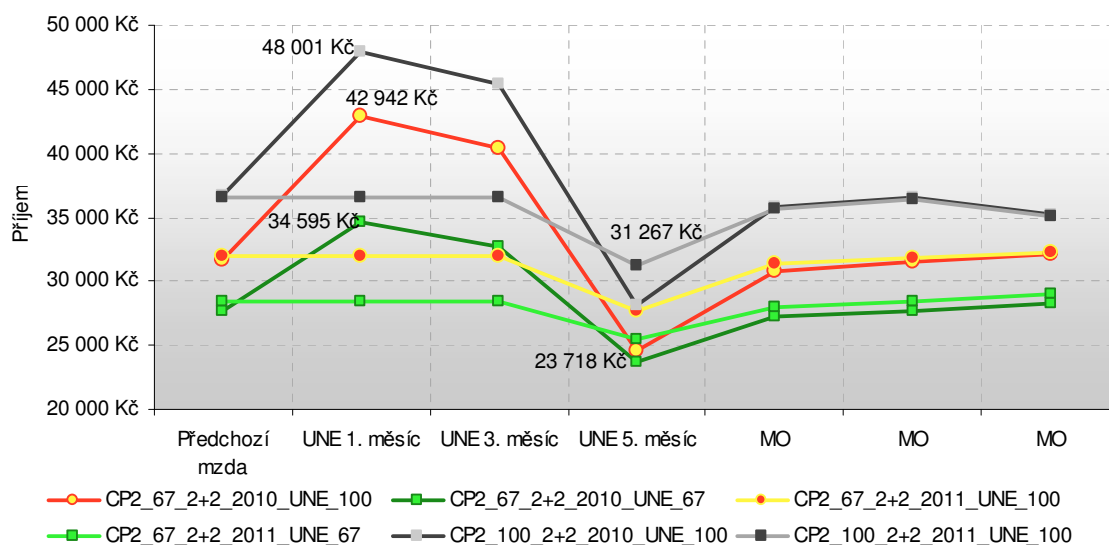


Zdroj: vlastní zpracování

Při hodnocení domácnosti 2+2, jejíž první osoba má hrubý příjem 67 % MW a druhá osoba má předchozí hrubý příjem 67 % nebo 100 % MW, můžeme opět vidět obrovský nárůst celkového čistého příjmu v prvních měsících nezaměstnanosti v roce 2010, viz Graf 3.6.7. Při předchozím příjmu 67 % MW u druhé osoby klesl CP2 domácnosti v pátém měsíci nezaměstnanosti na 23 718 Kč, což je pouze o 817 Kč méně než příjem domácnosti, kde druhá osoba měla předchozí hrubý příjem 100 % MW v roce 2010. Vidíme tedy, že domácnosti s předchozím vyšším hrubým příjmem klesá čistý příjem v nezaměstnanosti rychleji. V roce 2011 k takovému zvýšení příjmu v prvních měsících nedochází, ale také CP2 v pátém měsíci tolik neklesne a to v obou případech.

V domácnosti, kde má první osoba hrubý příjem 100 % MW a druhá osoba předchozí příjem rovněž 100 % MW, vidíme v roce 2010 zvýšení CP2 v prvním měsíci nezaměstnanosti až na 48 001 Kč, viz Graf 3.6.7. Tato částka je o 11 299 Kč vyšší, než CP2 domácnosti v případě zaměstnanosti obou osob. V pátém měsíci jejich CP2 klesne až na 28 076 Kč, což jistě motivuje k hledání práce. V roce 2011 pokles není tak strmý, ale také nedochází ke zvyšování příjmu v prvních měsících nezaměstnanosti.

Graf 3.6.7 CP2 domácnosti 2+2 při UNE v letech 2010 i 2011

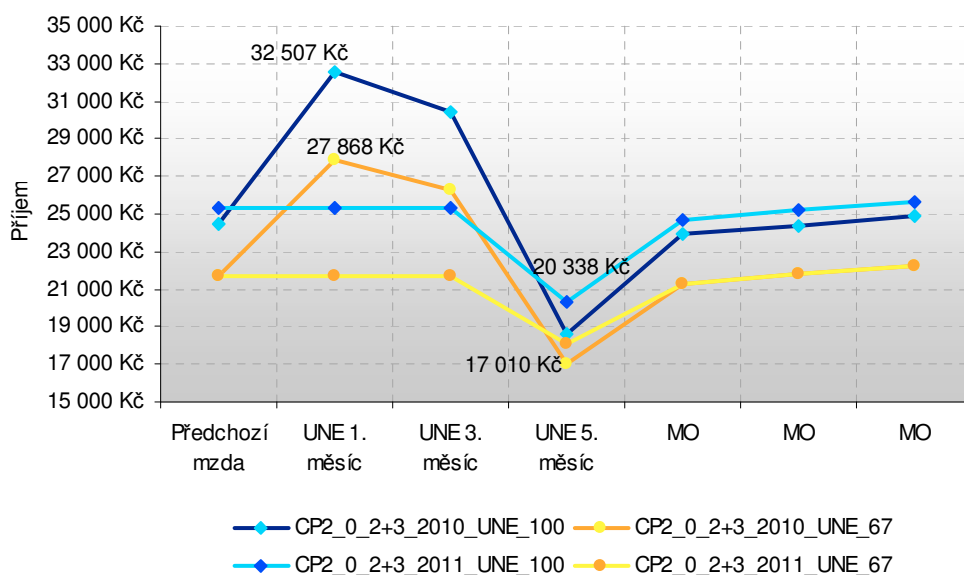


Zdroj: vlastní zpracování

Domácnost 2+3

Hodnocení příjmu úplné domácnosti se třemi závislými dětmi začneme opět situací, kdy první osoba nemá žádný hrubý příjem a druhá osoba jej má ve výši 67 % nebo 100 % MW, viz Graf 3.6.8. Stejně jako v předchozích případech, tak i zde vidíme v roce 2010 zvýšení CP2 v prvních měsících nezaměstnanosti. Celkový čistý příjem domácnosti s předchozí HM 67 % MW klesl v roce 2010 v pátém měsíci na 17 010 Kč. V roce 2011 tento příjem klesl na 18 036 Kč, což je téměř srovnatelné s částkou 18 604 Kč, na kterou klesl CP2 domácnosti s předchozí HM 100 % MW v roce 2010. V roce 2011 se tento příjem zastavil na 20 338 Kč.

Graf 3.6.8 CP2 domácnosti 2+3 při UNE v letech 2010 i 2011

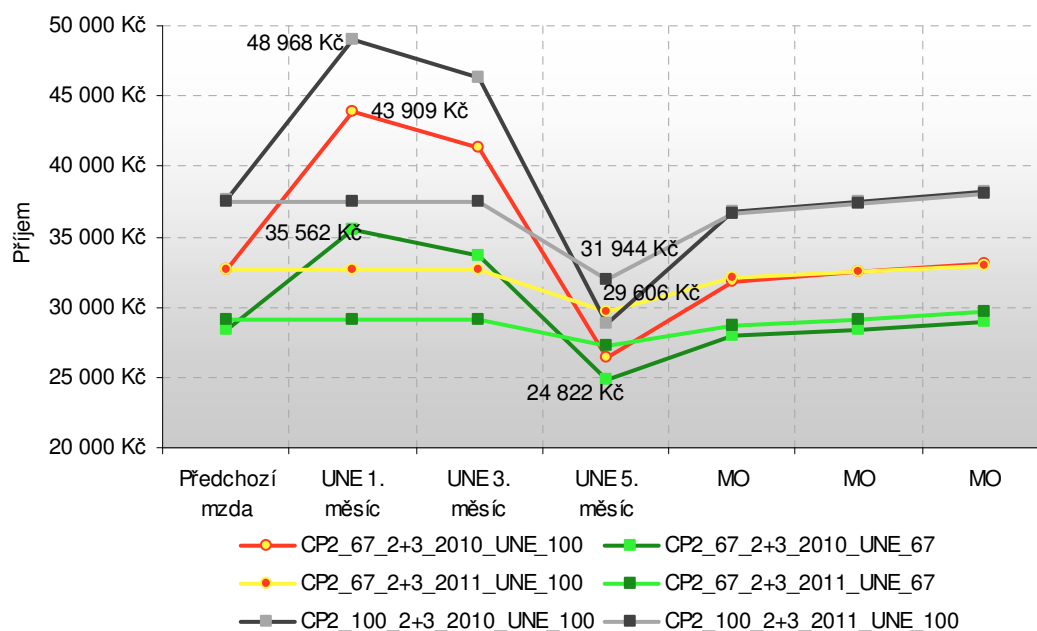


Zdroj: vlastní zpracování

Domácnost, kde má první osoba HM 67 % MW a druhá osoba předchozí HM 67 % nebo 100 % MW, můžeme sledovat na grafu 3.6.9. Také zde dochází k nárůstu CP2 v prvních měsících nezaměstnanosti, která demotivuje osoby k hledání nového uplatnění na trhu práce. V roce 2010 v domácnosti, v níž druhá osoba pracovala za 67 % MW, klesl v pátém měsíci celkový čistý příjem na 24 822 Kč, což teprve začalo působit motivačně. Ve stejném roce klesl CP2 domácnosti s předchozí HM u druhé osoby ve výši 100 % MW na 26 416 Kč. Je to jen o 888 Kč méně, než na kolik klesl CP2 v roce 2011 pro domácnost, kde druhá osoba měla předchozí HM 67 % MW.

Poslední zhodnocení bude domácnosti 2+3, kde obě osoby měly příjem 100 % MW a jedna z nich přišla o zaměstnání, viz Graf 3.6.9. Stejně jako v předchozích případech, tak i zde došlo v roce 2010 ke zvýšení CP2 v prvních měsících nezaměstnanosti. V pátém měsíci ale poklesl celkový čistý příjem na 28 753 Kč, což je ještě menší příjem než má domácnost, ve které jedna osoba má HM 67 % MW a druhá osoba předchozí HM 100 % MW, protože v roce 2011 tato domácnost dostala v pátém měsíci 29 606 Kč. V roce 2011 u naší sledované domácnosti k takovému poklesu v pátém měsíci nezaměstnanosti nedochází.

Graf 3.6.9 CP2 domácnosti 2+3 při UNE v letech 2010 i 2011



Zdroj: vlastní zpracování

Shrnutí analýzy motivační hranice pro vstup na trh práce z nezaměstnanosti

Jednotlivec byl v období nezaměstnanosti motivován hledat si nové zaměstnání až v pátém měsíci, kdy byl bez práce. Do té doby byl jeho celkový čistý příjem vyšší nebo stejný, jako v období, kdy pracoval.

Neúplná domácnost s jedním nebo se dvěma závislými dětmi byla motivována vstoupit na trh práce až v pátém měsíci nezaměstnanosti a to v obou letech. Můžeme také konstatovat, že CP2 domácnosti s předchozí HM ve výši 100 % MW klesal v pátém měsíci v roce 2010 rychleji než CP2 domácnosti s předchozí HM 67 % MW.

Úplná domácnost s jedním, dvěma nebo třemi závislými dětmi má celkový čistý příjem nižší také až pátý měsíc období nezaměstnanosti, což nenutí nezaměstnanou osobu vstupovat z ekonomických důvodů na trh práce dříve. Také ji to nenutí pracovat za nižší HM než měla v předchozím zaměstnání. Tato situace se týká všech sledovaných případů.

Můžeme také konstatovat, že ve všech modelových případech neměly nezaměstnané osoby motivaci hledat si práci v prvních měsících nezaměstnanosti v roce 2010, protože vždy došlo k markantnímu zvýšení celkového čistého příjmu domácnosti.

4. DOPADY VÝSLEDKŮ ANALÝZY NA TRH PRÁCE A NÁVRH ŘEŠENÍ

V poslední kapitole diplomové práce se budu zabývat výsledky analýzy motivační hranice pro zvýšení hrubé mzdy a rozeberu, zda má na motivaci vliv počet dětí v domácnosti. Shrnu dopady výsledků analýzy a navrhnou možná řešení. Také verbálně zhodnotím analýzu motivační hranice pro vstup na trh práce z nezaměstnanosti a navrhnou možná opatření pro zlepšení situace.

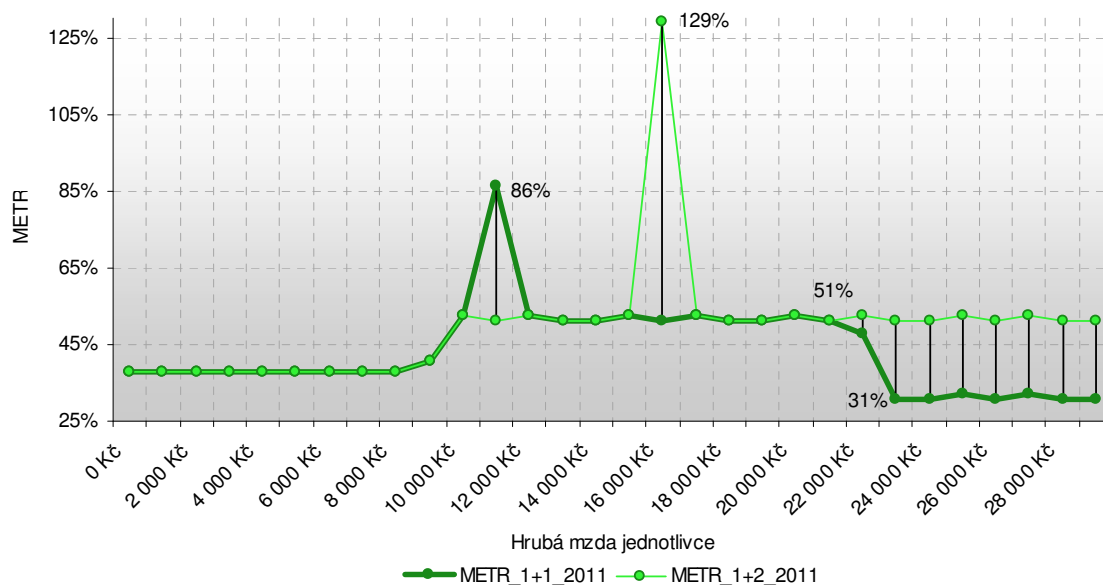
4.1. Vliv počtu dětí na motivaci pro zvýšení hrubého příjmu

V této podkapitole se budu zabývat, zda a jaký vliv má počet dětí na mezní efektivní sazbu daně a celkový čistý příjem domácností. Nejdříve rozeberu neúplné a následně úplné domácnosti v roce 2011 a zhodnotím, zda má počet dětí vliv na motivaci zvyšovat hrubý příjem domácnosti.

Neúplné domácnosti

Jak můžeme vidět, viz Graf 4.1.1, METR se pro neúplnou domácnost pohybuje nejdříve v hodnotách 30 %, následně od HM 11 000 Kč vzroste na 50 % a na této úrovni zůstává pro všechny sledované mzdy pro domácnost se dvěma závislými dětmi. METR domácnosti s jedním závislým dítětem klesne od HM 24 000 Kč na 30 %. Pokud zhodnotíme odchylky, vidíme, že pro domácnost se dvěma dětmi nastal extrém dokonce vyšší než 100 %, což u domácnosti s jedním dítětem není. Můžeme tedy konstatovat, že pro neúplnou domácnost s jedním závislým dítětem, je motivace zvyšovat si hrubý příjem vyšší než pro neúplnou domácnost se dvěma závislými dětmi.

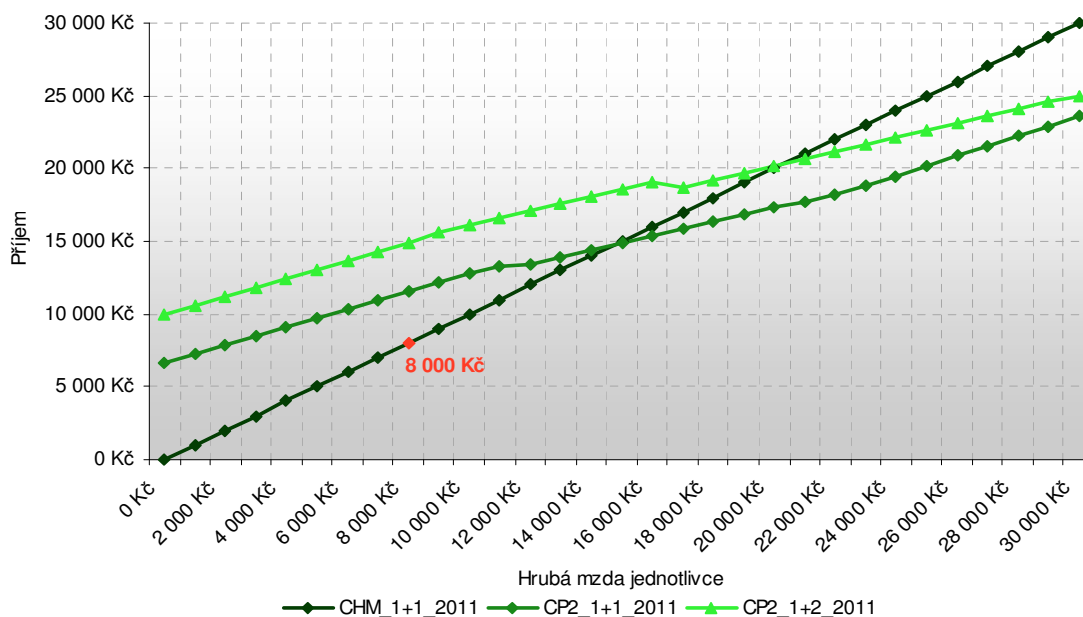
Graf 4.1.1 METR domácnosti 1+1 a 1+2 v roce 2011



Zdroj: vlastní zpracování

U celkových čistých příjmů neúplných domácností můžeme říci, viz Graf 4.1.2, že se zvyšujícím se počtem dětí se zvyšuje celkový čistý příjem domácnosti. Na grafu je pro úplnost znázorněna hranice minimální mzdy.

Graf 4.1.2 CP2 domácnosti 1+1 a 1+2 v roce 2011

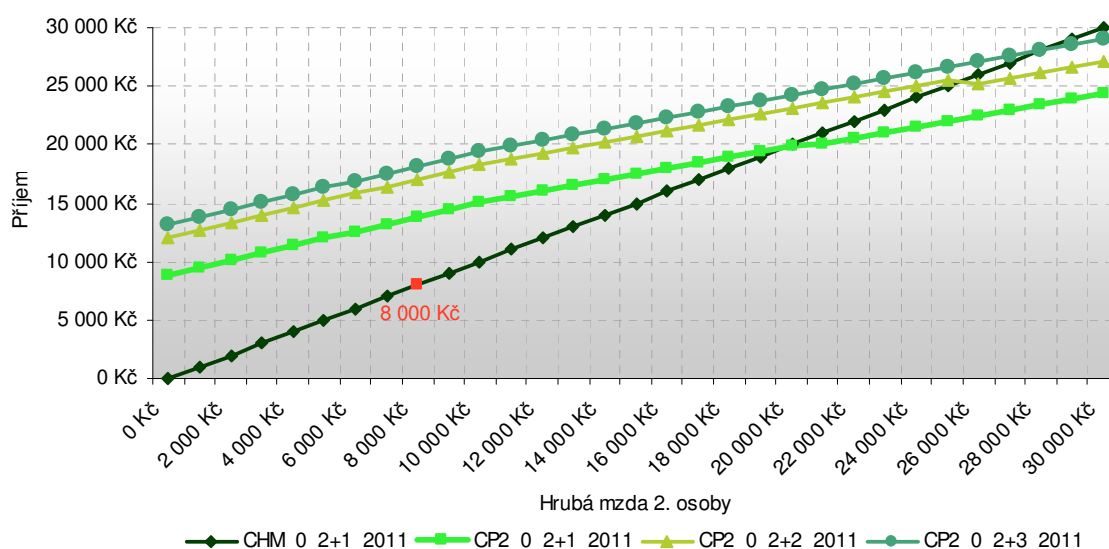


Zdroj: vlastní zpracování

Úplné domácnosti

V úplných domácnostech, kde jedna osoba nepracuje, se METR shodně pohybuje v největším rozmezí na úrovni 50 % při jednom, dvou nebo i třech dětech. Pokud se podíváme na čisté příjmy, viz Graf 4.1.3, vidíme, že se zvyšujícím se počtem dětí se zvyšují i čisté příjmy. Na grafu je opět zvýrazněna hranice minimální mzdy, která nám ukazuje, že domácnost jako celek má vždy vyšší čistý příjem a to i v případě, kdy jedna osoba nepracuje a druhá osoba má hrubý příjem 1 000 Kč měsíčně.

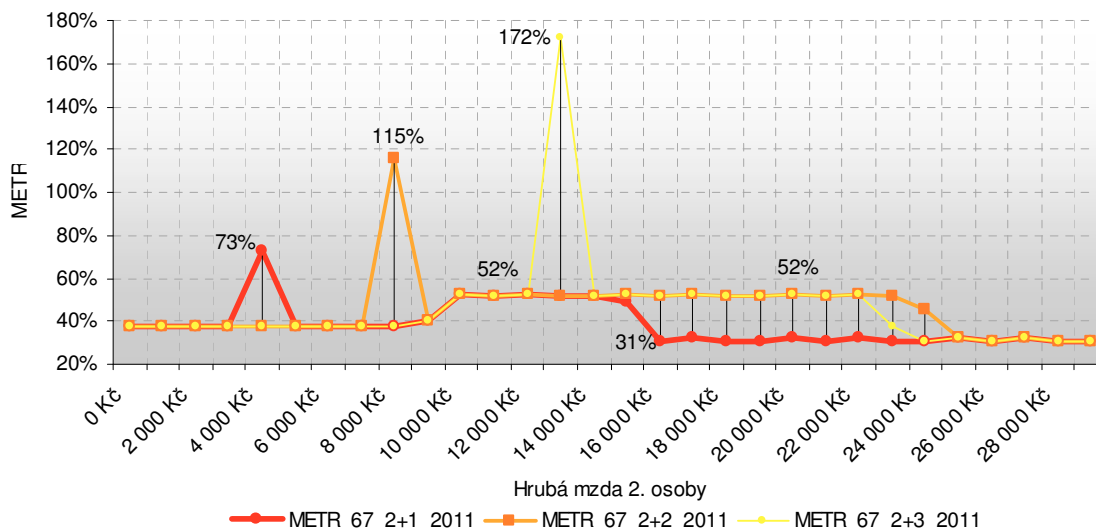
Graf 4.1.3 CP2 domácnosti 2+1, 2+2 a 2+3 v roce 2011 (1. os. 0 % MW)



Zdroj: vlastní zpracování

Zajímavé je sledovat METR v domácnosti, kde má jedna osoba hrubý příjem ve výši 67 % MW, tedy 14 893 Kč. Jak můžeme vidět, viz Graf 4.1.4, se zvyšujícím se počtem dětí se zvyšuje úroveň mezní efektivní sazby daně a také extrémy dosahují vyšších hodnot. V domácnosti s jedním dítětem se METR pohybuje zpočátku na úrovni 40 %, následně od HM druhé osoby ve výši 11 000 Kč stoupne na 50 % a to shodně i v domácnostech se dvěma či třemi dětmi. Od HM 15 000 Kč pro druhou osobu klesne METR pro domácnost s jedním dítětem na 30 %. K tomuto poklesu dochází u domácnosti se dvěma dětmi až u HM 26 000 Kč pro druhou osobu a v domácnosti se třemi dětmi u HM 25 000 Kč. Vidíme také, že u domácností se dvěma či třemi dětmi přesáhly extrémy hodnotu 100 % a tudíž se zvýšením hrubého příjmu dojde následně ke snížení příjmu čistého, což je značně demotivující situace.

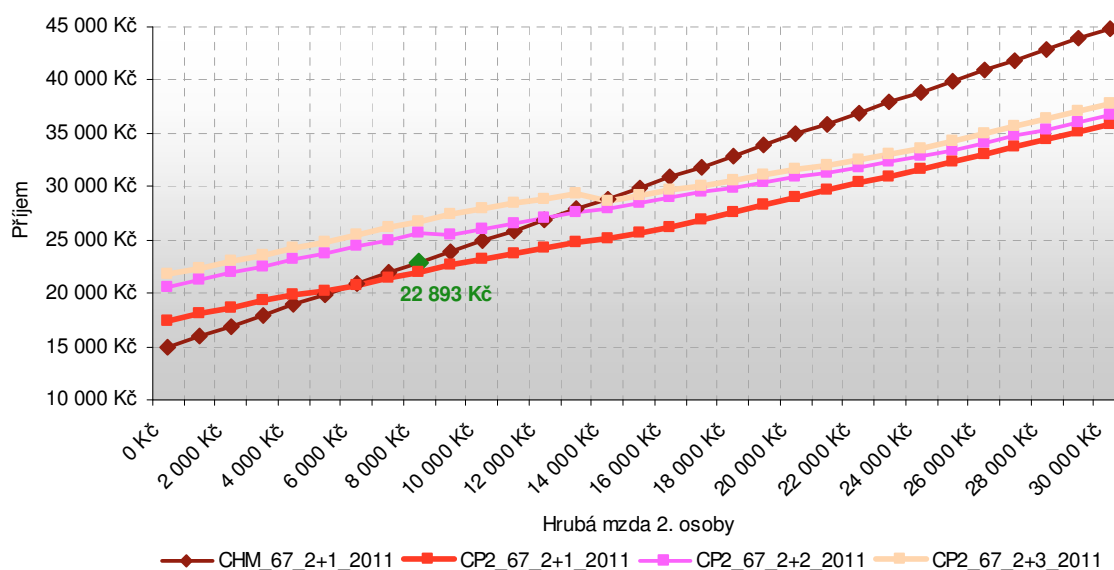
Graf 4.1.4 METR domácnosti 2+1, 2+2 a 2+3 v roce 2011 (1. os. 67 % MW)



Zdroj: vlastní zpracování

Pokud se podíváme na celkové čisté příjmy, viz Graf 4.1.5, opět můžeme konstatovat, že se zvyšujícím se počtem dětí se zvyšuje celkový čistý příjem. Rychlejší růst čistého příjmu je znatelný u nižších hrubých mezd, u vyšších hrubých mezd se růst čistého příjmu zpomaluje. Na grafu je opět znázorněna minimální mzda druhé osoby, která při součtu s příjmem první osoby ve výši 14 893 Kč činí částku 22 893 Kč. Pokud druhá osoba v domácnosti s jedním dítětem dosáhne minimální mzdy, můžeme vidět, že je celkový čistý příjem domácnosti nižší, než celkový hrubý příjem. Pokud minimální mzdy dosáhne druhá osoba v domácnosti se dvěma nebo třemi dětmi, je celkový čistý příjem domácnosti vyšší než hrubý.

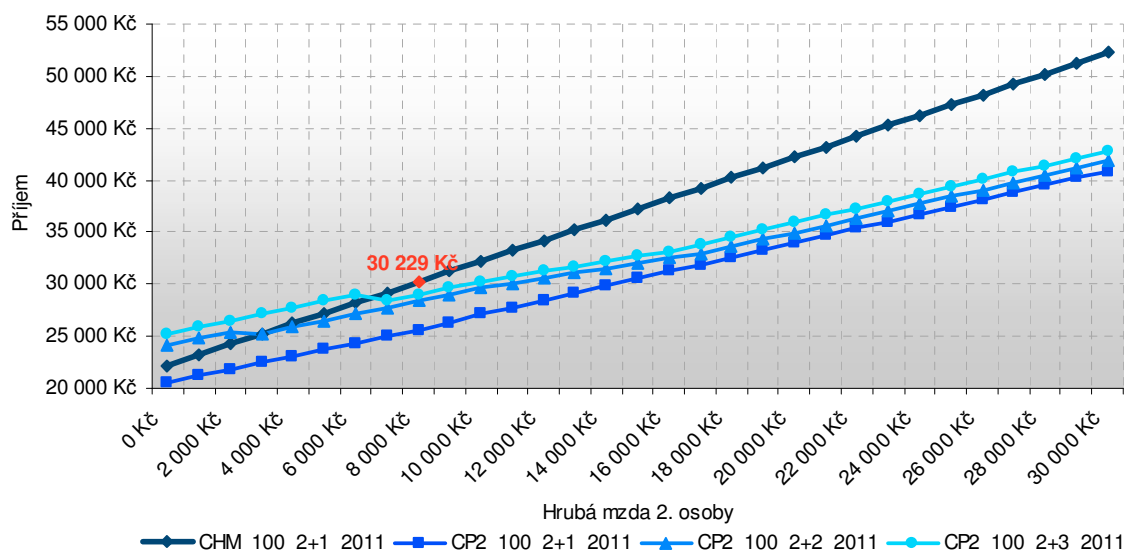
Graf 4.1.5 CP2 domácnosti 2+1, 2+2 a 2+3 v roce 2011 (1. os. 67 % MW)



Zdroj: vlastní zpracování

V úplné domácnosti s jedním příjmem ve výši 100 % MW se METR v největším rozmezí pohybuje na úrovni 30 % a to shodně při jakémkoliv počtu dětí. Při hodnocení čistých příjmů vidíme, viz Graf 4.1.6, že se zvyšujícím se počtem dětí opět roste čistý příjem domácnosti, ale již ne takovým tempem, jako tomu bylo u předchozích případů. I zde je na grafu vyznačena minimální mzda pro druhou osobu, která v součtu s hrubou mzdou první osoby ve výši 22 229 Kč je na hranici 30 229 Kč.

Graf 4.1.6 CP2 domácnosti 2+1, 2+2 a 2+3 v roce 2011 (1. os. 100 % MW)



4.2. Dopady výsledků analýzy motivační hranice pro zvýšení hrubého příjmu a návrh možných řešení

Díky analýzám ve 3. kapitole a shrnutí v podkapitole 4.1. můžeme konstatovat, že počet dětí a celkový hrubý příjem domácnosti může mít určitý vliv na motivaci pro zvýšení hrubé mzdy. Ukázalo se, že v některých modelových domácnostech má kombinace daňového a sociálního systému vliv na motivaci pro zvýšení či nezvýšení hrubé mzdy.

Je zřejmé, že pokud domácnost ví, že se zvýšením hrubé mzdy přijde o některé dávky státní sociální podpory, jako je příspěvek na dítě, sociální příspěvek nebo příspěvek na bydlení, nebude ochotna pracovat více a snažit se zvýšit si hrubý příjem. Pro takovou domácnost je snazší získávat dávky státní sociální podpory takzvaně zadarmo, než si zvýšit hrubou mzdu vynaložením většího úsilí. Pokud by měl nastat případ, že se zvýšením hrubého příjmu se domácnosti sníží celkový čistý příjem, nebude tato domácnost chtít vyšší hrubý příjem vůbec.

Pokud bychom chtěli určit motivační hranici domácností pro zvýšení HM, můžeme vyjít z tvrzení, že optimální hodnota mezní efektivní sazby daně je mezi 30 – 50 %, viz Jahoda (2004). Hranice domácností pro zvýšení HM se v domácnostech v jednotlivých letech liší, viz Tab. 4.2.1.

Tabulka 4.2.1 Motivační hranice domácností pro zvýšení HM v roce 2010 i 2011

Typ domácnosti	2010		2011	
	Hranice, do které je motivace zvyšovat HM	Hranice, od které je motivace zvyšovat HM	Hranice, do které je motivace zvyšovat HM	Hranice, od které je motivace zvyšovat HM
1+0	11 000 Kč	14 000 Kč	10 000 Kč	16 000 Kč
1+1	3 000 Kč	21 000 Kč	10 000 Kč	23 000 Kč
1+2	5 000 Kč	29 000 Kč	10 000 Kč	-
2+1 (0 % MW)	6 000 Kč	-	10 000 Kč	-
2+1 (67 % MW)	4 000 Kč	13 000 Kč	4 000 Kč	16 000 Kč
2+1 (100 % MW)	30 000 Kč	0 Kč	30 000 Kč	0 Kč
2+2 (0 % MW)	7 000 Kč	-	10 000 Kč	-
2+2 (67 % MW)	-	21 000 Kč	8 000 Kč	25 000 Kč
2+2 (100 % MW)	-	14 000 Kč	2 000 Kč	18 000 Kč
2+3 (0 % MW)	9 000 Kč	-	10 000 Kč	-
2+3 (67 % MW)	2 000 Kč	19 000 Kč	10 000 Kč	24 000 Kč
2+3 (100 % MW)	6 000 Kč	8 000 Kč	6 000 Kč	17 000 Kč

Zdroj: vlastní zpracování

Nyní je nutné také připomenout, že jsme uvažovali pouze s dávkami státní sociální podpory. Pokud by do analýzy byly zahrnuty také dávky pomoci v hmotné nouzi, myslím, že by se motivační hranice pro zvýšení hrubého příjmu ještě snížila. Předpokládám, že nízkopříjmové domácnosti a domácnosti s více dětmi by dosáhly také na dávky pomoci v hmotné nouzi, a tím by jejich motivace pro zvýšení hrubého příjmu byla ještě nižší. Tyto domácnosti by se obávaly ztráty dávek, které jim stát poskytuje takzvaně bez práce, v případě, že by zvýšily svůj hrubý příjem.

Pokud srovnáme rok 2010 a 2011, změny nám ovlivnily motivaci jak negativně, tak pozitivně. V případě sociálního příplatku, který je od 1. ledna 2011 poskytován pouze rodinám se zdravotně postiženými dětmi, můžeme konstatovat pozitivní změnu. V modelových rodinách již nedocházelo v roce 2011 k extrémům, které byly způsobeny v roce 2010 odebráním právě sociálního příplatku. Negativní změna byla způsobena zvýšením normativních nákladů na bydlení od 1. ledna 2011. Díky tomu dosáhlo na příspěvek na bydlení více domácností v roce 2011 než v roce 2010, což působilo demotivačně na zvýšení hrubého příjmu.

Díky této analýze modelových rodin mohu říci, že opatřením, které by mohlo částečně vyřešit některé situace, je sjednocení dávek. Je velmi těžké analyzovat domácnosti, když jen na bydlení mohou obdržet příspěvek na bydlení, příspěvek na živobytí a také doplatek na bydlení. Celý systém státní sociální podpory i podpory v hmotné nouzi je velmi složitý, takže jeho sjednocení by mohlo přinést nejen zjednodušení, ale také zefektivnění vyplácení dávek. Také může být problematické, že nárok na některé dávky je dán možnostmi a úsilím každého jednotlivce zvýšit si příjem. Může pak nastat situace, kdy úředník stejné osoby ve stejné situaci ohodnotí jinak na základě svého vlastního úsudku.

Řekla bych, že pozitivním rozhodnutím v minulosti bylo zrušení progresivní sazby daně z příjmu, protože to byl nástroj, který demotivoval osoby ve zvyšování hrubého příjmu. Vyšší hrubá mzda by následně mohla být zdaněna vyšší sazbou daně a čistý příjem osoby by tak byl nižší. Úvahy, které se nyní vedou na politické scéně, o navrácení progresivního zdanění příjmu, nepovažuji tudíž za přínosné, vzhledem k námi analyzované situaci.

4.3. Dopady výsledků analýzy motivační hranice pro vstup na trh práce z nezaměstnanosti a návrh možných řešení

Díky analýzám v kapitolách 3.6. a 4.1. můžeme konstatovat, že počet dětí a celkový hrubý příjem domácnosti může mít určitý vliv na motivaci pro zvýšení hrubé mzdy a tudíž pro vstup na trh práce z nezaměstnanosti.

Jestliže domácnost ví, že osoba může být nezaměstnaná a domácnost má nárok na podporu v nezaměstnanosti a dávky státní sociální podpory a její celkový příjem bude vyšší než v období před nezaměstnaností, nemá žádnou motivaci hledat si novou práci. A už vůbec není nijak motivována přijmout práci za nižší mzdu.

I v tomto případě je nutné připomenout, že jsme nepočítali s dávkami pomoci v hmotné nouzi, které by nejspíše zvýšily celkový čistý příjem hlavně nízkopříjmových domácností. Těmto domácnostem by se tak snížila motivační hranice pro vstup na trh práce na ještě nižší úroveň.

Pro návrat na trh práce je pro nízkopříjmové domácnosti důležitá výše minimální mzdy. Je otázkou, zda její výše nemá demotivující účinek. Je možné, že se některým domácnostem takzvaně vyplatí být mimo trh práce a pouze pobírat dávky státní sociální podpory a dávky pomoci v hmotné nouzi, protože i za této situace mají vyšší celkový čistý příjem, než kdyby byli zaměstnaní. Také zde může být vliv šedé ekonomiky, se kterou ve své diplomové práci nepočítám a která právě na nízkopříjmové domácnosti může z našeho pohledu působit velice demotivačně.

Pokud srovnáme rok 2010 a 2011, je zřejmé, že opatření, která byla provedena a platí od 1. ledna 2011, jsou pozitivní a zvýšila motivaci pro vstup na trh práce. V roce 2010 domácnost měla v prvních měsících nezaměstnanosti vyšší příjem než v období zaměstnanosti. Absolutně ji to nemotivovalo k hledání práce a tento moment, v námi modelovaných případech, nastal až v pátém měsíci nezaměstnanosti. Pátý měsíc už osoba ztrácí návyky a je komplikovanější vstoupit zpět na trh práce. V roce 2011 domácnost nejdříve čerpala příjmy z odstupného a proto měla celkový čistý příjem na stejné úrovni. Až opět v námi sledovaném pátém měsíci celkový čistý příjem domácnosti velmi klesl, což je motivace pro nalezení nového zaměstnání a vrácení se na trh práce.

Vzhledem k analýze modelových domácností v této situaci mohu konstatovat, že řešení, které bylo přijato a odpírá nárok na podporu v nezaměstnanosti po dobu, na kterou vystačuje odstupné, je velmi dobré. Problém je pouze nízké procento uchazečů o práci,

kterých se změna dotkla. Dovolím si říci, že osoby pravděpodobně nehospodaří s tříměsíčním odstupným postupně, a tudíž mají v druhém a třetím měsíci nezaměstnanosti nižší celkové čisté příjmy. Motivuje je to k navrácení se na trh práce dříve, než v pátém měsíci, kdy jim celkové čisté příjmy poklesnou ještě více. Právě pátý měsíc, jak jsem se již zmínila, může být příliš pozdě pro návrat na trh práce, kde se mohla změnit situace. Takový návrat pak může být složitější, a proto je potřeba této situaci předcházet.

Je důležité také zmínit, že na lepší motivaci pro vstup na trh práce z nezaměstnanosti, by mohly působit systematictěji zorganizované dávky státní sociální podpory a dávky pomoci v hmotné nouzi, tedy například pouze jeden typ dávky na bydlení, ne tři typy jako je to v současné době. Dalším opatřením které by, jak myslím, zefektivnilo vstup na trh práce z nezaměstnanosti je hlubší průnik daňového systému do systému sociálních dávek, jak uvádí také Pavel, viz Pavel (2009).

5. ZÁVĚR

Cílem mé diplomové práce bylo zjistit, zda a jaké ukazatele mají vliv na motivaci či demotivaci domácností v České republice pro zvýšení hrubého příjmu a také vstup na trh práce z nezaměstnanosti.

Ve třetí kapitole jsem zkoumala mezní efektivní sazbu daně jednotlivých modelových domácností a také jejich hrubé a čisté příjmy. Ukázalo se, že domácnosti s vyššími celkovými čistými příjmy mají nižší efektivní sazbu daně a tudíž mají větší motivaci zvyšovat si hrubý příjem. Naopak domácnosti s nižšími celkovými čistými příjmy dosahují vyšší mezní efektivní sazby daně a tudíž nemají motivaci pro zvyšování hrubých příjmů. Srovnání čistých a hrubých příjmů nám ukázalo, že domácnosti s nižšími hrubými příjmy mají celkové čisté příjmy vždy vyšší než hrubé, což neplatí u domácností, které mají celkové hrubé příjmy vyšší.

První analýza nám ukázala, že počet dětí a celkový hrubý příjem domácnosti může mít určitý vliv na motivaci pro zvýšení hrubé mzdy. Projevilo se, že v některých modelových domácnostech má kombinace daňového a sociálního systému vliv na motivaci pro zvýšení či nezvýšení hrubé mzdy. Při srovnání roku 2010 a 2011 jsme viděli, že změny nám ovlivnily motivaci jak negativně, tak pozitivně.

Díky této analýze modelových rodin mohu konstatovat, že problémem je složitost systému státní sociální podpory a podpory v hmotné nouzi, jejichž sjednocení by mohlo zjednodušit a zefektivnit vyplácení dávek. Řekla bych, že pozitivním rozhodnutím bylo zrušení progresivní sazby daně z příjmu, protože to byl nástroj, který mohl demotivovat osoby ve zvyšování hrubého příjmu.

Analýza motivační hranice pro vstup na trh práce z nezaměstnanosti ukázala, že nezaměstnané osoby neměly v roce 2010 v prvních měsících nezaměstnanosti nejmenší motivaci pro hledání nového zaměstnání z důvodu nárůstu celkového čistého příjmu domácnosti. K motivaci pro vstup na trh práce docházelo v roce 2010 ale i v roce 2011 až v pátém měsíci nezaměstnanosti.

Mohu konstatovat, že počet dětí a celkový hrubý příjem domácnosti může mít také určitý vliv na motivaci pro zvýšení hrubé mzdy a následně pro vstup na trh práce z nezaměstnanosti. Jestliže domácnost ví, že osoba může být nezaměstnaná a domácnost má nárok jak na podporu v nezaměstnanosti, tak na dávky státní sociální podpory, a její celkový příjem bude vyšší než v období před nezaměstnaností, nemá žádnou motivaci hledat si novou práci. A už vůbec není nijak motivována přijmout práci za nižší mzdu.

Při srovnání let 2010 a 2011, je zřejmé, že opatření, která byla provedena a platí od 1. ledna 2011, jsou pozitivní a zvýšila motivaci pro vstup na trh práce. Problém je pouze nízké procento lidí, kterých se tato změna dotkla. Osoby pravděpodobně neuposadí s odstupným postupně, a tudíž je jejich motivace v roce 2011 pro návrat na trh práce větší a to dokonce dříve než v pátém měsíci, kdy jim celkové čisté příjmy poklesnou ještě více. Návrat až v pátém měsíci na trh práce je komplikovanější nejen z důvodu ztráty pracovních návyků, ale také k možné změně situace na trhu práce. Je důležité také zmínit, že na vyšší motivaci pro vstup na trh práce z nezaměstnanosti by mohly působit systematictěji zorganizované dávky státní sociální podpory a dávky pomoci v hmotné nouzi, ale také větší propojení daňového a sociálního systému, jak jsem uvedla v předchozí kapitole.

Na základě těchto poznatků je zřejmé, že motivaci pro zvýšení hrubého příjmu i pro vstup na trh práce z nezaměstnanosti může ovlivňovat počet dětí a celkový hrubý příjem domácnosti. Čím má domácnost nižší celkový hrubý příjem a vyšší počet dětí, tím má nižší motivaci pro zvýšení hrubého příjmu a nižší motivaci pro vstup na trh práce z nezaměstnanosti a naopak.

Seznam použité literatury

Monografie

CAHUC, Pierre; ZYLBERBERG, André. *Labor economics*. Přel. W. McCuaig. 1. vyd. Massachusetts: Institute of Technology, 2004. 880 s. ISBN-13 978-0-262-03316-9.

...

EHRENBERG, G.Ronald; SMITH, S. Robert. *Modern labor economics: Theory and public policy*. 10.vyd. Boston: Pearson Education, 2009. 650 s. ISBN – 13 978-0-321-53896-3.

...

HOLMAN, Robert. *Mikroekonomie: Středně pokročilý kurz*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007. 592 s. ISBN 978-80-7179-862-0.

...

HOŘEJŠÍ, Bronislava. a spol. *Mikroekonomie*. 4. vyd. Praha: Management Press, s.r.o., 2007. 573 s. ISBN 978-80-7261-150-8.

...

JÁNOŠÍKOVÁ, Ivana; JUREČKA, Václav. *Makroekonomie: základní kurs*. 1. vyd. Ostrava: VŠB-TUO, 2005. 312 s. ISBN 80-248-0530-8.

...

MACH, Miloš. *Makroekonomie II: pro magisterské (inženýrské) studium*. 3. vyd. Slaný: MELANDRIUM, 2001. 367 s. ISBN 80-86175-18-9.

...

PEARCE, W. David. *Macmillanův slovník moderní ekonomie*. Přel. O. Dědek. 4. vyd. Praha: Victoria Publishing a.s., 1994. 549 s. ISBN 80-85605-42-2.

...

SAMUELSON, Paul; NORDHAUS, William. D. *Ekonomie 18. vydání*. Přel. M. Gregor a spol. 1. vyd. Praha: NS Svoboda, 2007. 775 s, ISBN 978-80-205-0590-3.

...

ŠIMEK, Milan. *Ekonomie trhu práce A*. 1 vyd. Ostrava: VŠB-TUO, 2007. 171 s. ISBN 978-80-248-1416-2.

Internetové zdroje

Co dělat při ztrátě zaměstnání [online]. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, [cit. 2011-02-15]. Dostupný z WWW: <<http://portal.mpsv.cz/sz/obcane/navod>>.

...

Česká republika od roku 1989 v číslech: Tab. 13.14 Vývoj částek životního minima od roku 1991 [online]. Praha: Český statistický úřad, 2011-01-21 [2010-10-28]. Dostupný z WWW: <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/cr_od_roku_1989>.

...

Česko. Parlament. *Zákon č. 110 ze dne 14. 3. 2006 o životním a existenčním minimu*. In Sbírka zákonů České republiky. 2007, částka 37, s. 1300. Dostupný z WWW: <http://portal.gov.cz/wps/portal/_s.155/701/.cmd/ad/.c/313/.ce/10821/.p/8411/_s.155/701?PC_8411_number1=110/2006&PC_8411_b=110/2006&PC_8411_ps=10#10821>. ISSN 1221-1244.

...

Česko. Parlament. *Zákon č. 111 ze dne 14. 3. 2006 o pomoci v hmotné nouzi*. In Sbírka zákonů České republiky. 2007, částka 37, s. 1305. Dostupný z WWW: <http://portal.gov.cz/wps/portal/_s.155/701/.cmd/ad/.c/313/.ce/10821/.p/8411/_s.155/701?PC_8411_number1=111/2006&PC_8411_b=111/2006&PC_8411_ps=10#10821>. ISSN 1221-1244.

...

Česko. Parlament. *Zákon č. 117 ze dne 26. 5. 1995 o státní sociální podpoře*. In Sbírka zákonů České republiky. 1995, částka 31, s. 1634. Dostupný z WWW: <http://portal.gov.cz/wps/portal/_s.155/701/.cmd/ad/.c/313/.ce/10821/.p/8411?PC_8411_number1=117/1995&PC_8411_b=117/1995&PC_8411_ps=10#10821>. ISSN 1221-1244.

...

Česko. Česká národní rada. *Zákon č. 586 ze dne 20. 11. 1992 o daních z příjmů*. In Sbírka zákonů České republiky. 1993, částka 117, s. 3473. Dostupný z WWW: <http://portal.gov.cz/wps/portal/_s.155/701/.cmd/ad/.c/313/.ce/10821/.p/8411/_s.155/701?PC_8411_number1=586/1992&PC_8411_b=586/1992&PC_8411_ps=10#10821>. ISSN 1221-1244.

...

Česko. Vláda. *Nariadení vlády č. 567 ze dne 6. 12. 2006 o minimální mzdě, o nejnižších úrovních zaručené mzdy, o vymezení ztíženého pracovního prostředí a o výši příplatku ke mzdě za práci ve ztíženém pracovním prostředí*. In *Sbírka zákonů České republiky*. 2007, částka 184, s. 7739. Dostupný z WWW: <http://portal.gov.cz/wps/portal/_s.155/701/.cmd/ad/.c/313/.ce/10821/.p/8411/_s.155/701?PC_8411_number1=567/2006&PC_8411_b=567/2006&PC_8411_ps=10#10821>. ISSN 1221-1244

...

Doplatek na bydlení [online]. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, [cit. 2010-12-14]. Dostupný z WWW: <<http://portal.mpsv.cz/soc/hn/obcane/bydleni>>.

...

GALUŠČÁK, Kamil; PAVEL, Jan. *Past nezaměstnanosti a nečinnosti*. [online]. Praha: Ekonom, 2006 [cit. 2010-12-20]. Dostupný z WWW: <http://www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_media/clanky_rozhovory/media_2006/cl_06_061012.html>

...

HOLUB, Martin; ŠLAPÁK, Milan. *Alternativní formy podpory rodin s dětmi v sociálním pojištění* [online]. Praha: VÚPSV, 2010 [cit. 2010-10-30]. Dostupný z WWW: <http://praha.vupsv.cz/Fulltext/vz_317.pdf>.

...

Informace o minimální mzdě [online]. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2010-07-10 [cit. 2010-10-18]. Dostupný z WWW: <<http://www.mpsv.cz/cs/4973>>.

...

JAHODA, Robert. *Interakce sociálního a daňového systému a pracovní nabídky* [online]. Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, 2004 [cit. 2010-10-27]. Dostupný z WWW: <http://praha.vupsv.cz/Fulltext/vz_148.pdf>.

...

JAHODA, Robert; KOFRONĚ, Pavel. *Domácnosti a sociální dávky v letech 2000 – 2005 (analýza dostupných dat)* [online]. Praha: VÚPSV, 2007 [cit. 2010-09-20]. Dostupný z WWW: <http://praha.vupsv.cz/Fulltext/vz_242.pdf>.

...

KOFRONĚ, Pavel. *Trendy v příjmech, vydáních a spotřebě domácností s nízkými příjmy a dětmi podle statistiky rodinných účtů v letech 2006 – 2009* [online]. Praha: VÚPSV, 2010 [cit. 2010-09-15]. Dostupný z WWW: <http://praha.vupsv.cz/Fulltext/vz_321.pdf>

...

MARTINOVSKÝ, Václav. *Finanční situace rodin s dětmi v České republice HR 154/06* [online]. Praha: Národní centrum sociálních studií, o.p.s., 2007, Únor [cit. 2010-10-15]. Dostupný z WWW: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/4353/studie_martinovsky.pdf>.

...

Mimořádná okamžitá pomoc [online]. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, [cit. 2010-12-14]. Dostupný z WWW: <<http://portal.mpsv.cz/soc/hn/obcane/pomoc>>.

...

Minimální mzda: Od 1. ledna 2007 [online]. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2007 [cit. 2010-10-22]. Dostupný z WWW: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/4050/Minimalni_mzda_2007_.pdf>.

...

PAVEL, Jan. *Výzkumná studie: Dopady změn v daňovém a dávkovém systému v letech 2004 – 2008 na hodnoty ukazatelů motivace k práci v ČR*. Praha: Ministerstvo financí České republiky, 2009 [2011-03-30]. Dostupný z WWW: <http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/VS_1_09_.pdf>.

...

Podpora v nezaměstnanosti [online]. Praha: Mešec.cz, server o osobních financích, 2011 [cit. 2011-02-15]. Dostupný z WWW: <<http://www.mesec.cz/mzdy-a-duchod/mzda-a-plat/pruvodce/podpora-v-nezamestnanosti/>>. ISSN 1213-4414.

...

Pomoc v hmotné nouzi [online]. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, [cit. 2010-12-14]. Dostupný z WWW: <<http://www.mpsv.cz/cs/5>>.

...

Přehled o vývoji částek minimální mzdy: Vývoj minimální mzdy od jejího zavedení v roce 1991 [online]. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2010-07-10 [cit. 2010-10-22]. Dostupný z WWW: <<http://www.mpsv.cz/cs/871>>.

...

Přídavek na dítě [online]. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2010-08-05 [cit. 2010-10-28]. Dostupný z WWW: <http://portal.mpsv.cz/soc/ssp/obcane/prid_na_dite>.

...

Příspěvek na bydlení [online]. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2011-01-01 [cit. 2011-01-10]. Dostupný z WWW: <http://portal.mpsv.cz/soc/ssp/obcane/prisp_na_bydleni>.

...

Příspěvek na živobytí [online]. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, [cit. 2010-12-14]. Dostupný z WWW: <<http://portal.mpsv.cz/soc/hn/obcane/zivobyti>>.

...

RAČKO, Jaroslav. *Podíl uchazečů o práci, kteří mají nárok na podporu v nezaměstnanosti či odstupné*. [elektronická pošta]. Ostrava: Úřad práce České republiky, [cit. 2011-04-12].

...

Sčítání lidu, domů a bytů 2001 – Pramenné dílo: Domácnosti, Tab. 39 Složení domácností podle velikostních skupin obcí a podle hlavních charakteristik [online]. Praha: Český statistický úřad, 2005-12-13 [cit. 2010-12-20]. Dostupný z WWW: <[http://www.czso.cz/csu/2005edicniplan.nsf/t/D6003369EC/\\$File/41320539.pdf](http://www.czso.cz/csu/2005edicniplan.nsf/t/D6003369EC/$File/41320539.pdf)>.

...

Sčítání lidu, domů a bytů 2001 – Pramenné dílo: Domácnosti, Tab. 40 Cenzové domácnosti podle druhu domácnosti a podle způsobu ubytování a spolubydlících jednotlivců, cenzové domácnosti spolubydlící podle vztahu osoby v jejich čele k uživateli bytu [online]. Praha: Český statistický úřad, 2005-12-13 [cit. 2010-12-20]. Dostupný z WWW: <[http://www.czso.cz/csu/2005edicniplan.nsf/t/D600337D54/\\$File/41320540.pdf](http://www.czso.cz/csu/2005edicniplan.nsf/t/D600337D54/$File/41320540.pdf)>.

...

Sčítání lidu, domů a bytů 2001 – Pramenné dílo: Domácnosti, Tab. 41 Cenzové domácnosti podle počtu členů a podle druhu domácnosti a počtu závislých dětí [online]. Praha: Český statistický úřad, 2005-12-13 [cit. 2010-12-20]. Dostupný z WWW: <[http://www.czso.cz/csu/2005edicniplan.nsf/t/D600338AB0/\\$File/41320541.pdf](http://www.czso.cz/csu/2005edicniplan.nsf/t/D600338AB0/$File/41320541.pdf)>.

...

Sčítání lidu, domů a bytů 2001 – Pramenné dílo: Domácnosti, Tab. 43 Cenzové domácnosti rodinné podle počtu závislých dětí a podle ekonomické aktivity a postavení v zaměstnání osoby v čele cenzové domácnosti a druhu cenzové domácnosti [online]. Praha: Český statistický úřad, 2005-12-13 [cit. 2010-12-20]. Dostupný z WWW: <[http://www.czso.cz/csu/2005edicniplan.nsf/t/D6003455F5/\\$File/41320543.pdf](http://www.czso.cz/csu/2005edicniplan.nsf/t/D6003455F5/$File/41320543.pdf)>.

...

Sčítání lidu, domů a bytů 2001 – Pramenné dílo: Domácnosti, Tab. 47 Cenzové domácnosti rodinné neúplné podle pohlaví a rodinného stavu osoby v čele cenzové domácnosti a podle počtu závislých dětí a věku osoby v čele cenzové domácnosti [online]. Praha: Český statistický úřad, 2005-12-13 [cit. 2010-12-20]. Dostupný z WWW: <[http://www.czso.cz/csu/2005edicniplan.nsf/t/D6003498A8/\\$File/41320547.pdf](http://www.czso.cz/csu/2005edicniplan.nsf/t/D6003498A8/$File/41320547.pdf)>.

...

SIROVÁTKA, Tomáš; KOFRŇOVÁ, Olga. aj. *Problémy trhu práce a politiky zaměstnanosti* [online]. Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí České republiky, 2003, listopad [cit. 2010-10-18]. Dostupný z WWW: <<http://portal.mpsv.cz/sz/politikazamest/vyzkumnestudie/zprava.pdf>>.

...

Sleva na dani na dítě – daňový bonus [online]. Brno: Jak podnikat, 2011-01-21 [cit. 2011-01-30]. Dostupný z WWW: <<http://www.jakpodnikat.cz/sleva-na-dani-dite.php>>.

...

Sociální příplatek [online]. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2011-01-01, 2011-01-07 [cit. 2011-01-10]. Dostupný z WWW: <http://portal.mpsv.cz/soc/ssp/obcane/soc_priplatek>.

...

Státní sociální podpora [online]. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, [cit. 2010-10-28]. Dostupný z WWW: <<http://www.mpsv.cz/cs/2>>.

...

Struktura bytového fondu [online]. Praha: Český statistický úřad, 2004-02-11 [cit. 2010-12-20]. Dostupný z WWW: <<http://www.czso.cz/csu/2003edicniplan.nsf/p/4112-03>>.

...

Struktura bytového fondu: 1. Struktura obyvatelstva podle způsobu bydlení [online]. Praha: Český statistický úřad, 2004-02-11 [cit. 2010-12-20]. Dostupný z WWW: <[http://www.czso.cz/csu/2004edicniplan.nsf/t/270028DB50/\\$File/1.pdf](http://www.czso.cz/csu/2004edicniplan.nsf/t/270028DB50/$File/1.pdf)>.

...

Struktura bytového fondu: 3. Obyvatelstvo bydlící v bytech [online]. Praha: Český statistický úřad, 2004-02-11 [cit. 2010-12-20]. Dostupný z WWW: <[http://www.czso.cz/csu/2004edicniplan.nsf/t/2700295706/\\$File/3.pdf](http://www.czso.cz/csu/2004edicniplan.nsf/t/2700295706/$File/3.pdf)>.

...

Struktura bytového fondu: 4. Struktura obydleného bytového fondu [online]. Praha: Český statistický úřad, 2004-02-11 [cit. 2010-12-20]. Dostupný z WWW: <[http://www.czso.cz/csu/2003edicniplan.nsf/t/57004FB39D/\\$File/4.pdf](http://www.czso.cz/csu/2003edicniplan.nsf/t/57004FB39D/$File/4.pdf)>.

...

Struktura bytového fondu: 5. Úroveň bydlení [online]. Praha: Český statistický úřad, 2004-02-11 [cit. 2010-12-20]. Dostupný z WWW: <[http://www.czso.cz/csu/2003edicniplan.nsf/t/57004FB3B1/\\$File/5.pdf](http://www.czso.cz/csu/2003edicniplan.nsf/t/57004FB3B1/$File/5.pdf)>.

...

Struktura bytového fondu: 6. Průměrná úroveň bydlení domácností [online]. Praha: Český statistický úřad, 2004-02-11 [cit. 2010-12-20]. Dostupný z WWW: <[http://www.czso.cz/csu/2003edicniplan.nsf/t/57004FB3CF/\\$File/6.pdf](http://www.czso.cz/csu/2003edicniplan.nsf/t/57004FB3CF/$File/6.pdf)>.

...

Struktura mezd zaměstnanců v roce 2003: A19 Distribuce hrubých měsíčních mezd zaměstnanců podle hlavních tříd KZAM [online]. Praha: Český statistický úřad, 2004-06-11 [cit. 2010-10-22]. Dostupný z WWW: <http://www.czso.cz/csu/2004edicniplan.nsf/publ/3109-04-_v_roce_2003>.

...

Struktura mezd zaměstnanců v roce 2004: A19 Distribuce hrubých měsíčních mezd zaměstnanců podle hlavních tříd KZAM [online]. Praha: Český statistický úřad, 2005-06-24 [cit. 2010-10-22]. Dostupný z WWW: <http://www.czso.cz/csu/2005edicniplan.nsf/publ/3109-05-za_rok_2004>.

...

Struktura mezd zaměstnanců v roce 2005: A19 Distribuce hrubých měsíčních mezd zaměstnanců podle hlavních tříd KZAM [online]. Praha: Český statistický úřad, 2006-05-17 [cit. 2010-10-22]. Dostupný z WWW: <http://www.czso.cz/csu/2006edicniplan.nsf/publ/3109-06-za_rok_2005>.

...

Struktura mezd zaměstnanců v roce 2006: A19 Distribuce hrubých měsíčních mezd zaměstnanců podle hlavních tříd KZAM [online]. Praha: Český statistický úřad, 2007-05-25 [cit. 2010-10-22]. Dostupný z WWW: <http://www.czso.cz/csu/2007edicniplan.nsf/publ/3109-07-v_roce_2006>.

...

Struktura mezd zaměstnanců v roce 2007: A19 Distribuce hrubých měsíčních mezd zaměstnanců podle hlavních tříd KZAM [online]. Praha: Český statistický úřad, 2008-05-30 [cit. 2010-10-22]. Dostupný z WWW: <http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/publ/3109-08-v_roce_2007>.

...

Struktura mezd zaměstnanců v roce 2008: A19 Distribuce hrubých měsíčních mezd zaměstnanců podle hlavních tříd KZAM [online]. Praha: Český statistický úřad, 2009-05-27 [cit. 2010-10-22]. Dostupný z WWW: <http://www.czso.cz/csu/2009edicniplan.nsf/publ/3109-09-v_roce_2008>.

...

Struktura mezd zaměstnanců v roce 2009: A19 Distribuce hrubých měsíčních mezd zaměstnanců podle hlavních tříd KZAM [online]. Praha: Český statistický úřad, 2010-05-31 [cit. 2010-10-22]. Dostupný z WWW: <<http://www.czso.cz/csu/2010edicniplan.nsf/p/3109-10>>.

...

Životní a existenční minimum [online]. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2011-01-01 [cit. 2011-01-05]. Dostupný z WWW: <http://portal.mpsv.cz/soc/ssp/obcane/zivotni_min>.

...

Životní a existenční minimum [online]. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2010-07-10 [cit. 2010-10-28]. Dostupný z WWW: <<http://www.mpsv.cz/cs/3213>>.

Seznam zkratek

CHM	...	Celková hrubá mzda
CP	...	Čistý příjem
CP2	...	Celkový čistý příjem zahrnující všechny dávky
ČM	...	Čistá mzda
ČR	...	Česká republika
DP	...	Daň z příjmu
FO	...	Fyzická osoba
HM	...	Hrubá mzda
HPP	...	Hrubý pracovní příjem
Kč	...	Koruna česká
METR	...	Mezní efektivní sazba daně
MFC _L	...	Mezní náklady na práce
MPSV	...	Ministerstvo práce a sociálních věcí
MO	...	Mzda, za kterou je osoba ochotna nastoupit do práce po UNE
MRP _L	...	Mezní produkt práce
Obyv.	...	Obyvatel
PB, PByd.	...	Příspěvek na bydlení
PD	...	Přídavky na dítě
SA	...	Dávka sociální pomoci
SHM	...	Superhrubá mzda
SLDB	...	Sčítání lidu domů a bytů
SP	...	Sociální příspěvek
ZaSP, ZSP	...	Sociální a zdravotní pojištění
Tis.	...	Tisíc
UNE	...	Nezaměstnanost
ŽM	...	Životní minimum

Prohlašuji, že

- jsem byla seznámena s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo;
- beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB- TUO) má právo nevýdělečně, ke své vnitřní potřebě, diplomovou práci užít (§ 35 odst. 3);
- souhlasím s tím, že diplomová práce bude v elektronické podobě archivována v Ústřední knihovně VŠB-TUO a jeden výtisk bude uložen u vedoucího diplomové práce. Souhlasím s tím, že bibliografické údaje o diplomové práci budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO;
- bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona; - bylo sjednáno, že užít své dílo, diplomovou práci, nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Ostravě dne

.....
jméno a příjmení studenta

Adresa trvalého pobytu studenta:

.....

Seznam tabulek

Tabulka 2.2.1	Vývoj minimální, průměrné a mediánu mzdy v České republice	10
Tabulka 2.3.1	Měsíční částky životního minima v letech 1998 – 2006	11
Tabulka 2.3.2	Měsíční částky životního a existenčního minima od 1. 1. 2007 v Kč	12
Tabulka 2.4.1	Měsíční výše přídatku na dítě dle věku dítěte v Kč v roce 2010 a 2011	12
Tabulka 2.4.2	Měsíční výše sociálního příplatku v Kč v roce 2010	13
Tabulka 2.4.3	Měsíční výše sociálního příplatku v Kč v roce 2011	14
Tabulka 2.4.4	Zákonem stanovené normativní náklady na bydlení dle kritérií v Kč.....	15
Tabulka 2.4.5	Zákonem stanovené normativní náklady na bydlení dle kritérií v Kč.....	15
Tabulka 3.2.1	Druhy cenových domácností	22
Tabulka 3.2.2	Typ domácnosti se závislými dětmi dle eko. aktivity	23
Tabulka 3.2.3	Počet závislých dětí v cenových domácnostech	23
Tabulka 3.2.4	Domácnosti jednotlivců dle rodinného stavu	24
Tabulka 3.2.5	Úroveň bydlení domácností úplných a neúplných rodin	25
Tabulka 3.2.6	Domácnosti úplných a neúplných rodin dle velikosti obce	26
Tabulka 3.3.1	Distribuce hrubých mezd zaměstnanců v ČR v roce 2009	27
Tabulka 4.2.1	Motivační hranice domácností pro zvýšení HM v roce 2010 i 2011	64

Seznam vzorců

Vzorec 3.1.1	Vzorec pro výpočet čistého pracovního příjmu.....	21
Vzorec 3.1.2	Vzorec pro výpočet mezní efektivní sazby daně	21

Seznam grafů

Graf 2.1.1	Poptávka po práci	7
Graf 2.1.2	Individuální nabídka práce	8
Graf 2.1.3	Rovnováha na trhu práce	8
Graf 3.5.1	METR domácnosti jednotlivce v roce 2010 a 2011	29
Graf 3.5.2	CHM a CP2 domácnosti jednotlivců v letech 2010 a 2011.....	30
Graf 3.5.3	METR pro domácnosti 1+1 v letech 2010 a 2011.....	31
Graf 3.5.4	CHM a CP2 pro domácnost 1+1 v letech 2010 a 2011	32
Graf 3.5.5	METR pro domácnosti 1+2 v letech 2010 a 2011.....	33
Graf 3.5.6	CHM a CP2 pro domácnost 1+2 v letech 2010 i 2011	33
Graf 3.5.7	METR domácností 2+1 v letech 2010 a 2011 (1. os. 0 % MW)	34
Graf 3.5.8	CHM a CP2 domácností 2+1 v letech 2010 a 2011 (1. os. 0 % MW)	35
Graf 3.5.9	METR domácností 2+1 v letech 2010 a 2011 (1. os. 67 % MW)	36
Graf 3.5.10	CHM a CP2 domácností 2+1 v letech 2010 a 2011 (1. os. 67 % MW)	36
Graf 3.5.11	METR domácností 2+1 v letech 2010 a 2011 (1. os. 100 % MW)	37
Graf 3.5.12	CHM a CP2 domácností 2+1 v letech 2010 a 2011 (1. os. 100 % MW) ...	38
Graf 3.5.13	METR domácností 2+2 v letech 2010 a 2011 (1. os. 0 % MW)	39
Graf 3.5.14	CHM a CP2 domácností 2+2 v letech 2010 a 2011 (1. os. 0 % MW)	39
Graf 3.5.15	METR domácností 2+2 v letech 2010 a 2011 (1. os. 67 % MW)	40
Graf 3.5.16	CHM a CP2 domácností 2+2 v letech 2010 a 2011 (1. os. 67 % MW)	41
Graf 3.5.17	METR domácností 2+2 v letech 2010 a 2011 (1. os. 100 % MW)	42
Graf 3.5.18	CHM a CP2 domácností 2+2 v letech 2010 a 2011 (1. os. 100 % MW) ...	42
Graf 3.5.19	METR domácností 2+3 v letech 2010 a 2011 (1. os. 0 % MW)	43
Graf 3.5.20	CHM a CP2 domácností 2+3 v letech 2010 a 2011 (1. os. 0 % MW)	44
Graf 3.5.21	METR domácností 2+3 v letech 2010 a 2011 (1. os. 67 % MW)	45
Graf 3.5.22	CHM a CP2 domácností 2+3 v letech 2010 a 2011 (1. os. 67 % MW)	45
Graf 3.5.23	METR domácností 2+3 v letech 2010 a 2011 (1. os. 100 % MW)	46
Graf 3.5.24	CHM a CP2 domácností 2+3 v letech 2010 a 2011 (1. os. 100 % MW) ...	47
Graf 3.6.1	CP2 domácnosti 1+0 při UNE v letech 2010 i 2011	50
Graf 3.6.2	CP2 domácnosti 1+1 při UNE v letech 2010 i 2011	51
Graf 3.6.3	CP2 domácnosti 1+2 při UNE v letech 2010 i 2011	52
Graf 3.6.4	CP2 domácnosti 1+2 při UNE v letech 2010 i 2011	53

Graf 3.6.5	CP2 domácnosti 2+1 při UNE v letech 2010 i 2011	54
Graf 3.6.6	CP2 domácnosti 2+2 při UNE v letech 2010 i 2011	55
Graf 3.6.7	CP2 domácnosti 2+2 při UNE v letech 2010 i 2011	56
Graf 3.6.8	CP2 domácnosti 2+3 při UNE v letech 2010 i 2011	57
Graf 3.6.9	CP2 domácnosti 2+3 při UNE v letech 2010 i 2011	58
Graf 4.1.1	METR domácnosti 1+1 a 1+2 v roce 2011	60
Graf 4.1.2	CP2 domácnosti 1+1 a 1+2 v roce 2011	60
Graf 4.1.3	CP2 domácnosti 2+1, 2+2 a 2+3 v roce 2011 (1. os. 0 % MW).....	61
Graf 4.1.4	METR domácnosti 2+1, 2+2 a 2+3 v roce 2011 (1. os. 67 % MW)	62
Graf 4.1.5	CP2 domácnosti 2+1, 2+2 a 2+3 v roce 2011 (1. os. 67 % MW).....	63
Graf 4.1.6	CP2 domácnosti 2+1, 2+2 a 2+3 v roce 2011 (1. os. 100 % MW).....	63